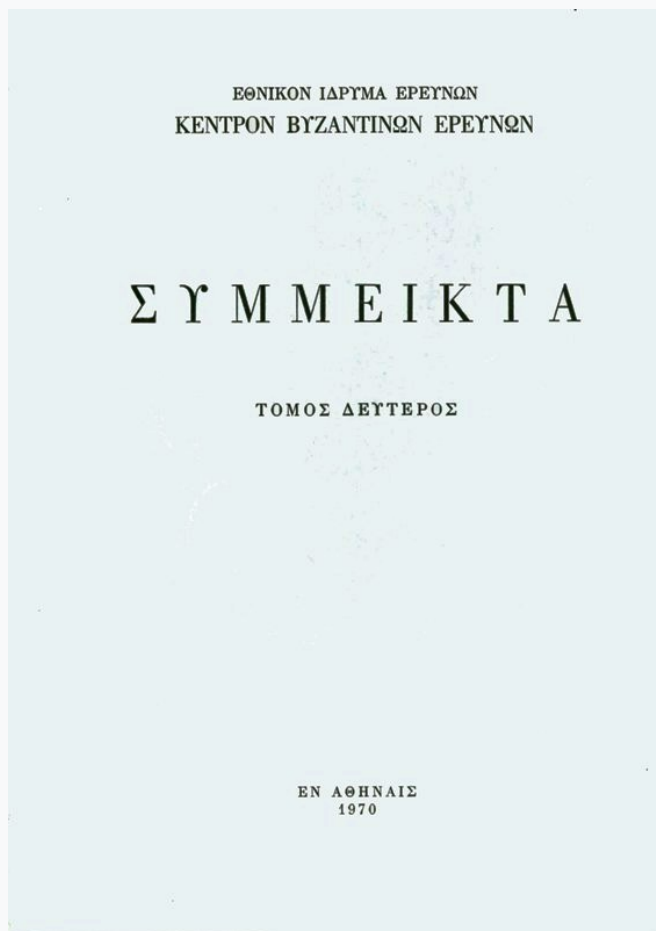

Byzantina Symmeikta

Vol 2 (1970)

SYMMEIKTA 2

Τὰ Ρουμανικά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς

Μαρία ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ, Ι.-Ρ.
MIRCEA

doi: [10.12681/byzsym.651](https://doi.org/10.12681/byzsym.651)

Copyright © 2014, Μαρία ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ, Ι.-Ρ.
MIRCEA

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ Μ., & MIRCEA, Ι.-Ρ. (1970). Τὰ Ρουμανικά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς. *Byzantina Symmeikta*, 2, 255–327. <https://doi.org/10.12681/byzsym.651>

ΤΑ ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΤΜΩ ΜΟΝΗΣ

Τὸ πλουσιώτατον Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου περιέχει μέγαν ἀριθμὸν ἐγγράφων, Ἑλληνικῶν καὶ ξενογλώσσων, τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, τὰ ὅποια σχετίζονται ἀμεσώτατα μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου καὶ τῆς Μονῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους. Μεταξὺ τῶν ξενογλώσσων κειμένων περιλαμβάνονται καὶ τριάκοντα ἕξ Ρουμανικὰ ἔγγραφα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν πολύτιμον ὕλικὸν διὰ τὰς σχέσεις τοῦ μοναστικοῦ καὶ πνευματικοῦ τούτου κέντρου μετὰ τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας.

Τὰ τριάκοντα ἕξ Ρουμανικὰ ἔγγραφα χρονολογοῦνται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1584 - 1820 καὶ ἀναφέρονται ὅλα (πλὴν ἑνός, τοῦ ὑπ' ἀρ. 23) εἰς τὸ αὐτὸ θέμα: εἰς τὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν αἱ δύο ἡγεμονίαι προσέφεραν πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου καὶ τὴν «Πατμιάδα» Σχολήν.

Τὰ ἔγγραφα, κατὰ τὸ περιεχόμενον των, εἶναι δυνατὸν νὰ διαχωρισθοῦν εἰς δύο ἐνότητες: α') εἰς τὰ ἡγεμονικὰ ἔγγραφα δωρεᾶς καὶ β') εἰς τὰ ἔγγραφα διενεργείας ἐράνου.

Α'. Τὰ ἡγεμονικὰ ἔγγραφα, εἴκοσι δύο τὸν ἀριθμὸν (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 1 - 22), χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1584 μέχρι τοῦ 1820, καλύπτουν δηλαδὴ περίοδον δύο καὶ ἡμίσεος αἰῶνων. Ὅλα εἶναι ἔγγραφα δωρεᾶς: διὰ τούτων οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας (ἔγγρ. ἀρ. 1, 3 - 7, 9, 11 - 18, 21 - 22) καὶ τῆς Βλαχίας (ἔγγρ. ἀρ. 2, 8, 10, 19 - 20) παραχωροῦν ἢ ἀνανεώνουν ὠρισμένην χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου.

Τὸ παλαιότερον σφζόμενον Ρουμανικὸν ἔγγραφον τοῦ Ἀρχείου χρονολογεῖται, ὡς ἐλέχθη, κατὰ τὸ ἔτος 1584 καὶ ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωλοῦ. Ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐγγράφου καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ εὐεργετῶν ἡγεμὼν ζητεῖ νὰ κληθῆ νέος κτήτωρ τῆς Μονῆς (*noyny ktitor*, βλ. σελ. 277, ἔγγρ. ἀρ. 1), συμπεραίνομεν ὅτι τότε διὰ πρώτην φορὰν παρεχωρήθη ἡ σχετικὴ δωρεά. Ὁ βοεβόδας Πέτρος ἦτο γνωστὸς διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰς «ἐλεημοσύνας» του: κείμενον τοῦ 1589 ἀναφέρει ὅτι «ἦτον ἐλεήμων εἰς τὸ ἄκρον, εἰς σκλάβους, εἰς πτωχοὺς, εἰς μοναχοὺς, εἰς ἐκκλησίας» καὶ ὅτι «ἔκαμε πολλὰς φιλοδωρίας εἰς τὸν [Πατριάρχην] Ἀντιοχείας, εἰς τὸν

Ἱεροσολύμων, . . . και εἰς ἄλλους πολλούς, ὅτι ἦλθαν εἰς τὴν Μπογδανίαν»¹. Ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ τοῦ Μολδαβοῦ ἡγεμόνος ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου πρέπει νὰ συναφθῇ πρὸς τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν του ἔναντι τῶν τουρκοκρατομένων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ μονῶν καὶ πρὸς τὰς ἐπισκέψεις ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν εἰς τὴν αὐλὴν του, οἱ ὁποῖοι ἐπηρέασαν τὴν στάσιν του ὑπὲρ τῆς ὑποδούλου χριστιανοσύνης.

Τὸ ἀμέσως ἐπόμενον σωζόμενον ἔγγραφο τῆς Μολδαβίας χρονολογεῖται κατὰ τὸ ἔτος 1670 (ἔγγρ. ἀρ. 3), καὶ τὸ τρίτον κατὰ τὸ ἔτος 1702 (ἔγγρ. ἀρ. 4). Δὲν μαρτυρεῖται, ἐὰν ἐνδιαμέσως ἐγένοντο ἄλλαι δωρεαὶ πρὸς τὴν Μονήν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰ. ἢ ἐκ μέρους τῶν Μολδαβῶν ἡγεμόνων ἐπιχορήγησις γίνεται συστηματικὴ.

Πότε ἤρχισεν ἡ ἀντίστοιχος χρηματικὴ ἐπιχορήγησις τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας πρὸς τὴν Μονήν τῆς Πάτμου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ μετ' ἀσφαλείας. Τὸ παλαιότερον σωζόμενον Βλαχικὸν ἔγγραφο χρονολογεῖται κατὰ τὸ ἔτος 1670 (ἔγγρ. ἀρ. 2) καὶ ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἀντωνίου din Popești. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως ἐὰν τότε ἐχορηγήθη τὸ πρῶτον ἢ δωρεὰ ἢ ἐὰν ὁ βοεβόδας Ἀντώνιος ἀνεπέσει μόνον παλαιότεραν «ἐλεημοσύνην». Ὑπενθυμίζομεν ὅτι ἐπὶ Ἀντωνίου din Popești ἡ πραγματικὴ διακυβέρνησις τοῦ κράτους εὕρισκετο εἰς χεῖρας τῶν Καντακουζηνῶν, οἱ ὁποῖοι διηύθυνον τὴν πολιτικὴν τῆς Βλαχίας. Οἱ ἐλληνικῆς καταγωγῆς οὗτοι ἄρχοντες ἐνδιέφεροντο, ὅπως ἦτο φυσικόν, διὰ τὸν ὑπόδουλον ἐλληνικὸν κλῆρον καὶ πιθανῶς ἐπηρέασαν τὸν ἡγεμόνα νὰ λάβῃ αὐτὴν τὴν πρωτοβουλίαν ὑπὲρ τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς.

Ἐπομένως τὸ κλίμα ἦτο πρόσφορον καὶ εἰς τὰς δύο ἡγεμονίας διὰ τὴν ὑποστήριξιν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου. Ἐξ ἐλληνικοῦ κειμένου γνωρίζομεν ὅτι ἀκριβῶς τὸ 1670 — ἔτος ἀπολύσεως δύο ἐγγράφων δωρεᾶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας — ἀντιπρόσωποι τῆς Μονῆς τοῦ Θεολόγου εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Ρωσίαν δι' εἰσπραξίν δωρεᾶς καὶ ὅτι διέβησαν διὰ τῶν παριστριῶν ἡγεμονιῶν². Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι αὐτοὶ ἐκλήτευσαν καὶ ἐπέτυχον νὰ δοθῇ πρὸς τὴν Μονήν οἰκονομικὴ βοήθεια ὑπὸ τῶν Μολδαβῶν καὶ Βλάχων βοεβοδῶν.

Ἐκτοτε, καὶ κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰ., ἢ δωρεὰ ἐχορηγεῖτο καὶ ἀνενοῦτο συστηματικῶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας. Τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγραφα παραδίδουν τὰ ὀνόματα τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα (1702, Μολδαβία), τοῦ Ἀντιόχου Καντεμῖρ (1706, Μολδαβία), τοῦ

1. E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, τόμ. XIV/1, ἐκδ. N. Iorga, Βουκουρέστι 1915, ἀρ. 148, σελ. 84 καὶ 85 (= Ἱεροθέου Μονεμβασίας «Βιβλίον Ἱστορικόν», ἐκδ. 1786, σελ. 453, 455 - 457).

2. Βλ. Ἀρχεῖον Πάτμου, φάκελος ἐγγράφων Μήλου. Πρβλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἔγγραφα ὑπὲρ τῆς ἐν Μήλω Μονῆς τῆς Θεοτόκου*, Σύμμεικτα Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, τόμ. Α', Ἀθήναι 1967, σελ. 252.

Μιχαήλ Ρακόβιτσα (1725, Μολδαβία), τοῦ Γρηγορίου Β' Γκίκα (1728, Μολδαβία· 1748, Βλαχία) καὶ τοῦ υἱοῦ του Ματθαίου Γκίκα (1753, Βλαχία· 1754, Μολδαβία), τοῦ Κωνσταντίνου Ρακόβιτσα (1750 καὶ 1757, Μολδαβία) τοῦ Ἰωάννου Θεοδώρου Καλλιμάχη (1759, Μολδαβία), τοῦ Γρηγορίου Γ' Γκίκα (1764 καὶ 1777, Μολδαβία), τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου (1801, Μολδαβία· 1803, Βλαχία), τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου (1802, Μολδαβία), τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη (1803, Μολδαβία), τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ (1813, Βλαχία), τοῦ Σκαρλάτου Καλλιμάχη (1815, Μολδαβία)¹ καὶ τοῦ τελευταίου φαναριώτου ἡγεμόνος Μιχαήλ Σούτσου (1820, Μολδαβία)².

Ὁ κατάλογος εἶναι μακρὸς, δὲν φαίνεται ὅμως νὰ εἶναι πλήρης. Πιθανώτατα καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες τῶν παραδουναβίων χωρῶν ἐξέδωκαν ἀνάλογα ἐγγράφα, τὰ ὅποια δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἢ λανθάνουν εἰς ἄλλα ἀρχεῖα. Κατ' ἀρχὴν ξενίζει ἡ διαπίστωσις ὅτι τὰ διασωθέντα εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Πάτμου ἐγγράφα τῆς Βλαχίας εἶναι πολὺ ὀλιγώτερα τῶν ἐγγράφων τῆς Μολδαβίας: ἐκ τῶν 22 ἡγεμονικῶν μόνον τὰ 5 εἶναι Βλαχικά. Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς δὲν ἀντιπροσωπεύει τὴν πραγματικότητα, διότι τὰ διασωθέντα ἐν Πάτμῳ Βλαχικά ἐγγράφα παρέχουν τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς σταθερᾶς χορηγίας πρὸς τὴν Μονήν, ἀναλόγου πρὸς τὴν βοήθειαν τῆς Μολδαβίας: οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδοθῇ εἰς διάφορον πολιτικὴν τῶν δύο ἡγεμονιῶν. Πιθανώτατα τὸ κενὸν ὀφείλεται εἰς συμπτωματικὴν ἀπώλειαν, ἔνεκα μεταφορᾶς τῶν ἐγγράφων ἢ ἄλλης αἰτίας.

Ἡ περίπτωσις τοῦ Μιχαήλ Σούτσου, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας κατὰ τὰ ἔτη 1783 - 1786, πάππου τοῦ ὁμωνύμου τελευταίου βοεβόδα τῆς Μολδαβίας, εἶναι χαρακτηριστικὴ. Πράγματι, γνωρίζομεν ὅτι ὁ Μιχαήλ Σούτσος, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε πάντοτε ἰδιαιτέρον ζῆλον ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παιδείας ἐπιχορηγῶν σχολεῖα καὶ μονὰς³, ἀπέλυσε τῷ 1785 δύο χρυσόβουλλα ὑπὲρ τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τῆς Πατριάδος Σχολῆς, ἐπέδειξε δὲ ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ κέντρον τοῦτο τῆς Ὁρθοδοξίας: πλὴν τῆς κανονικῆς ἐτησίαις δωρεᾶς, ἐχρηματοδότησε διὰ ποσοῦ 2.500 γροσίων τὴν ἀνοικοδόμησιν κτισμάτων εἰς τὸν περίβολον τῆς Ἀποκαλύψεως⁴, εἰς δὲ τὴν

1. Εἰς τὸ σκευοφυλάκιον τῆς Μονῆς σφίζεται δωρεὰ τοῦ Σκαρλάτου Καλλιμάχη ὑπὸ χρονολογίαν 1817: βλ. Σ τ. Π α π α δ ο π ο ὄ λ ο υ, Ἐπιγραφές Ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου, Ἀθῆναι 1966, ἀρ. 170.

2. Βλ. κατωτέρω, σελ. 321, Πίν. Α'.

3. Π. Ἀ ρ γ υ ρ ο π ο ὄ λ ο υ, Οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, I. Hellénisme Contemporain, Ἀναμνηστικὸς τόμος «1453 - 1953. Ἡ Πεντακοσιεστὴ ἐπέτειος ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως», Ἀθῆναι 1953, σελ. 178 - 179.

4. Μ. Η. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, Ἡ Πατριάς Σχολή, Ἀθῆναι 1911, σελ. 35. Πρβλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 258 ὑποσ. 2.

Μονήν σφύζονται ιερά σκεύη, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ δωρεῶν τοῦ ἰδίου καὶ τῆς οἰκογενείας του ¹. Κατὰ παράδοξον ὅμως σύμπτωσιν τὰ δύο χρυσόβουλλα τῆς δωρεᾶς τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου ἐχάθησαν ², ἐνῶ τὸ ὄνομά του, μόνου αὐτοῦ ἐκ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, ἀναγράφεται εἰς τὸν ἐπίσημον πίνακα τῶν εὐεργετῶν τῆς Σχολῆς ³.

Ἐπίσης δὲν ἐσώθη χρυσόβουλλον, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ Μιχαὴλ Σούτσος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1785) καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπικυρώνει δωρεὰν τοῦ ἐκ Βουκουρεστίου πλουσίου ἐμπόρου Χατζῆ Δημητράκη Παπάζογλου ὑπὲρ τῆς Πατριάδος Σχολῆς. Ἡ δωρεὰ συνίστατο εἰς τὴν ἐπιχορήγησιν ἐτησίως 250 γροσιῶν ἐκ τῶν προσωπικῶν εἰσοδημάτων τοῦ Παπάζογλου, πρὸς συντήρησιν «πέντε ξένων καὶ ἐπιμελῶν μαθητῶν» ⁴. Ὡς συνάγεται ἐκ τῶν σωζομένων Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 19 καὶ 20, τῶν ἐτῶν 1803 καὶ 1813), ἡ δωρεὰ, μὲ ὠρισμένας μεταβολὰς ὡς πρὸς τὸ ποσὸν καὶ τὸν τρόπον εἰσπράξεως, διετηρήθη κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ δωρητοῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ⁵, τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ 1813 (πρβλ. ἔγγρ. ἀρ. 20). Ἡ

1. Βλ. Σ τ. Π α π α δ ο π ο ὄ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., ἀρ. 116, 120, 121, 122, 127, 128, 130², 131 καὶ 125, 126, 223 (;). Πρβλ. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 117 ὑποσ. 16.

2. Περὶ τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ τῆς τύχης των βλ. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 117 ὑποσ. 14 καὶ 15. Τὸ δευτερον χρυσόβουλλον τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου σφύζεται ἐν ἀπογράφῳ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς, βλ. ἀπόσπασμα τούτου ἐν Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 117 ὑποσ. 15.

3. Αὐτόθι, σελ. 40. Πρβλ. Α. Π α π α δ ο π ο ὄ λ ο υ - Κ ε ρ α μ έ ω ς, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', Πετρούπολις 1897, σελ. 187, ὅπου εἰς ἐπιστολὴν Πατρίου μοναχοῦ σημειώνεται ὅτι «οἱ πατέρες τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου γνωρίζουν εὐεργέτην καὶ δεφενδευτὴν αὐτῶν τὸν μακαρίτην... Μιχαὴλ βοεβόδα» (= Μιχαὴλ Σούτσου).

4. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 35 καὶ σελ. 117 ὑποσ. 17, ὅπου σημειώνεται ὅτι ἀπόγραφον τῆς δωρεᾶς, γενομένης τὴν 6 Ἀπριλίου 1785, σφύζεται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς ὑπ' ἀρ. ἔγγρ. 280. Τὸ ἀπόγραφον τοῦτο δὲν ἀνεῦρον μέχρι τοῦδε. — Ἀντίγραφον εἰς Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, χρφ. 34, φφ. 156^v - 159 : πρβλ. C h. P i r n u ț ă, Documents concernant les aides accordées par les Pays Roumains aux écoles grecques de l'étranger, Revue des Études Sud-est Européennes 7/4 (1969), σελ. 648 καὶ ὑποσ. 6. Πρβλ. καὶ C. C. G i u r e s c u, L'aide accordée par les Pays Roumains à l'enseignement de la péninsule Balkanique et du Proche-Orient, Revue Roumaine d'Histoire 9 (1970), σελ. 831 - 832, ὅπου ὅμως σημειώνεται ὅτι τὸ παρεχόμενον ἐτησίως ποσὸν ἀνήρχετο εἰς 100 τάλληρα ἢ λέι. Πρβλ. N. I o r g a, Istoria Bucureștilor, Βουκουρέστι 1939, σελ. 353.

5. Εἰς λογιστικὸν βιβλίον τῆς Σχολῆς ἔχει καταχωρισθῆ «ἐπιτροπικὸν γράμμα» τοῦ Παπάζογλου, τοῦ ἔτους 1801, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ δωρητὴς καθιστᾷ «ἐπιτρόπους», διὰ τὴν εἰσπραξίν καὶ ἀποστολὴν τῆς δωρεᾶς του, τοὺς προκρίτους τῆς συντεχνίας τῶν γουναράδων. Εἰς τὸ αὐτὸ γράμμα προσθέτει ὅτι «μετὰ τὸν θάνατόν του διορίζει νὰ τὰ δίδουν οἱ κληρονόμοι του κατὰ διαδοχὴν, καθ' ὃ διατάττει εἰς τὴν διαθήκην του» : πρβλ. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 117 - 118 ὑποσ. 17. — Ὁ θάνατος τοῦ Χατζῆ Δημη-

χορηγία αὐτῆ τοῦ Παπάζογλου ἐντάσσεται εἰς τὸ γενικώτερον εὐνοϊκὸν κλίμα, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει ὑπὲρ τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου καὶ τῆς Σχολῆς τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου, εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ Πατμιάς εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην φήμην. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὁ ἐκ Πάτμου μητροπολίτης Σεβαστείας καὶ κατόπιν Βιζύης καὶ Μηδείας Δανιὴλ Πάντουβας εἶχεν ἀναπτύξει, ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Βλαχίαν, μεγάλην δραστηριότητα ὑπὲρ τῆς Μονῆς καὶ τῆς Σχολῆς Πάτμου καὶ ὅτι πολλὰ ἐκ Βλαχίας ἀφιερῶματα πρὸς τὴν Μονὴν ὀφείλονται εἰς ἰδικὴν του πρωτοβουλίαν ¹.

Ἐπίσης ἐξ ἄλλων πηγῶν γνωρίζομεν ὅτι προέβησαν εἰς δωρεὰς πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου οἱ ἡγεμόνες Κωνσταντῖνος Μουρούζης (1778, Μολδαβία) ², Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (1774 - 1782 καὶ 1797, Βλαχία), Ἀλέξανδρος Μουρούζης (1793, Βλαχία), Κωνσταντῖνος Χαντζερλῆς (1798, Βλαχία) καὶ Ἀλέξανδρος Σούτσος (1819, Βλαχία), τῶν ὁποίων ὁμως τὰ σχετικὰ ἔγγραφα δὲν εὐρίσκονται εἰς τὸ Πατμιακὸν Ἀρχεῖον ³. Ἐπίσης εἰς ἔγγραφα τῆς παρουσίας συλλογῆς (ἀρ. 8 καὶ 15) μνημονεύονται «χρυσόβουλλα» δωρεᾶς τοῦ Γρηγορίου Β' Γκίγια, τῆς πρώτης ἐν Βλαχίᾳ ἡγεμονίας του (1733 - 1735), καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας (1795 - 1799), τὰ ὁποῖα, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν.

Ἐξ ἄλλου τὸ γεγονός ὅτι, τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰ., μαρτυρεῖται ἐπαυλειμμένως ἀνανέωσις τῆς δωρεᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε νέου ἡγεμόνος, ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἀνάλογα ἔγγραφα ἀπέλυσαν καὶ οἱ λοιποὶ βοεβόδα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας.

τράχη Παπάζογλου τοποθετεῖται μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀνωτέρω ἐπιτροπικοῦ γράμματος (1801) καὶ πρὸ τῆς 12 Ἰουνίου 1803, ἡμερομηνίας ἀπολύσεως τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 ἔγγραφου τῆς παρουσίας συλλογῆς, ὅπου ὁ δωρητὴς μνημονεύεται ὡς μακαρίτης.

1. Βλ. Στ. Παπαδοπούλου, Ἐπιγραφές Ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου, σελ. 6 καὶ ἀρ. 104, 110, 119 - 122, 128, 131, 132, 161 - 165. Πρβλ. καὶ Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', σελ. 187, ὅπου ἡ προμνημονευθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Πατμίου μοναχοῦ.

2. Τὸ ἔγγραφον δὲν ἐσώθη εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς, μνημονεύεται ὁμως εἰς ἄλλα ἔγγραφα τῆς συλλογῆς, βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. 18, πρβλ. καὶ ἔγγρ. 16 καὶ 21. Ἀντίγραφον εἰς Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, χρφ. 26, φ. 206. Βλ. καὶ V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, Βουκουρέστι 1891 κέ., τόμ. Β', σελ. 323 - 325 (τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ συμβουλευθῶ). Πρβλ. Pîrnuțǎ, *Documents*, σελ. 647 - 648 καὶ Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains...*, σελ. 832.

3. Τινὰ τούτων σφύζονται ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Βουκουρεστίου, χρφ. 34, φφ. 133^v - 134^v (τοῦ ἔτους 1797), χρφ. 40, φφ. 126 - 127 (τοῦ ἔτους 1798), χρφ. 93, φ. 117^v (τοῦ ἔτους 1819): πρβλ. Pîrnuțǎ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 648. Giurescu, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 831. Διὰ τὰ κείμενα βλ. V. A. Urechia, ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331, 449 - 450.

Τὰ πολυάριθμα (32 τὸν ἀριθμὸν εἶναι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως γνωστὰ) ἔγγραφα δωρεᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἡ βοήθεια τῶν βοεβοδῶν πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἀρχικῶς ἦτο συμπτωματικὴ καὶ τυχαία, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰ. παρεχωρεῖτο συστηματικῶς καὶ δὲν ἐδίδετο μόνον ἐπ' εὐκαιρία ἐνὸς συγκεκριμένου γεγονότος ἢ διὰ νὰ καλύψῃ εἰς δεδομένην στιγμὴν τὰς οἰκονομικὰς ἀνάγκας καὶ τὰς φορολογικὰς ὑποχρεώσεις τῆς Μονῆς. Ἀντιθέτως μάλιστα, ἡ δωρεὰ ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν κ α ν ο ν ι κ ῆ ς ἔ τ η σ ί α ς ἐπιχορηγήσεως, τὴν ὁποίαν οἱ ἡγεμόνες τῶν παραδουναβίων χωρῶν κατέβαλλον κατ' ἔτος ἀνελλιπῶς, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ ἐκάστοτε νέος ἡγεμὼν δὲν παρέλειπε νὰ ἀνανεώσῃ. Αὕτῃ ἡ συνεχὴς καὶ σταθερὰ πολιτικὴ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἐναντι τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου εἶναι, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, ἀρκετὰ σπανία περίπτωσις¹, καὶ τὸ γεγονὸς πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ ὑπογραμμισθῇ.

Τὰ σφζόμενα ἔγγραφα ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς λεπτομερείας τῆς καταβολῆς καὶ εἰσπράξεως τῆς ἐτησίας αὐτῆς δωρεᾶς. Βεβαίως κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν δύο καὶ πλέον αἰώνων ἡ ὅλη διαδικασία ὑπέστη μεταβολάς, εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ ἐξαρθοῦν ὠρισμένα γενικὰ χαρακτηριστικά. Οὕτω τὸ παραχωρούμενον ἐτησίως ποσόν, ἐπακριβῶς καθοριζόμενον δι' ἔγγραφου ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε ἡγεμόνος², κατεβάλλετο ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου ἢ τῶν ἀλυκῶν τῆς χώρας εἰς τοὺς πρὸς τοῦτο προσερχομένους ἀντιπροσώπους τῆς Μονῆς, εἰς τακτὴν ἡμερομηνίαν — συνήθως τὴν 8 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν Μολδαβίαν, κατὰ μῆνα Μάρτιον εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰ. φαίνεται ὅτι δὲν ἐστέλλοντο ἐκ Πάτμου μοναχοὶ πρὸς εἰσπραξίν τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχεν ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς εἰς τὰς δύο ἡγεμονίας, καλούμενος ἐπίτροπος³, ὁ ὁποῖος εἰσέπραττε

1. Πρβλ. μεταξύ ἄλλων Γ. Τ σ ι ο ρ ἄ ν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν Χωρῶν μετὰ τοῦ Ἄθω καὶ δὴ τῶν Μονῶν Κουτλομουσίου, Λαύρας, Δοχειαρίου καὶ Ἁγίου Παντελεήμονος ἢ τῶν Ρώσων*, Ἀθῆναι 1938 (Texte und Forschungen zur Byz. - Neugr. Philologie, N° 25), κυρίως σελ. 90 κέ., ὅπου ἀναφέρονται αἱ πρὸς τὰ ἀγιορειτικὰς μονὰς δωρεαί, αἱ ὁποῖαι ἦσαν σημαντικαὶ ἀλλ' ὄχι πάντοτε συστηματικαί.

2. Εἰς τὴν Μολδαβίαν τὸ ποσὸν ἀνήρχετο ἐτησίως ἐπὶ Πέτρου τοῦ Χωλοῦ εἰς 5000 ἄσπρα καὶ ἐπὶ πλέον 1000 ἄσπρα ὡς ἐξοδα μεταβάσεως τῶν μοναχῶν (ἔγγρ. ἀρ. 1), ἐν συνεχείᾳ εἰς 4000 ἄσπρα καὶ 800 ἄσπρα ὡς ἐξοδα μεταβάσεως (ἔγγρ. ἀρ. 3 - 7, τῶν ἐτῶν 1670 - 1728), κατόπιν εἰς 50 λεί (ἔγγρ. ἀρ. 9, 11 - 15, 17, τῶν ἐτῶν 1750 - 1803) καὶ 500 ἢ 700 γρόσια διὰ τὴν Σχολὴν (ἔγγρ. ἀρ. 16, 18, 21 - 22, τῶν ἐτῶν 1802 - 1803, 1815, 1820). Εἰς τὴν Βλαχίαν, τὸ ποσὸν ἀνήρχετο ἀρχικῶς εἰς 3000 ἄσπρα καὶ ἐπὶ πλέον 1000 ἄσπρα διὰ τὰ ἐξοδα μεταβάσεως τῶν μοναχῶν (ἔγγρ. ἀρ. 2, τοῦ 1670), ἐν συνεχείᾳ δὲ εἰς 30 τάλληρα (ἔγγρ. ἀρ. 8, 10, τοῦ 1748 καὶ 1750) καὶ κατόπιν εἰς 60 τάλληρα (ἔγγρ. ἀρ. 19, 20, τοῦ 1803 καὶ 1813), χωρὶς βεβαίως νὰ ὑπολογισθοῦν εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν αἱ ἔκτακτοι δωρεαὶ αἱ λαμβανόμεναι ἐκ τῶν φόρων ἐπὶ τοῦ οἴνου.

3. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ἀρ. 16 καὶ 18, ὅπου δηλοῦται ρητῶς. Ἀλλὰ τοῦτο συνάγεται

τὸ ποσὸν καὶ διεβίβαζε τοῦτο εἰς τὴν Μονήν. Μοναδικὸς ὄρος, τὸν ὁποῖον ἔθετον οἱ εὐεργετοῦντες ἡγεμόνες, ἦτο νὰ μνημονεύεται εἰς τὴν λειτουργίαν τὸ ὄνομα τῶν δωρητῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των ¹.

Ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (1774 - 1782) γίνονται σημαντικαὶ προσαυξήσεις εἰς τὴν βασικὴν δωρεάν : ἐκτὸς δηλ. τῆς κανονικῆς ἐτησίαις ἐπιχορηγήσεως τῶν 60 τότε ταλλήρων, τὰ ὅποια ἐδίδοντο ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀλυκῶν τῆς χώρας, παρεχωρήθη ὠρισμένον ποσοστὸν ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ οἴνου. Τὸ συγκεντρούμενον ποσὸν δὲν ἦτο βεβαίως σταθερὸν — ἐκυμαίνετο κατ' ἔτος ἀναλόγως τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἀντιστοίχου φόρου — ὑπερέβαινε ὅμως κατὰ πολὺ τὴν βασικὴν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν. Ἡ νέα αὐτῆ δωρεὰ ἀνευῶθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη (1793) ², ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του (1797) καὶ ὑπὸ τῶν διαδόχων του εἰς τὸν θρόνον τῆς Βλαχίας, Κωνσταντίνου Χαντζερλῆ (1798), Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου (1803), Ἰωάννου Καρατζᾶ (1813) καὶ Ἀλεξάνδρου Σούτσου (1819). Ἐκ τῆς σειρᾶς αὐτῆς τῶν ἐγγράφων μόνον δύο, τὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ, εὐρίσκονται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς ³.

Ἀπὸ τοῦ 1778, ὅλαι σχεδὸν αἱ δωρεαὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἀφοροῦν ὄχι μόνον εἰς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Πατμιάδα Σχολήν. Ἡ πρωτοβουλία τῆς νέας δωρεᾶς ἀνήκει εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας Κωνσταντῖνον Μουρούζη, ὁ ὅποιος ἐδώρησεν εἰς τὴν Σχολὴν ἐτησίως τὸ σημαντικὸν ποσὸν τῶν 700 λέι, εἰς ἐπιβράβευσιν τῶν ἐπιμελεστέρων καὶ εἰς βοήθειαν τῶν πτωχοτέρων μαθητῶν ⁴. Αἱ δωρεαὶ τῶν ἡγεμόνων

ἐμμέσως καὶ ἐκ παλαιότερων ἐγγράφων (ἀπὸ τοῦ ἐγγρ. ἀρ. 8 κέ., τοῦ ἔτους 1748), ὅπου δὲν προβλέπεται πλεόν ἰδιαίτερον ποσὸν διὰ τὰ ἔξοδα μεταβάσεως τῶν μοναχῶν πρὸς εἰσπραξίν τῆς δωρεᾶς.

1. Πρβλ. Γ. Τ σ ι ο ρ ᾶ ν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν Χωρῶν μετὰ τοῦ Ἄθω*, σελ. 84. Πρβλ. καὶ *Memoriu asupra Mănastilor inchinate puse sub invocatia Locurilor Sfinte din Orient*, Βουκουρέστι 1863, σελ. 2.

2. Πρβλ. Ρ ἰ ρ ν υ τ ᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 648 § 3: μνεία τούτου εἰς ἐγγραφοῦν Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.

3. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ἀρ. 19 καὶ 20. Διὰ τὰ ἐγγραφα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τοῦ Κωνσταντίνου Χαντζερλῆ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, τὰ ὅποια ἔχουν τὸ αὐτὸ περιεχόμενον, βλ. Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, χρφ. 34, φφ. 133^v - 134^v, χρφ. 40, φφ. 126 - 127, χρφ. 93, φ. 117^v ἀντιστοιχῶς. Βλ. V. A. U r e c h i a, *Istoria Românilor*, τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331 καὶ 449 - 450. Πρβλ. Ρ ἰ ρ ν υ τ ᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 648. G i u r e s c u, *L'aide accordée par les Pays Roumains*, σελ. 831 - 832.

4. Διὰ τὸ ἐγγραφοῦν τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, τοῦ ἔτους 1778, βλ. ἀνωτέρω, σελ. 259 ὑποσ. 2. Διὰ τὰ ἐπόμενα, βλ. κατωτέρω, σελ. 297 κέ. καὶ 300 κέ., ἐγγρ. ἀρ. 16 (1802), 18 (1803), 19 (1803), 20 (1813), 21 (1815), 22 (1820). Πρβλ. G i u r e s c u, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 831 - 832.

πρός την Σχολήν τῆς Πάτμου συμπίπτουν με τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ πνευματικοῦ τούτου κέντρου. Πράγματι, ἡ Πατμιάς Σχολή, ἰδρυθεῖσα τῷ 1713, ἀπέκτησε κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΗ' αἰ. μεγάλην φήμην καὶ κατέστη ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων τότε Ἑλληνικῶν σχολῶν¹. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸ ιδιαίτερον ἐνδιαφέρον τῶν βοεβοδῶν, οἱ ὅποιοι, ὡς εἶναι γνωστόν, ἐβοήθησαν γενικώτερον τὴν Παιδείαν εἰς τὰς τουρκοκρατούμενας ὀρθοδόξους περιοχάς².

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα προκύπτουν ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τῆς παρουσίας συλλογῆς, τὰ ὅποια ἀντιπροσωπεύουν τὰς δωρεᾶς τοῦ ἐπισήμου κράτους τῶν παραδουναβίων χωρῶν. Ἄλλὰ καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ κατώτερος κλῆρος τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας προσέφερε τὴν βοήθειάν του πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ Θεολόγου, διὰ τὴν ἀντιμετωπίσῃ τὰς οἰκονομικὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καλύψουν μόναι αἱ γενναῖαι χορηγίαι τῶν ἡγεμόνων. Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς τὸ σημεῖον ἀναφέρεται ἡ δευτέρα ὁμάς τῶν Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου.

Β'. Ἡ δευτέρα ὁμάς περιλαμβάνει δέκα τρία ἐγγραφα (ἀρ. 24 - 36), ἀναφερόμενα ἕνα εἰς τὸ αὐτὸ θέμα : τὸν ἔρανον, ὁ ὅποιος διενεργήθη εἰς τὰς δύο παριστρίους ἡγεμονίας ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Πάτμου Ἰακώβου κατὰ τὰ ἔτη 1815 - 1816. Ἡ ἐποχὴ ἦτο ιδιαίτέρως κρίσιμος διὰ τὴν Μονὴν καὶ τὴν Πατμιάδα Σχολήν, ὅπως διαφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐγγράφων. Ἡ ἔντασις τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, αἱ οἰκονομικαὶ ἀπαιτήσεις τοῦ κυριάρχου, ἡ μείωσις τῶν ἐσόδων τῆς Μονῆς καὶ τῆς Σχολῆς τῆς εἶχον καταστήσει προβληματικὴν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τῶν δύο ἰδρυμάτων. Διὰ τὴν ἀντιμετωπίσῃ τὴν οἰκονομικὴν αὐτὴν δυσχέρειαν, ἡ Μονὴ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν διενέργειαν ἐράνου εἰς τὰ ὁμόδοξα κράτη τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ διάβημα παραδίδουν τὰ δέκα τρία Ρουμανικὰ ἐγγραφα.

Τὰ ἐγγραφα αὐτὰ παρουσιάζουν ιδιαίτερον ἐνδιαφέρον, διότι, ἀποτελοῦντα ἐν σύνολον τὸ ὅποῖον ἔχει διασωθῆ σχεδὸν ἀκέραιον, παρέχουν πλήρη εἰκόνα τῆς ὅλης διαδικασίας διὰ τὴν διενέργειαν ἐράνου εἰς μίαν χώραν ὑπὸ ὀρθοδόξου μονῆς ἢ ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο, ἦσαν κατ' ἀρχὴν ἀπαραίτητα τὰ ἀκόλουθα ἐγγραφα : α') πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ (συνήθης ἀπανταχοῦσα) πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς χώρας, διὰ τῆς ὁποίας καλοῦνται νὰ προσφέρουν τὴν οἰκονο-

1. Περὶ τῆς Πατμιάδος Σχολῆς, τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς βλ. ἐν ἐκτάσει Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, Ἡ Πατμιάς Σχολή, κυρίως σελ. θ', 5 κέ., 12, 22. Περὶ τῆς παρουσίας καὶ τῶν ἐσόδων τῆς, αὐτόθι, σελ. 37.

2. Πρβλ. τὴν σχετικὴν μελέτην τοῦ C. C. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains*, σελ. 823 - 835, ὅπου ἐκτίθενται αἱ κυριώτεραι περιπτώσεις, αἱ συνθηκαὶ δωρεᾶς καὶ τὰ παραχωρούμενα ποσά.

μικὴν βοήθειαν εἰς τὴν ἐνδιαφερομένην μονήν· β') συστατικὴ ἐπιστολὴ τῆς ἐνδιαφερομένης μονῆς, ἐξουσιοδοτοῦσης τὸν ἀντιπρόσωπὸν τῆς ὅπως διενεργήσῃ τὸν ἔρανον· γ') ἔγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας, διὰ τοῦ ὁποίου παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα διενεργείας ἐράνου ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας του. Εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν τὰ προκαταρκτικὰ αὐτὰ ἔγγραφα δὲν διεσώθησαν, ἀναφέρονται ὅμως ρητῶς εἰς τὰ σωζόμενα ἔγγραφα (πρβλ. ἔγγρ. ἀρ. 24, 26, 32, 34). Τὰ διασωθέντα ἔγγραφα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: α') ἐκκλήσεις τῶν μητροπολιτῶν Μολδαβίας καὶ Οὐγγροβλαχίας, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἱεράρχαι καλοῦν τὸ ποιμνιὸν των ὅπως βοηθήσῃ τὴν Μονήν, εἰς μίαν δὲ περίπτωσιν ὁ μητροπολίτης ὀρίζει τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἕκαστος κληρικός, κατὰ τὸν βαθμὸν του, ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Μονῆς ἡγούμενον Ἰάκωβον (ἔγγρ. ἀρ. 25, 26, 32)· β') ἔγγραφα τῆς *Ποστελνιτσιάς* (Ἰπουργείου Ἐξωτερικῶν) τῆς χώρας, ἐν εἶδει συστατικῶν ἐπιστολῶν ἢ ἀδείας διελεύσεως διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἡγεμονίας (ἔγγρ. ἀρ. 24, 34)· γ') *κατάστιχα* (*izvod*) ἢ ἀποδείξεις τῶν ὑπευθύνων (συνήθως *οἰκονόμων* ἢ *πρωτοπαπάδων*) διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ ἐράνου εἰς τὰς κατὰ τόπους ἐκκλησίας, ὅπου καταγράφεται ἡ συνδρομὴ τοῦ κατωτέρου κλήρου εἰς τὸν ἔρανον. Διεσώθησαν ὀκτῶ τοιοῦτοι κατάλογοι ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μολδαβίας, Δοροχόι, Χέρτζα, Σουτσάβα, Χιρλάου, Τίργου - Φρουμός, Ρωμάν, Μποτοσάνι καὶ ἀνωλύμου περιοχῆς (ἔγγρ. ἀρ. 27, 28, 29, 30, 33, 35, 36 καὶ 31 ἀντιστοίχως). Τὸ συγκεντρωθὲν ποσόν, κατὰ τὰ δεδομένα πάντοτε τῶν ἐγγράφων, ἀνέρχεται εἰς 991 λεί καὶ 40 παράδες. Εἶναι ὅμως πιθανὸν ὅτι τὸ συνολικὸν ποσὸν ἦτο μεγαλύτερον, διότι ἀπουσιάζουν τὰ κατάστιχα τῶν ὑπολοίπων ἐπαρχιῶν τῆς Μολδαβίας, καθὼς καὶ ὀλοκλήρου τῆς Βλαχίας. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως ὅτι ὁ ἔρανος διενεργήθη εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῶν δύο χωρῶν καὶ δὲν περιωρίσθη — πρᾶγμα ἐλάχιστα πιθανὸν — εἰς ὠρισμένας μόνον περιοχάς.

Ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται τὰ δέκα τρία Ρουμανικὰ ἔγγραφα εἶναι μία τυπικὴ περίπτωσις *ζητείας*.

Ἡ *ζητεία* (καλουμένη *ἐλεος* - *ἐλεημοσύνη* εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα, *milija* εἰς τὰ ρουμανικὰ, *milostynja* εἰς τὰ σλαβονικὰ), ἡ ὁποία ἠσχεῖτο ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἶναι θεσμὸς σημαντικὸς τῶν χρόνων τῆς δουλείας, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει μέχρι τοῦδε μελετηθῆ ἔν τῷ συνόλω του¹. Ὁ θεσμὸς οὗτος ἐπεβλήθη ἐκ λόγων πραγματικῆς ἀνάγκης. Πράγματι, διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας συντηρήσεως καὶ διαβιώσεως καὶ εἰς τὰς βαρυτάτας οικονομικὰς ὑποχρεώσεις ἐναντι τοῦ Τουρκικοῦ Δημοσίου, τὰ πατριαρχεῖα καὶ αἱ κατὰ τόπους ἐκκλησίαι καὶ μοναί, στερηθεῖσαι κατὰ μέγα μέρος τῶν παλαιότερων προσόδων των καὶ κυρίως τῶν προνομίων τῶν ὁποίων

1. Πρβλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἔγγραφα*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 249 καὶ ὑποσ. 1, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

ἀπέλαυον ἐπὶ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ καταφύγουν εἰς τὴν διενέργειαν ἐράνου μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ (ταξιδιωτὰι) διέτρεχον τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας κηρύττοντες καὶ λαμβάνοντες τὴν προαιρετικὴν εἰσφορὰν (ἐλεημοσύνην) τῶν εὐλαβῶν χριστιανῶν. Ἐρανοὶ διενηροῦντο καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἄλλα ὁμόδοξα κράτη, ἀκόμη καὶ εἰς Λατινικὰς χώρας εὐρισκομένας ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πάπα¹. Κυρίως ὅμως ἔρανοὶ ἐγίνοντο εἰς τὰ μεγάλα ὁμόδοξα κράτη, εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, ὅπου ἡ κοινὴ θρησκεία, ἡ κοινὴ παράδοσις καὶ τὰ πολιτικὰ συμφέροντα ὑπῆρξαν οἱ βασικοὶ συντελεσταὶ τοῦ ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν τουρκοκρατουμένην Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἦδη ἐμελετήσαμεν ἀλλοῦ μίαν περίπτωσιν ζητείας, ἡ ὁποία εἶχε διενεργηθῆ ἔντὸς τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους ὑπὸ μιᾶς Ἑλληνικῆς μονῆς². Τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν Ρουμανικὰ ἔγγραφα προσθέτουν νέον στοιχεῖον εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεσμοῦ καί, λόγῳ τῆς πληρότητός των, διαφωτίζουν πολὺ τὸ ὅλον θέμα.

Αἱ δύο ομάδες τῶν Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου παρουσιάζουν δύο ὄψεις τοῦ αὐτοῦ ζητήματος: τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας, τὴν ὁποίαν προσέφερον ὀρθόδοξος χώρα εἰς ὀρθόδοξον μοναστικὸν κέντρον εὐρισκόμενον ὑπὸ ὀθωμανικὸν ζυγόν. Ἡ βοήθεια αὕτη παρείχετο γενικῶς ἢ ὑπὸ τὴν μορφήν καθωρισμένης χρηματικῆς δωρεᾶς ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας ἢ ὑπὸ τὴν μορφήν παραχωρήσεως ἀδείας πρὸς διενέργειαν ἐράνου μεταξὺ τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπικρατείας, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν (ζητεία). Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν χορηγὸς εἶναι τὸ ἐπίσημον κράτος, εἰς τὴν δευτέραν ὁ λαός. Τὰ ἔγγραφα τῆς παρούσης συλλογῆς μαρτυροῦν ὅτι εἰς τὰς Ρουμανικὰς χώρας καὶ τὸ κράτος καὶ ὁ λαὸς ὑπῆρξαν χορηγοὶ τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου.

Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας πρὸς τὴν Πατριακὴν Μονὴν ἐντάσσεται εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς γενικωτέρας πολιτικῆς τῶν παριστρίων κρα-

1. Βλ. ΜΜ, τόμ. Γ', σελ. 394 κέ., ἔγγρ. ἀρ. 7, 8, 21, 23, 26, τῶν ἐτῶν 1502, 1507, 1606, 1609, 1613 ἀντιστοιχῶς. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου μαγίστρου τῶν Ἰωαννιτῶν μοναχῶν καὶ μόνον τὸ ὑπ' ἀρ. 23 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου τοῦ Γ'. — Ἡ ζητεία ἢ ἐνεργηθεῖσα ὑπὸ τῆς Μονῆς Πάτμου εἰς Λατινικὰς χώρας πρέπει νὰ συναφθῆ μὲ τὸ ἰδιαίτερον πολιτικὸν καθεστῶς τῆς περιοχῆς, ἡ ὁποία εὐρίσκετο μέχρι τοῦ 1522 ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Καθολικῶν Ἰωαννιτῶν, καὶ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἐπέδειξαν οἱ Ἰωαννῖται πρὸς τὴν Μονὴν καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Γενικώτερον πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ, ἐὰν ἡ ζητεία εἰς Λατινικὰς χώρας διενεργεῖτο μόνον ἐκ μέρους μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν εὐρισκομένων ὑπὸ λατινικὴν κυριαρχίαν ἢ ἐπιρροήν, ἢ ἐὰν ἦτο φαινόμενον ἀνεξάρτητον τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν ἐλευσμένων, ὅποτε ἀποκτᾶ ἰδιαίτεραν σημασίαν διὰ τὴν στάσιν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῶν υποδούλων ὀρθοδόξων.

2. Βλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἔγγραφα*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 231 - 256.

τῶν ἐναντι τῶν ὀρθοδόξων θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ἰδρυμάτων. Αἱ δύο παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι ἐπέδειξαν πάντοτε ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Παιδείαν τῶν τουρκοκρατουμένων χωρῶν καὶ ὑπεστήριξαν ὑλικῶς τὰ πατριαρχεῖα, τὰς ἐκκλησίας καὶ μονὰς καὶ τὰ σχολεῖα τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, τὰ ὁποῖα ἐπιέζοντο ὑπὸ τοῦ κυριάρχου. Ἐνδεικτικὸς εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν εὐεργετηθέντων θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ἰδρυμάτων ¹.

Ἡ βοήθεια αὐτὴ κατέστη δυνατὴ ἀφ' ἑνὸς ἕνεκα τῆς συνεχείας τοῦ πολιτικοῦ βίου εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως πολιτικὸς βίος εἶχεν ἐπὶ αἰῶνας ἐκλείψει ὀλοσχερῶς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἕνεκα τῶν μεγάλων ὑλικῶν δυνατοτήτων τῶν δύο χωρῶν ².

Ὅμως, πλὴν τῶν ἐξωτερικῶν τούτων παραγόντων, βασικὸς συντελεστὴς αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυρὰ παράδοσις ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰ. οἱ βοεβόδοι τῆς Βλαχίας εἶχον παραχωρήσει σημαντικὰς δωρεὰς εἰς τὴν ἄθωνιτικὴν Μονὴν τοῦ Κουτλουμουσίου ³. Ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΓ' αἰ. οἱ Ρουμᾶνοι ἡγεμόνες ἦσαν οἱ κατ' ἐξοχὴν προστάται τῶν ἀγιορειτικῶν μονῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐπανειλημμένως προσέφερον γενναίας χορηγίας ⁴.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Πάτμου ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι, εἰδικώτεροι, συντελεσταὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν βοεβοδῶν: οὕτω μεγάλως συνέτεινεν ἡ φήμη καὶ ἡ ἀκτινοβολία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπὸ αἰῶνων ἡ Μονή, καὶ ἡ σπουδαιότης τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε τὸν ΙΗ' αἰ. ἡ Σχολή της. Ἐνδεικτικὸν τῆς σημασίας τοῦ μοναστικοῦ τούτου κέντρου εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἐπισήμων δωρεῶν καὶ ἀφιερωμάτων, μαρτυροῦνται καὶ προσκυρώσεις Ρουμανικῶν μετοχιῶν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Θεολόγου (πρβλ. ἔγγρ. ἀρ. 23, τοῦ 1754). Ὡσαύτως συνέτεινεν ἡ ἱκανότης καὶ δραστηριότης τῶν ἡγουμένων καὶ τῶν ἰθυόντων τὰ τῆς Μονῆς καὶ τῆς Σχολῆς, οἱ ὁποῖοι εἰς χρόνους χαλεποῦς εἰργάσθησαν ἀόκνως διὰ τὴν συντήρησιν καὶ διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ καθιδρύματός των ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προβολὴν του. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Δανιὴλ Πάντουβα (ΙΗ' αἰ.) καὶ τοῦ ἡγουμένου Ἰακώβου (ἀρχαὶ ΙΘ' αἰ.). Τέλος μεγά-

1. Πρβλ. C. C. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains*, σελ. 823 - 835.

2. Αὐτόθι, σελ. 824.

3. Βλ. P. Lemerle, *Actes de Koutlumis*, Παρίσιοι 1946, κυρίως σελ. 9 κέ., ὅπου ἐξετάζονται ἐν ἐκτάσει τὰ προβλήματα τῶν σχέσεων τῆς Μονῆς Κουτλουμουσίου μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ παρέχεται ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

4. Πρβλ. Γ. Τσιοράν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν Χωρῶν μετὰ τοῦ Ἁθῶ*, σελ. 90 κέ. Teodor Bodogae, *Ajutoarele Românești la Mănăstirele din Sfântul Munte Athos*, Sibiu 1940. Πρβλ. καὶ Ἀ. Βακαλοπούλου, *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας 1354 - 1833*, Θεσσαλονίκη 1969, κυρίως σελ. 163.

λη ήτο ή πολιτική σημασία τής περιοχής. Πράγματι, ή περιοχή αύτή τοῦ Αἰγαίου ὑπῆρξε συχνά τὸ πεδίου συγκρούσεων μεταξύ Τούρκων και Χριστιανῶν, συγκρούσεων αἱ ὁποῖαι ἐπαρουσιάζοντο ὑπὸ τὴν μορφήν θαλασσίων συρράξεων και, συχνότερον, πειρατειῶν¹. Ἡ Μονὴ τῆς Πάτμου ὑφίστατο τὰς ἐπιπτώσεις αὐτῶν τῶν πολιτικῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα συχνά εἶχον ἀπειλήσει και αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν της.

Οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας και τῆς Βλαχίας ἐβοήθησαν τὸ μοναστικὸν και πνευματικὸν τοῦτο κέντρον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς δυσκολίας διὰ μιᾶς σταθερᾶς και συνεχοῦς χορηγίας, ἡ ὁποία διήρκεσε ἐπὶ δύο και πλέον αἰῶνας και ἔληξε μόνον εἰς τὰς παραμονὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ βοεβόδαι ἐνήργησαν πάντως συμφώνως πρὸς τὸ χριστιανικὸν αἶσθημα τοῦ λαοῦ των και ἡ βοήθεια τὴν ὁποῖαν παρέσχον εἰς τὴν Πάτμον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς βαθέος αἰσθήματος χριστιανικῆς ἐνότητος και κοινότητος πνευματικῆς, τὸ ὁποῖον καθώριζε τὴν στάσιν των ἔναντι τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τὰ τριάκοντα ἕξ Ρουμανικὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου χρονολογοῦνται, ὡς ἐλέχθη, ἀπὸ τοῦ 1584 μέχρι τοῦ 1820², καλύπτουν δηλαδὴ χρονικὸν διάστημα δύο και ἡμίσεος αἰῶνων, γεγονός τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει εἰς τὸν μελετητὴν νὰ παρακολούθησῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ρουμανικῆς διπλωματικῆς. Πρὸς τοῦτο ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ εἴκοσι δύο ἡγεμονικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν ὠρισμένον τυπικόν, ἐνῶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα (ἕνδεκα ἐκκλησιαστικά, δύο κρατικά και ἓν ἰδιωτικόν) ἔχουν ἀπλουστάτην μορφήν και δὲν ὑπόκεινται εἰς καθωρισμένους τύπους και κανόνας.

Δὲν προτιθέμεθα βεβαίως νὰ ἐκθέσωμεν διεξοδικῶς τὰ τῆς Ρουμανικῆς διπλωματικῆς κατὰ τοὺς ὑπὸ ἐξέτασιν χρόνους. Παραπέμπομεν πρὸς τοῦτο εἰς τὸ μνημεῖῶδες ἔργον τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν «*Documente privind Istoria României*» και ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς δύο πρώτους τόμους τῆς Εἰσαγωγῆς, ὅπου εἰδικαὶ μελέται περὶ Παλαιογραφίας και Διπλωματικῆς³.

1. Πρβλ. Ἐλίσάβετ Ζαχαριάδου, *Συμβολὴ στὴν ἱστορίαν τοῦ Νοτιοανατολικοῦ Αἰγαίου*, Σύμμεικτα τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, τόμ. Α', σελ. 206 κ.ά.

2. Βλ. σχετικῶς σελ. 321 - 322, Πίν. Α'.

3. Βλ. *Documente privind Istoria României. Introducere*, τόμ. Α' και Β', Βουκουρέστι 1956 και ἰδιαιτέρως τὰς μελέτας: D. Bogdan, *Din paleografia slavo-romină*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 79 - 168. Emil Vîrtosu, *Din paleografia chirilica romînească*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 285 - 356. Ion Ionașcu - Fr. Pall, *Elemente de cronologie*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 389 κέ. D. Bogdan, *Diplomatica slavo-romină*, αὐτόθι, τόμ. Β', σελ. 5 - 224. Emil Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei și a Țării Românești*, αὐτόθι, τόμ. Β', σελ. 333 - 558.

Ἐδῶ περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ὠρισμένα γενικὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα θὰ βοηθήσουν εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ θέματος.

Ἐκ τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων, δέκα ἐπτὰ ἀπελύθησαν ὑπὸ ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ πέντε ὑπὸ ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας. Μεταξὺ τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας ὑπῆρχεν ἀρχικῶς σαφὴς διαφορὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν, διότι διάφοροι ἦσαν αἱ πηγαὶ καὶ τὰ πρότυπα τῆς Γραμματείας τῶν δύο ἡγεμονιῶν, ὅπως διάφοροι ἦσαν ἀρχικῶς οἱ πολιτικοὶ τῶν προσανατολισμοὶ καὶ αἱ πολιτιστικαὶ ἐπιδράσεις.

Συγκεκριμένως, ἡ Βλαχικὴ διπλωματικὴ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς Βυζαντινῆς διπλωματικῆς, περιέχει δὲ πολλὰ δάνεια σλαβικῶν τύπων ἐκ τῶν Νοτίων Σλάβων. Τὰς ἐπιδράσεις καὶ τὰ δάνεια αὐτὰ ἐπεξεργάσθη ἐν συνεχείᾳ, ὥστε αὕτη νὰ ἀποτελέσῃ αὐθύπαρκτον ἐνότητα. Ἡ Μολδαβικὴ διπλωματικὴ ἀντιθέτως ἐπηρεάσθη περισσότερο ἀπὸ οὐγγρικὰ ἐγγραφα καὶ δυτικὰ πρότυπα, εἶχε δὲ ἀρχικῶς μορφήν λιτὴν καὶ ἀπλουστάτην¹. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἡ διαφορὰ αὕτη ἐμειώθη καὶ σχεδὸν ἐξηφανίσθη, καθ' ὅσον αἱ δύο χῶραι ὑφίσταντο κοινὰς ἐπιδράσεις καὶ ἀλληλεπιδράσεις, συχνὰ δὲ εἶχον διαδοχικῶς τοὺς αὐτοὺς ἡγεμόνας, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἦτο φυσικόν, ἦσαν φορεῖς κοινῶν πολιτικῶν στοιχείων καὶ τύπων διοικήσεως.

Πρὶν ἐξετάσωμεν τὸν τύπον καὶ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι, ἐκ τῶν τριάκοντα ἕξ Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου, τέσσαρα εἶχον γραφῆ εἰς σλαβονικὴν γλῶσσαν, δύο εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰ λοιπὰ τριάκοντα εἰς τὴν ρουμανικὴν². Εἰς τὴν σλαβονικὴν ἔχουν γραφῆ μόνον τὰ παλαιότερα ἐγγραφα (ὑπ' ἀρ. 1, 3, 4, 5), χρονολογούμενα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1584 - 1706, πρόκειται δὲ πάντοτε περὶ ἐγγράφων τῆς Μολδαβίας· ἀντιθέτως τὸ μόνον παλαιὸν ἐγγραφον τῆς Βλαχίας, τοῦ ἔτους 1670 (ὑπ' ἀρ. 2), ἔχει γραφῆ εἰς τὴν ρουμανικὴν³.

Ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰ. εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν τὰ ἐγγραφα συνετάσσοντο εἰς τὴν σλαβονικὴν. Ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον αἰῶνας, μέχρι τῆς διαμορφώσεως παιδείας εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν τῶν Ρουμάνων, ἡ σλαβονικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῶν δύο παραδουναβίων ἡγεμονιῶν, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ λαὸς ἐλάχιστα κατενόει ταύτην. Παρατηρεῖται δηλαδὴ εἰς τὴν Ρουμανίαν παρόμοιον φαινόμενον μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῆς λατινικῆς εἰς τὰς δυτικὰς

1. N. Iorga, *Notes de diplomatie roumaine*, Bulletin de la Section Historique de l'Académie Roumaine 17 (1930), σελ. 115.

2. Βλ. σελ. 321 - 322, Πίν. Α'. Τὸ ὑπ' ἀρ. 23 ἐγγραφον τῆς παρουσίας συλλογῆς, τὸ ὁποῖον παραδίδεται εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν, κατατάσσομεν μεταξὺ τῶν συνταχθέντων εἰς τὴν ρουμανικὴν, ὡς ρητῶς ἀναφέρει καὶ σχετικόν σημείωμα (βλ. κατωτέρω, σελ. 308 κέ.).

3. Βλ. σχετικῶς σελ. 321, Πίν. Α'.

χώρας, όπου όμως το επίσημον γλωσσικόν ὄργανον ὑπῆρξε φορεὺς ἑνὸς μεγάλου πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν Ρουμανίαν τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἐκεῖ κρατούσας ἱστορικές καὶ πολιτιστικές συνθήκας. Πράγματι, τὰ ὑλικά μέσα καὶ ἡ συνθήκη τῆς ἐποχῆς, τοῦλάχιστον μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰ., εἶχον περιορίσει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας μόνον ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τῶν μονῶν, όπου ὅμως ἐπικρατοῦσα γλῶσσα ἦτο ἡ σλαβονική. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς ἦτο πολὺ μικρὰ καὶ περιορίζετο μόνον εἰς τὴν Βλαχίαν: εἰς τὸν ἀρχικὸν πυρῆνα τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν, ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ μητροπολίτου Ὑακίνθου, προσετίθεντο διαρκῶς μοναχοὶ σλαβικῆς καταγωγῆς, οἱ ὁποῖοι εὕρισκον ἐκεῖ καταφύγιον ἀπὸ τὰς τουρκικὰς διώξεις. Σὺν τῷ χρόνῳ τὰ ρουμανικὰ μοναστήρια ἐγίναν ἀληθεῖς σχολαὶ σλαβικῶν γραμμάτων, ἀπὸ όπου ἐξήρχοντο ἐγγράμματοι ἄνδρες ὄχι μόνον τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τῆς Πολιτείας¹, οἱ ὁποῖοι ἐκάλυπτον τὰς ἀνάγκας τῆς γραμματείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Διοικήσεως. Οὕτως ἡ σλαβονικὴ ἀπέβη ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς λατρείας, τοῦ τυπικοῦ τῆς αὐλῆς, τῆς παιδείας, τῶν οικονομικῶν καὶ νομικῶν γραπτῶν σχέσεων². Ἦτο δηλαδὴ ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν συνετάσσοντο ὅλα τὰ ἔχοντα ἐπίσημον χαρακτῆρα ἔγγραφα (διατάγματα ἡγεμόνων, ἀφιερωτικά γράμματα, ἀκόμη καὶ συμβόλαια ἰδιωτῶν). Τὸ ἀρχαιότερον σφζόμενον ἔγγραφο εἰς σλαβονικὴν χρονολογεῖται εἰς μὲν τὴν Βλαχίαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1385, εἰς δὲ τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τοῦ 1388. Ἡ σλαβονικὴ παρέμεινεν ἐπίσημος γλῶσσα τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰ.³

Ἦδη ὅμως ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰ. παρατηρεῖται, ἀρχικῶς εἰς τὴν Βλαχίαν ἀκολούθως δὲ καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, κινήσις πρὸς καλλιέργειαν τῆς ρουμανικῆς γλώσσης, ἐκδίδονται δὲ τότε τὰ πρῶτα βιβλία εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν τῶν Ρουμάνων⁴. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰ. ἡ κίνησις ἐντείνεται, ἡ δὲ ρουμανικὴ εἰσάγεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν γραμματεῖαν τῶν ἡγεμόνων (τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων Ματθαίου Bassarab καὶ Βασιλείου Λούπου). Τὸν ΙΗ' αἰ. ἡ ρουμανικὴ εἶχε πλέον ἐπικρατήσει ὀριστικῶς, ἡ δὲ σλαβονικὴ ἐγκατελείφθη⁵.

1. Πρβλ. Γ. Τσιοράν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν χωρῶν μετὰ τοῦ Ἄθω*, σελ. 49 κέ.

2. Βλ. V. Căndea, *Livres Anciens en Roumanie*, Βουκουρέστι 1962, σελ. 15.

3. D. Bogdan, *Din paleografia slavo-română*, ἐν Documente, τόμ. Α', σελ. 112 - 113. Πρβλ. καὶ Θ. Ἀθανασίου, *Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν ἐν Ρουμανίᾳ (1644 - 1821)*, Ἀθήναι 1898, σελ. 31 κέ.

4. Τὸ ἀρχαιότερον κείμενον εἰς ρουμανικὴν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1521: βλ. E. m. Virțosu, *Din paleografia chirilica românească*, ἐν Documente, τόμ. Α', σελ. 283 κέ. — Τὸ παλαιότερον βιβλίον εἰς ρουμανικὴν εἶναι τοῦ ἔτους 1544, ἀλλὰ δὲν διεσώθησαν ἀντίτυπα τούτου· τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔντυπον χρονολογεῖται εἰς τὸ ἔτος 1559: πρβλ. V. Căndea, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 12.

5. N. Iorga, *Notes*, σελ. 140. Θ. Ἀθανασίου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 31 κέ.

Ἡ γραφή καὶ τῶν σλαβιστῶν καὶ τῶν ρουμανιστῶν γεγραμμένων ἐγγράφων εἶναι πάντοτε κυριλλική, διότι τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰς Ρουμανικὰς χώρας μέχρι τοῦ 1859, ὅποτε εἰσήχθη ἡ λατινικὴ γραφή¹.

Ἡ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς δύο ἡγεμονικὰ ἐγγράφα (τὰ ὑπ' ἀρ. 16 καὶ 18, τῶν ἐτῶν 1802 καὶ 1803, ἀναφερόμενα καὶ τὰ δύο εἰς τὴν ἑλληνικὴν Σχολὴν τῆς Πάτμου) εἶναι εὐεξήγητος: πρόκειται περὶ ἐγγράφων τὰ ὁποῖα ἀπολύει ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἡγεμῶν ὑπὲρ μιᾶς ἑλληνικῆς Σχολῆς, εἰς χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἦτο ἰδιαιτέρως διαδεδομένη εἰς τὰς Ρουμανικὰς χώρας².

Ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου, τὰ πλεῖστα (15 ἐκ τῶν 22) χαρακτηρίζονται ὡς χρυσόβουλλα (*hrison - hrisonul*)³, φέρουν δηλαδὴ τὸν βυζαντινὸν ὄρον. Σημειωτέον ὅτι τὰ παλαιότερα χρυσόβουλλα τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν συλλογῆς εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐγγράφα τῆς Βλαχίας, ἐνῶ τὰ ἀντίστοιχα ἡγεμονικὰ ἐγγράφα τῆς Μολδαβίας καλοῦνται *list* (λέξις σλαβική, ἡ ὁποία σημαίνει τὸ ἐγγράφον ἐν γένει) ἢ *εὐεργετικὰ γράμματα* (ἐνεκα τοῦ περιεχομένου των). Πράγματι τὸ ἐπισημότερον τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τῆς Βλαχίας ἀρχικῶς, ἀκολούθως δὲ καὶ τῆς Μολδαβίας. Ὁ ὄρος χρυσόβουλλον μαρτυρεῖται τὸ πρῶτον ἐν Βλαχίᾳ τῷ 1388, ἔκτοτε δὲ ἀναφέρεται συχνὰ εἰς τὰς δύο παραδουναβίους ἡγεμονίας μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰ., ὑπὸ τὴν τεχνητὴν «μετὰ ἄρθρου» (τὸ *-ul* ἐθεωρήθη ὡς ἄρθρον) μορφήν *hrisonul*, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθε κατόπιν ὁ τύπος *hrison*⁴. Βεβαίως ὁ ὄρος δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τὴν συγκεκριμένην ἔννοιαν τῆς Βυζαντινῆς διπλωματικῆς, ἀλλὰ, ὡς συνέβαινεν καὶ εἰς ἄλλας Σλαβικὰς χώρας⁵, κατέληξε νὰ σημαίνει τὸ ἐπισημότερον ἐγγράφον τῆς ἡγεμονικῆς γραμματείας: ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας τὰ ἐγγράφα, καὶ τὰ πλέον ἐπίσημα, δὲν ἔφερον συνήθως χρυσὴν σφραγίδα ἀλλὰ κηρίνην, ἡ λ. *hrison* ἔχασε τὴν ἀρχικὴν σημασίαν της καὶ ἐδήλωνεν εἰς τὰ ρουμανικὰ καὶ τὸ κηρόβουλλον⁶.

1. Βλ. ἐν ἐκτάσει *Documente privind Istoria Rominei*, τόμ. Α', σελ. 33 κέ. καὶ σχετικὸν πῖνακα εἰς σελ. 98. Πρβλ. D. Bogdan, *Din paleografia slavo-romină*, αὐτόθι, σελ. 283 κέ.

2. Πρβλ. Al. Elian, *Elemente de paleografie greco-romină*, Documente, τόμ. Α', σελ. 359 κέ.

3. Βλ. κατωτέρω, σελ. 321, Πίν. Α'.

4. Πρβλ. H. Mihaescu, *Influența grecească asupra limbii Române pînă în secolul al XV-lea*, Βουκουρέστι 1966, σελ. 154 - 155.

5. Ἀνάλογος εἶναι ἡ περίπτωση τῶν Ρωσικῶν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων: πρβλ. Μαρία Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἐγγράφα ὑπὲρ τῆς ἐν Μήλω Μονῆς τῆς Θεοτόκου*, Σύμμεικτα ΚΒΕ, τόμ. Α', σελ. 243 κέ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

6. M. Λάσκαρι, *Influences byzantines dans la diplomatie bulgare, serbe et*

Τὰ Ρουμανικά ἡγεμονικά ἔγγραφα ἔχουν τὸν ἀκόλουθον τύπον καὶ διάταξιν ¹:

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔγγραφου ἐν εἶδει συμβολικῆς ἐπικλήσεως (*invocatio symbolica*) ἐτίθετο ἐνίοτε ὁ σταυρὸς (*chrysmos*) ὁ ὁποῖος, ἀπλοῦς ἀρχικῶς, ἔφερε συχνὰ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰ. περίτεχνον διακόσμησιν (πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 3, 6, 7, 11, 12). Γενικῶς παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἔγγραφα τῶν ἡγεμόνων, ἀπλούστερα εἰς τὴν ἀρχὴν, ἔγιναν ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰ. πολυτελέστερα καὶ ἔφερον πολυχρωμον καλλιτεχνικὴν διακόσμησιν: τὸ πλαίσιον, ὁ σταυρὸς, τὸ πρωτόγραμμα, τὰ ἀρχικά γράμματα καὶ τὸ μονόγραμμα τοῦ ἡγεμόνος ἐκοσμοῦντο μὲ πολλὴν τέχνην ². Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Βλαχία ἐπὶ Șerban Καντακουζηνοῦ (1678 - 1688) καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Κωνσταντίνου Brîncoveanu (1688 - 1714), ἰδρῦθη πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἡγεμονικῆς γραμματείας ὀλόκληρον ἐργαστήριον μικρογράφων ³. Ἀπὸ τῆς Βλαχίας ἡ συνήθεια τῆς διακοσμῆσεως τῶν ἔγγραφων διεδόθη καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰ. ὁμοῦ παρατηρεῖται καὶ πάλιν μία τάσις πρὸς ἀπλούστευσιν.

Πλὴν τοῦ σταυροῦ ὑπῆρχε συχνὰ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἔγγραφων ἡ ἐπίκλησις «ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος...».

Εἰς τὴν ἐπίκλησιν ἀκολουθεῖ ἡ τίτλωσις (*intitulatio*), ἡ ὁποία εἰς τὰ Βλαχικά ἔγγραφα ἀρχίζει μὲ τὸ *az* (= ἐγώ), εἰς δὲ τὰ Μολδαβικά, κατὰ μίμησιν δυτικῶν προτύπων, μὲ τὸ *my* (= ἡμεῖς). Ἀκολουθοῦν τὸ ὄνομα καὶ οἱ τίτλοι τοῦ ἡγεμόνος. Εἰς τὴν Βλαχίαν χρησιμοποιοῦνται πρὸς τοῦτο ἐξ Ἰσου οἱ ἀκόλουθοι δύο τύποι: α') *V Christa Boga vernyj*... (= ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστός...), κατὰ τὰ βυζαντινὰ πρότυπα καὶ β') *Milostiju Božieju* (= ἐλέω Θεοῦ, Dei Gratia), κατὰ τὰ δυτικὰ πρότυπα. Εἰς τὴν Μολδαβίαν ἀπαντᾷ μόνον ὁ δεύτερος τύπος ⁴.

Εἰς τοὺς τίτλους τῶν Ρουμάνων ἡγεμόνων (εἴτε πρόκειται περὶ τῆς τι-

slavo-roumaine, Byz.Sl. 3 (1931), σελ. 503 καὶ 505. Πρβλ. D. B o g d a n, *Diplomatica slavo-rominã*, Documente, τόμ. Β', σελ. 20 κέ., ὅπου ἐξετάζονται λεπτομερῶς οἱ χρησιμοποιούμενοι ὅροι, ὡς καὶ ὁ χρόνος ἐμφανίσεως, ἡ προέλευσις καὶ ἡ σημασία ἐκάστου.

1. Περὶ τῆς διατάξεως τῶν Ρουμανικῶν ἔγγραφων βλ. ἐν ἐκτάσει D. B o g d a n, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 75 - 145.

2. E. m. V i r t o s u, *Din paleografia chirilica rominească*, Documente, τόμ. Α', σελ. 300 - 301. D. B o g d a n, *Diplomatica slavo-rominã*, Documente, τόμ. Β' σελ. 49 - 50. Πρβλ. καὶ D. B o g d a n, *Din paleografia slavo-rominã*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 133 - 135 (περὶ τῶν διαφόρων χρωμάτων μελάνης). Πρβλ. Φωτ. 4 - 6.

3. N. I o r g a, *Notes*, σελ. 151.

4. M. Λ ά σ κ α ρ ι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 507. Περὶ τῆς τιτλώσεως τῶν Ρουμανικῶν ἔγγραφων, τῶν πηγῶν καὶ τῶν ἐπιδράσεων τῆς βλ. D. C i u r e a, *Problema originii lui Io din intitulafia și subscripția documentelor românești*, Analele Academiei Române, Mémoires de la Section Historique, σειρὰ Γ', τόμ. 26 (1943), σελ. 17 καὶ 19. D. B o g d a n, *Diplomatica slavo-rominã*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 82.

τλώσεως, είτε περι τῆς ὑποσημεώσεως, είτε περι τῆς ἐπιγραφῆς), ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰ. (ἀπὸ τοῦ 1330 εἰς τὴν Βλαχίαν, ἀπὸ τοῦ 1392 εἰς τὴν Μολδαβίαν) καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰ., προτάσσεται πάντοτε τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος ἢ λέξις - σύμβολον *Iw* (ὑπὸ ποικίλους τύπους)¹. Ἡ σημασία τῆς λέξεως αὐτῆς εἶναι προβληματική: ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰ. καὶ μέχρι σήμερον, τὸ θέμα ἔχει ἀπασχολήσει τοὺς ἱστορικούς, ἔχουν δὲ προταθῆ διάφοροι ἐρμηνεῖαι², ἐκ τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

α') ὅτι τὸ *Iw* εἶναι βουλγαρικῆς προελεύσεως, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Βουλγάρου τσάρου Ἰωάννου (Ἰωαννίτζη) Asen († 1018), τοῦ λεγομένου Καλοῖωάννου, ἰδρυτοῦ τοῦ Β' Βουλγαρικοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τινὰς θεωρίας μετεῖχον καὶ Βλάχοι³. Ἐναντίον αὐτῆς τῆς θεωρίας, ἡ ὁποία ὑποδηλοῖ σχέσιν ὑποτελείας τῶν Βλάχων τῆς Ρουμανίας πρὸς τοὺς Βουλγάρους, εἶναι, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ τίτλος *Iw* ἐμφανίζεται δύο καὶ πλέον αἰώνας μετὰ τὸν τσάρον Ἰωαννίτζην.

β') ὅτι ἀντιθέτως εἶναι τύπος διακοσμητικός, δάνειον μὲν ἐκ τῆς βουλγαρικῆς γραμματείας, ἄνευ ὅμως οὐδεμιᾶς πολιτικῆς σημασίας⁴.

γ') ὅτι ταυτίζεται μὲ τὴν προσωπικὴν ἀντωνυμίαν *eu* ἢ *noi-my* (ἐγὼ ἢ ἡμεῖς) καὶ ὅτι ἐν συνεχείᾳ ἐξελήφθη ὡς κύριον ὄνομα καὶ προσετέθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἡγεμονικῶν τίτλων. Ἡ ταῦτισις ὅμως αὐτῆ δὲν εἶναι δυνατὴ, διότι εἰς τοὺς τίτλους τῶν ἡγεμόνων τὸ *eu-my* προετάσσετο πάντοτε τοῦ *Iw*.

δ') ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ τουρκικοῦ τίτλου Ἀγιάνης (= ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ἐξουσίας), ἐξελληνισθέντος εἰς Ἰωάννης καὶ κατὰ σύντημσιν *Iw*. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν, τὴν ὀνομασίαν *Iw* ἔδιδον εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν τῶν οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, διὰ νὰ προσδώσουν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν τὴν μορφήν τῆς κληρονομικότητος⁵.

ε') ὅτι εἶναι σύμβολον θρησκευτικὸν μὲ μυστικὴν σημασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδόθησαν ποικίλαι ἐρμηνεῖαι: π.χ. ὅτι εἶναι σύντημσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰεχωβά⁶ ἢ σύμβολον μυστικὸν συνδεδεμένον μὲ τὸν θρῦλον ἑνὸς μυθικοῦ χρι-

1. Περὶ τῶν διαφόρων τύπων τοῦ *Iw* βλ. E. m. V i r t o s u, *Titulatura Domnilor și asocierea la Domnie în Țara Românească și Moldova (pînă în secolul al XVI-lea)*, Βουκουρέστι 1960, σελ. 11 κέ. καὶ 22 - 24.

2. Περὶ τῶν μέχρι τοῦδε διατυπωθεισῶν θεωριῶν βλ. αὐτόθι, σελ. 35 - 82.

3. Τὴν ἀποψιν ὑπεστήριξε μεταξὺ ἄλλων καὶ ὁ N. I o r g a, *Notes*, σελ. 120.

4. I o n B o g d a n, *Iw din titlul domnilor Români*, Convorbiri Literare, Βουκουρέστι 1889, σελ. 731 κέ.

5. Π. Ἀργυροπούλου, *Οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 172· πρβλ. καὶ σελ. 157.

6. Εὐλ. Κουρίλα Λαυριώτου, *Τὰ χρυσόβουλλα τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας καὶ τὸ σύμβολον Iw ἢ Ἰωάννης*, «Εἰς Μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου», Ἀθήναι 1935, σελ. 245 - 254.

στιανοῦ μονάρχου ὀνόματι Ἰωάννου, ἐν συναρτήσει πάντοτε πρὸς ὠρισμένους ἡγεμόνας τῆς Βουλγαρίας, οἱ ὅποιοι ἔφερον τὸ αὐτὸ ὄνομα ¹.

Ὁ Emil Virtosu, εἰς εἰδικὴν καὶ ἐμπεριστατωμένην μελέτην, ὅπου ἐξετάζει ἐν ἐκτάσει τὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὄρου, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ *Iw* ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀρχικὴν σημασίαν τοῦ θεοφόρου ἑλληνικοῦ ὀνόματος Ἰωάννης· δηλώνει δηλ. ἐκεῖνον ὁ ὅποιος ἔλαβε τὴν θείαν χάριν, τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ — ιδιότητα τὴν ὁποίαν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως παρεχώρησε διὰ πρώτην φορὰν τῷ 864 εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βουλγαρίας Βόριν, ὅταν οὗτος ἠσπάσθη τὸν χριστιανισμόν, καὶ ἀργότερον εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ρουμανικῶν χωρῶν καὶ εἰς τινὰς δεσπότας τῆς Σερβίας. Ἡ ιδιότης τοῦ *Io - Ioan* ἐπὶ πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ πεδίου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ὄνομα - τίτλον Στέφανος (= ὁ ἐστεμμένος, ὁ στεφθεὶς) τῶν ἡγεμόνων τῆς Μεγάλης Σερβίας ².

Εἰς τὴν τίτλωσιν ἀκολουθεῖ συνήθως ἡ διεύθυνσις καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἢ ἔκθεσις τῆς ὑποθέσεως. Προοίμια μὲ χωρία θρησκευτικὰ σπανίως ἀπαντοῦν εἰς τὰ Βλαχικὰ ἔγγραφα καὶ ἀκόμη σπανιώτερον εἰς τὰ Μολδαβικὰ ³. Μετὰ τὴν ὑπόθεσιν παρατίθεται κατάλογος τῶν μαρτύρων. Ἡ μαρτυρία, καλουμένη εἰς τὰ ἔγγραφα «πίστις» (σλαβιστὶ *vera*, ρουμανιστὶ *credința* καὶ *mărturia* ἐκ τῆς ἑλληνικῆς) ⁴, ἀπαντᾷ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἔγγραφα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, εἶναι δὲ στοιχεῖον καθαρῶς δυτικόν. Ὡς μάρτυρες ἀναγράφονται οἱ υἱοὶ τοῦ ἡγεμόνος, τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου του (*sfatul*), οἱ βογιάροι κατὰ τάξιν πρωτοκαθεδρίας καὶ ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι. Οἱ ἀναφερόμενοι μάρτυρες ὑφίσταντο πράγματι, ὡσάκις μνημονεύονται ὀνομαστικῶς, ὑπάρχουν ὁμως περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας σημειώνονται ἀορίστως ὡς μάρτυρες «καὶ ὅλοι οἱ βογιάροι» ἢ «καὶ οἱ λοιποὶ βογιάροι τῆς χώρας» ⁵.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου ἀναφέρεται κεχωρισμένως ὁ λογοθέτης, ὁ ὅποιος κατὰ διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος συνέταξε καὶ ἐπεκύρωσε τὸ ἔγγραφο, καὶ ὁ γραμματεὺς (*diak, uric, spîsatel', grammatic*), ὁ ὅποιος κατέγραψε τοῦτο ⁶.

Ἀκολουθεῖ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου. Ὁ χρόνος παρέχεται διττῶς : διὰ τῶν ἐτῶν ἡγεμονίας τοῦ ἀπολύοντος τὸ ἔγγραφο ἡγεμόνος καὶ διὰ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους.

1. G. Nandriș, *L'origine de Iw dans le titre des souverains bulgares et roumains*, RESL. 40 (1964) (= Mélanges André Vaillant), σελ. 159 - 166.

2. E. m. Virtosu, *Titulatura Domnilor...*, σελ. 82 κέ. βλ. καὶ γαλλικὴν περίληψιν εἰς σελ. 310 - 312.

3. Μ. Λάσκαρι, *Influences*, σελ. 507.

4. Πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 1, 3, 4, 5 (*vera*)· 2, 6, 7, 19, 20 (*credința*).

5. Πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 4. Βλ. Iorga, *Notes*, σελ. 124 - 126. Λάσκαρι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 509.

6. Iorga, *Notes*, σελ. 127, 128. Λάσκαρι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 508 - 509. D. Bogdan, *Diplomatica slavo-romină*, Documente, τόμ. Β', σελ. 111 - 113. Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν γραφῶν βλ. αὐτόθι, σελ. 54.

Ἡ χρονολόγησις διὰ τῶν ἐτῶν ἡγεμονίας ἀπαντᾷ σπανίως τὸν ΙΖ' αἰ., γίνεται ὅμως συνήθεια κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Φαναριωτῶν (ΙΗ' αἰ. - ἀρχαί ΙΘ' αἰ.). Ὁ τρόπος ἀποδόσεως τῶν ἐτῶν ἡγεμονίας εἶναι χαρακτηριστικὸς τῶν ἐκεῖ κρατουσῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν. Ἐπειδὴ δηλ. ἦτο σύνηθες φαινόμενον εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας ἢ διαδοχικὴ ἀνάληψις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου τῆς ἡγεμονίας τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης χώρας, τὰ ἔτη ἡγεμονίας ἐκάστου ἡγεμόνος ἄλλοτε ὑπελογίζοντο κεχωρισμένως δι' ἐκάστην ἡγεμονίαν καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν προηγηθεισῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην χώραν ἡγεμονιῶν, καὶ ἄλλοτε συνυπελογίζοντο καὶ συνηριθμοῦντο εἰς συνεχῆ ἀρίθμησιν ὅλα τὰ ἔτη τῶν προηγουμένων ἡγεμονιῶν¹.

Εἰς τὸν τρόπον χρονολογήσεως διὰ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους συνυπάρχουν ἐπιδράσεις βυζαντιναὶ καὶ δυτικαί: οὕτω, μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰ., τὸ ἔτος παρείχετο, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου, κατὰ τὰ βυζαντινὰ πρότυπα. Ἄλλ' ἐνῶ εἰς τὴν Βλαχίαν ἢ ἀρχὴ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους ἐτίθετο τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, εἰς τὴν Μολδαβίαν, ὅπου ἢ δυτικὴ ἐπίδρασις ἦτο ἰσχυρά, τὸ ἔτος ἤρχιζε, μέχρι τοῦ 1580/1584, τὴν 1ην Ἰανουαρίου· κατόπιν ὅμως ἐπεκράτησε καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν ὁ βυζαντινὸς τρόπος χρονολογήσεως, μὲ ὀλίγας μόνον ἐξαιρέσεις. Ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰ. εἰσάγεται καὶ γενικεύεται εἰς τὰς δύο ἡγεμονίας ἢ ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως χρονολογία². Ἡ χρονολογία ἀπεδίδετο δι' ἑλληνικῶν ἀριθμῶν προσηρμοσμένων εἰς τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον³.

Μετὰ τὴν χρονολογίαν τίθεται εἰς τὰ Βλαχικὰ ἔγγραφα ἢ ὑποσημείωσις (*subscriptio*), μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τίτλον τοῦ ἡγεμόνος. Ἡ ὑποσημείωσις, ἢ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ ἔλαβε τὴν μορφήν μονογράμματος, ἀνεγράφετο, κατὰ μίμησιν τοῦ βυζαντινοῦ χρυσοβούλλου, δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, ο ὃ δ ἔ π ο τ ε ὅ μ ω ς ἦ τ ο α ὗ τ ὄ γ ρ α φ ο ς. Οἱ βοεβόδαι τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας, ὅπως καὶ οἱ τσάροι τῆς Ρωσίας⁴ καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Σερβίας, δὲν ὑπέγραφον κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους οἱ ἴδιοι τὰ ἔγγραφα, τὰ ὅποια ἀπέλυον. Τὰ ἔγγραφα τότε ἐκυροῦντο μόνον διὰ τῆς ἡγεμονικῆς σφραγιῶδος⁵. Μόλις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΓ' αἰ., ἐμφανίζεται εἰς

1. Ion Ionașcu - Fr. Pall, *Elemente de cronologie*, Documente, τόμ. Α', σελ. 409 - 410.

2. Αὐτόθι, σελ. 406, 415 - 416. Πρβλ. Iorga, *Notes*, σελ. 128 - 129, Λάσκαρι, *Influences*, σελ. 508.

3. Em. Vîrtosu, *Din paleografia chirilica romînească*, Documente, τόμ. Α', σελ. 307 κέ. Ὡς ἐλέχθη οἱ ἑλληνικοὶ ἀριθμοὶ ἦσαν προσηρμοσμένοι εἰς τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον: οὕτω τὸ ς (στίγμα) ἀπεδίδετο διὰ τοῦ s, τὸ η (κόππα) διὰ τοῦ y καὶ τὸ ϑ (σαμπι) διὰ τοῦ II.

4. Πρβλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα Ρωσικὰ ἔγγραφα*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 242, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

5. Πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 1 (τοῦ 1584).

τὰ Βλαχικά ἔγγραφα, πλὴν τῆς ἐρυθρᾶς ὑποσημειώσεως, καὶ ἡ αὐτόγραφος ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος, ἢ ὅποια ὅμως δὲν ἐγράφετο δι' ἐρυθρᾶς μελάνης. Ἐκ τῆς Βλαχικῆς γραμματείας, ἢ συνήθεια διεδόθη καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, ὅπου ἔκτοτε τὰ ἡγεμονικά ἔγγραφα ἔφερον διὰ κοινῆς μελάνης τὴν αὐτόγραφον ὑπογραφήν τοῦ ἡγεμόνος. Ἐνίστε, ἀπὸ τοῦ 1620, ἡ ὑπογραφή τοῦ Μολδαβοῦ ἡγεμόνος ἐκοσμεῖτο διὰ χρυσῆς κόνεως, κατ' ἐπίδρασιν ἀνατολικήν, καὶ δι' ἐγχρώμων σχεδίων¹.

Τὰ ἡγεμονικά ἔγγραφα ἐκυροῦντο πάντοτε διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ ἡγεμόνος, ἢ ὅποια ἀρχικῶς ἦτο ἀπὴρωρημένη καὶ ἐξ ἐρυθροῦ κηροῦ (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 1, 2, 3), μεταγενεστέρως δὲ προστετυπωμένη ἐκ κηροῦ, καλυπτομένη συχνὰ διὰ χάρτου, ὁ ὅποιος ἐδέχετο τὸ σφράγισμα (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 8, 10). Σφραγίδες τετυπωμέναι ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ἐμφανίζονται ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰ., ἐγενικεύθησαν ὅμως ἐπὶ Φαναριωτῶν καὶ εἶχον ὀκταγωνικὸν ἢ στρογγύλον σχῆμα (πρβλ. ἔγγρ. ἀρ. 5, 6, 7, 9, 11 - 22). Ἡ σφραγὶς ἔφερε συνήθως τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν εἰς σλαβονικὴν, ἀργότερον δὲ καὶ εἰς ρουμανικὴν γλῶσσαν: (ὄνομα ἡγεμόνος) ἐλέω Θεοῦ ἡγεμῶν τῆς χώρας Μολδαβίας (ἢ Βλαχίας), ἢ τὰ ἀρχικά τοῦ ἡγεμόνος, ἐνίστε δέ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δυτικῶν προτύπων, καὶ τὴν χρονολογίαν². Τὸ ἀναγραφόμενον ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἔτος δὲν ἦτο ὅπωςδῆποτε τὸ ἔτος ἀπολύσεως τοῦ ἐγγράφου, ἀλλὰ συνήθως τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πρώτης ἢ τῆς παρούσης ἡγεμονίας τοῦ ἀπολύοντος ἡγεμόνος³. Εἰς τὸ μέσον ὑπῆρχε συχνὰ τὸ ἐμβλημα τῆς χώρας: κεφαλὴ βονάσου διὰ τὴν Μολδαβίαν, κόραξ κρατῶν εἰς τὸ ράμφος του δακτύλιον διὰ τὴν Βλαχίαν· καὶ τὰ δύο ἐμβλήματα προέρχονται ἀπὸ μύθους σχετικούς μὲ τὴν ἀρχικὴν διαμόρφωσιν τῶν δύο Ρουμανικῶν χωρῶν⁴. Ἐνίστε ἡ σφραγὶς ἔφερε τὰ ἐμβλήματα καὶ τῶν δύο ἡγεμονιῶν, εἰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀπολύων ἡγεμῶν εἶχεν ἤδη διατελέσει βοεβόδας καὶ εἰς τὴν ἄλλην χώραν⁵.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου ὑπέγραψον ὁ συντάξας τοῦτο λογοθέτης ἢ καὶ οἱ ἄλλοι λογοθέται, ὁ μέγας βεστιαρίτης (συνήθως ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ οἰκονομικῶν ὑποθέσεων) καὶ ὁ γραφεὺς ἢ ὁ καταστρώσας τὸ ἔγγραφο εἰς τὸν οἰκεῖον κώδικα.

1. Λάσκαρι, *Influences*, σελ. 505. Iorga, *Notes*, σελ. 130 - 131.

2. Iorga, *Notes*, σελ. 131 - 132.

3. Βλ. σχετικῶς κατωτέρω, σελ. 326 - 327, Πίν. Γ'.

4. Βλ. P. Panaitescu, *Contribution à l'histoire de la littérature de chancellerie dans le Sud-Est de l'Europe*, *Revue des Études Sud-Est Européennes* 5 (1967), σελ. 32.

5. Πρβλ. ἔγγραφα ὑπ' ἀρ. 8, 11, 12, 17, 18, 19. — Γενικῶς περὶ τῶν σφραγίδων βλ. ἐν ἐκτάσει E. m. Virtosu, *Din sigilografia Moldovei și a Țării Românești*, *Documente*, τόμ. Β', σελ. 339 κέ. καὶ D. Bogdan, *Diplomatica slavo-romînă*, αὐτόθι, σελ. 145 κέ.

Συνοψίζοντας παρατηρούμεν ὅτι ἡ Ρουμανικὴ διπλωματικὴ, προῖον βυζαντινῶν, σλαβικῶν καὶ δυτικῶν ἐπιδράσεων, ὑπέστη βαθμιαίαν ἐξέλιξιν, τῆς ὁποίας ἡ πλέον ἀποφασιστικὴ φάσις καὶ ἡ ἀκμὴ τοποθετοῦνται εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΖ' αἰ. καὶ εἰς τὸν ΙΗ' αἰ. Τότε ἀποκρυσταλλώνονται οἱ κανόνες καὶ διαμορφώνεται τὸ τυπικὸν αὐτῆς. Ἡ ἐποχὴ αὕτη συμπίπτει ἀκριβῶς μὲ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ τυπικοῦ τῆς ἡγεμονικῆς γραμματείας καὶ μὲ τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν δύο ἡγεμονιῶν.

Τὰ Ρουμανικὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΓ' αἰ. μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰ., ἀντικατοπτρίζουν αὐτὴν τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ρουμανικῆς διπλωματικῆς καὶ ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς γραμματείας τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, συγχρόνως δὲ παρέχουν πολὺτιμα στοιχεῖα, προσωπογραφικὰ καὶ ἄλλα, σχετικὰ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ἡγεμονικὴν γραμματείαν τῶν δύο χωρῶν.

ΜΑΡΙΑ ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ

Εἰς τὴν μακρὰν εἰσαγωγὴν τῆς κυρίας Μαρίας Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου ἀκολουθεῖ ἡ εὐρεῖα ἀναγραφή καὶ περιγραφή τῶν σφζομένων ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου Ρουμανικῶν ἔγγραφων. Ὁ καθηγητῆς κύριος Ion - Radu Mircea, τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἰνστιτούτου Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, εὐηρεστήθη νὰ ἀναγνώσῃ τὰ σλαβιστὶ καὶ ρουμανιστὶ συνταχθέντα ἔγγραφα καὶ νὰ ἐκπονήσῃ τὴν περίληψιν αὐτῶν. Εἰς τὴν κυρίαν Πελεκίδου ὀφείλεται ἡ διπλωματικὴ περιγραφή καὶ ὁ σχολιασμός τῶν κειμένων.

Ἐκφράζων πρὸς τὸν κ. Mircea τὰς εὐχαριστίας μου, ἐπιθυμῶ νὰ ἐξάρω τὴν ἀπαρχὴν ταύτην συνεργασίας τοῦ ἡμετέρου Κέντρου μετὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἰνστιτούτου Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, τὸ ὁποῖον μετὰ κύρους διευθύνει ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Mihai Berza.

Δ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

Α' ΗΓΕΜΟΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωλοῦ

ἔγγραφοι (*list*, στ. 29)

30 Αὐγούστου 7092 (= 1584)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Περγαμηνή λεπτή, διαστάσεων $0,489 \times 0,460$ (τὸ κάτω τμήμα, μήκους 0,103, ἀναδιπλοῦται καὶ διαπερᾶται διὰ τοῦ συγκρατοῦντος τὴν σφραγίδα νήματος). Γεγραμμένη ἐπιφάνεια $0,330 \times 0,360$. Περιθώρια: 0,058 (ἀρ.), 0,050 (δεξ.). — Μελάνη καστανόχρους. Τὸ πρωτόγραμμα Β ἐλλείπει (ὁ ἀντίστοιχος χῶρος ἔχει ἀφεθῆ λευκός). Διατήρησις μετρία: κάτω δεξιᾶ ἐλλείπει τμήμα διαστ. $0,090 \times 0,065$ (στ. 21 - 27). — Τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. Φωτ. 2 - 3.

Σφραγὶς ἀπρωρημένη ἐκ νήματος μεταξίνου χρώματος πορφυροῦ, μήκους 0,540, ἀπολήγοντος εἰς θυσάνους. Ἡ σφραγὶς ἐξ ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ, διαμ. 0,083, προστετυπωμένη ἐπὶ τῆς ἄνω κοίλης ἐπιφανείας ἀκανονίστου ἐκ κηροῦ ἡμισφαιρίου, φέρει εἰς τὸ μέσον ἐντὸς στηθαίου τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας¹ καὶ περίξ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί): † Милостію [Бо]жію Іω Петръ воевода госпо[д]ар землі Молдавскої² (= Ἐλέω Θεοῦ Ἰω Πέτρος βοεβόδας ἡγεμὼν τῆς χώρας Μολδαβίας)³. Φωτ. 19α.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): χρυσόβουλλον τοῦ ἰωάννου πέτρου | βογεβόδα τῆς μπογδανίας⁴ | περιέχον νὰ δίδῃ εἰς τὸ μοναστήρι μας | πέντε χιλιάδες ἄσπρα τὸν κάθε | χρόνον (χειρ ΙΗ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Σλαβονικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Πέτρος, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς «Μολδοβλαχίας»⁵, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (3

ὀνόματα, στ. 9), δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 5000 ἄσπρα (*aspri*) ἐτησίως καὶ 1000 ἄσπρα διὰ τὰ ἔξοδα μεταβάσεως τῶν προσερχομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ὁ ἴδιος θὰ κληθῆ νέος κτήτωρ (*novyj ktitor*) τῆς Μονῆς καὶ ὅτι θὰ μνημονεύεται αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του (14 ὀνόματα, στ. 14 - 17) εἰς τὴν προσκομιδὴν (*proscomidie*).

Εἰς πίστωσιν τούτου, ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*veza*) τοῦ ἰδίου τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Στεφάνου βοεβόδα, τῶν συμβούλων του καὶ ὄλων τῶν βογιάρων τῆς χώρας (15 ὀνόματα, στ. 22 - 26). Ποιεῖται ἐκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 27 - 29). Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην Stroiici ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Cristea Mihailescul, ἐν Ἰασίῳ (στ. 29).

Χρονολογία.

Σφραγίς.

Ἄρχεται: [B]ъ имѣ ω(тъ)ца и с(ы)на и с(вя)т(а)го д(у)ха... Iω Πετρъ воєвода м(и)л(ο)с(т)но Б(ο)ж(и)ю г(ο)п(ο)д(а)рѣ... (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Iω Πέτρος βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμών...).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Marcu Beza, *Urme românești în Răsăritul Ortodox* (= Ρουμανικά κατάλοιπα εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν), Β' ἔκδ., Βουκουρέστι 1937, σελ. 180 (φωτ.), σελ. 179, 182, 184 - 185 (μετάφρασις εἰς τὴν ρουμανικὴν).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Περὶ τοῦ ἐμβλήματος τῆς Μολδαβίας βλ. ἀνωτέρω, σελ. 274.

2. *Zemli Moldavskoj* καὶ *Tara Moldovei* εἶναι ἀντιστοίχως ὁ σλαβικὸς καὶ ρουμανικὸς ὄρος, ὁ ὁποῖος δηλώνει τὴν Χώραν τῆς Μολδαβίας (βλ. Iorga, *Notes*, σελ. 119).

3. Ὅμοια σφραγίς παρὰ N. Iorga, *Histoire des Roumains*, Βουκουρέστι, 1910, τόμ. Ε', σελ. 222 - 223, εἰκ. 20.

4. *Μπογδανία* ὠνομάζετο ἡ Μολδαβία, ἐκ τοῦ Μπογδάν (Bogdan), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ ἴδρυτής τοῦ ἀνεξαρτήτου κράτους τῆς Μολδαβίας, ὠργάνωσε τὴν χώραν καὶ ἐγένετο ἡγεμών τῆς (1359 - 1365). Βλ. Em. Vîrtosu, *Bogdania, alt nume dat Moldovei*, Anuar. Inst. Istor. Arheol. Iași 1 (1964), σελ. 155 - 165.

5. *Μολδοβλαχία*: ἄλλη ὀνομασία τῆς Μολδαβίας, σχηματισθεῖσα κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν *Ὀύγγροβλαχίαν*, ὄρον τὸν ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦν οἱ Βυζαντινοί, διὰ νὰ δηλώσουν τὴν παραδουνάβιον Βλαχίαν εἰς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν Θεσσαλικὴν Βλαχίαν: βλ. Iorga, *Notes*, σελ. 119. I. Conea, ἐν «*Problème Geografie*», 10 (1963), σελ. 55 - 68. E. Stănescu, *L'unité du territoire roumain à la lumière des mentions extérieures. Le nom de «Valachie» et ses sens*, Revue Roumaine d'Histoire 7 (1968), σελ. 877 - 898.

2 Ἐγγραφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀντωνίου *din Pozești*

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 15)

Ἀπρίλιος 7178 (= 1670)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Περγαμηνή καλῶς ἐξεργασμένη, διαστάσεων 0,485 × 0,430 (κάτω ἀνθεμωτὴ ἀπόληξις μήκους 0,090, ἢ ὅποια ἀναδιπλοῦται καὶ διαπερᾶται διὰ τοῦ συγκρατοῦντος τὴν σφραγιδα νήματος). Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,310 × 0,300. Περιθώρια: 0,065 (ἀρ. καὶ δεξ.). — Μελάνη μαύρη· χρυσὴ εἰς ἐπίτιτλον, ἀρχικὰ γράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου, ὑπογραφὴν ἡγεμόνος· καστανόχρους εἰς ὑπογραφὴν δευτέρου λογοθέτου. Ἄνωθι τοῦ κειμένου τρία ἔγχρωμα ἀνθέμια· εἰς τὸ πρωτόγραμμα C ἀνθεμωτὴ διακόσμησις καὶ παράστασις ἀετοῦ· κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐντὸς ἀνθεμωτῆς διακοσμῆσεως χρώματος πορφυροῦ, ἡ ὑποσημείωσις τοῦ ἡγεμόνος, εἰς τὸ μέσον τὸ ἔμβλημα τῆς Βλαχίας¹. Φωτ. 4.

Σφραγίς ἀπρωρημένη ἐκ νήματος μεταξίνου, χρώματος λευκοῦ καὶ κυανοῦ, μήκους 0,490, ἀπολήγοντος εἰς θυσάνους. Ἡ σφραγίς, ἐξ ἐρυθροῦ κηροῦ, προστετυπωμένη ἐπὶ τῆς ἄνω κοίλης ἐπιφανείας ἀστεροειδοῦς ἡμισφαιρίου ἐκ κηροῦ, διαμ. 0,053, ἐφθαρμένη κατὰ τὸ δεξιὸν ἡμισυ, φέρει εἰς τὸ μέσον θυρεὸν δυσδιάκριτον, περίξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί): . . . . .]ДП Б(о)жїю м(и)л(о)стїю земле Вл(а)хїскоε² (= . . . . . ἔλεψ Θεοῦ χώρας Βλαχίας). Φωτ. 19β.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἀντώνιος, ἡγεμὼν τῆς Μουντενίας³ (στ. 9), δωρεῖται εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου (στ. 16 - 17), ἢ ὅποια εὑρίσκεται ἐν μέσῳ τῶν Ἀγαρηνῶν, 3000 ἄσπρα (*bani*) ἑτησίως καὶ 1000 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința - mărturia*) τῶν τριῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν βογιάρων τῆς χώρας (11 ὀνόματα, στ. 26 - 31). Τὸ ἔγγραφο συνετάχθη ὑπὸ τοῦ δευτέρου λογοθέτου Radul Năsturel Ferăscul, κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἡγεμονίας του, ἐν Βουκουρεστίῳ (στ. 31).

Χρονολογία.

Ἐπογραφὴ ἡγεμόνος.

Ἐπογραφὴ δευτέρου λογοθέτου.

Σφραγίς.

Ἄρχειται : Слова г(о)с(по)д(и)не словес : Ac(eas)tă grăiaște pr(oo)r(о)cul . . . (= Τοῦτο λέγει ὁ προφήτης . . .).

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ : Marcu Beza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 182 (φωτ.), σελ. 185 (ἀπόσπασμα κειμένου).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Βλ. ἄνωτέρω, σελ. 274.
2. *Zemle Vlahiskoe*: ὁ ἀντίστοιχος πρὸς τὸν *Zemle Moldavskoe* (βλ. ἄνωτέρω, ἔγγρ. 1, σχόλιον 2) σλαβικὸς ὄρος, πρὸς δὴλωσιν τῆς Χώρας τῆς Βλαχίας.
3. *Μουντενία*: ἄλλη ὀνομασία τῆς Βλαχίας. Ἀρχικῶς ἡ Μουντενία ἦτο μία ἐκ τῶν δύο περιφερειῶν τῆς Βλαχίας, ἡ ὁποία ὑποδιηρεῖτο εἰς τὴν Μεγάλην Βλαχίαν = Μουντενίαν καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Βλαχίαν = Ὀλτενίαν. Περί τοῦ ὀνόματος Μουντενία, βλ. I. C o n e a, ἐν «Probleme de Geografie» 7 (1960), σελ. 27 - 51.

3 Ἔγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας [Γεωργίου] Δούκα

ἔγγραφον (*list*, στ. 27)

4 Ἰουνίου 7178 (= 1670)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Περιγαμηνή καλῶς ἐξειργασμένη, διαστάσεων 0,483 - 0,527 × 0,457 (κάτω τριγωνικὴ ἀπόληξις διαστάσεων 0,012 × 0,165, ἡ ὁποία ἀναδιπλοῦται καὶ διαπερᾶται διὰ τοῦ συγκρατοῦντος τὴν σφραγίδα νήματος). Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,310 × 0,327 (κυρίως κειμένου). Περιθώρια: 0,068 (ἀρ.), 0,060 (δεξ.). — Μελάνη κειμένου μαύρη· εἰς ὑπογραφὴν καὶ πλεῖστα σημεῖα τοῦ κειμένου χρυσοῦ. Ἀνθεμωταὶ ἐγχρωμοὶ διακοσμῆσεις περιλαμβάνουσαι: ἄνω εἰς τὸ μέσον τὸ σύμβολον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, εἰς ἀριστερὰν ὄψιν ἀνθεμωτὸν σταυρὸν καὶ πρωτόγραμμα, κάτωθι τοῦ κειμένου ἐντὸς πλαισίου τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλή, φθορὰί τινες εἰς τὰς διπλώσεις. Φωτ. 5 - 6.

Σφραγίς ἀπληρωμένη ἐκ νήματος μεταξίνου, χρώματος πορφυροῦ καὶ χρυσοῦ, μήκους 0,615, ἀπολήγοντος εἰς θυσάνους. Ἡ σφραγίς ἐξ ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ, προστετυπωμένη ἐπὶ τῆς ἄνω κοίτης ἐπιφανείας ἀκανονίστου ἐκ κηροῦ ἡμισφαιρίου, διαμ. 0,090, ἐφθαρμένη εἰς τὰ ἄκρα, φέρει εἰς τὸ μέσον ἐντὸς πλαισίου μετ' ἀνθεμωτῆς διακοσμῆσεως τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας περίξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί): † Иω Дѣка воевода Божю мил(о)стю г(о)сподар земле М[ол]д(а)вскои (= Ἰω Δούκας βοεβόδας ἐλέφ Θεοῦ ἡγεμόνων τῆς χώρας Μολδαβίας). Φωτ. 19γ.

Ἐπὶ τοῦ νότου: α') ὑπογραφαὶ τρίτου καὶ μεγάλου λογοθέτου (ρουμανιστί). — β') σ η μ ε ι ὡ μ α τ α (IH' αἰ.): 1) τοῦ ἁγίου ἰω(άννου) τοῦ Θεολόγου τ(ῆς) πατμου καὶ 2) χρυσόβουλλον τῆς μπογδανίας | ὑπὸ τοῦ [Γεωργίου] Δούκα βοεβόδα | ἀναλαμβάν(ει) νὰ δεινῆ τὸν κάθε χρόνον | χειλιάδες μπάνια τέσερης καὶ πεντακόσια | ἦτοι ἄσπρα 4500.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Σλαβονική γλώσσα, κυριλλική γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας [Γεώργιος] Δούκας, ἡγεμῶν (*gospro-dar*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagosloveniem*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 7 - 8) καὶ μετὰ τὴν θέλησιν (*s hoteniem*) τοῦ συμβουλίου του καὶ ὄλων τῶν βογιάρων τῆς χώρας (στ. 6 - 8), δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονῇ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 4000 ἄσπρα (*pinezi drobni*) ἔτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἕξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*veca*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ του βοεβόδα Κωνσταντίνου, τῶν συμβούλων του (11 ὀνόματα) καὶ τῶν λοιπῶν βογιάρων τῆς χώρας (στ. 18 - 23). Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 23 - 24). Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην Solomon Birladeanul ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφον (στ. 25 - 26), τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Andrei Mihul, ἐν Ἰασίῳ.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος.

Σφραγίς.

Ἐπογραφαὶ τρίτου καὶ μεγάλου λογοθέτου (ἐπὶ τοῦ νότου).

Ἄ ρ χ ε τ α ι : Въ имѣ ѡ(ть)ца и с(ы)на и с(вя)т(а)го д(у)ха... И ѡ Дѡка воеводѡ Б(о)жїею м(илос)тїю г(ос)п(ода)рѣ... (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Ἰω Δούκας βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμῶν...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ : Marcu Beza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 181 (φωτ.), σελ. 185 (μνεία).

4 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Δούκα

ἔγγραφον (*list*, στ. 33)

25 Ἰουλίου 7210 (= 1702)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,458 \times 0,310$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,458 \times 0,259$. Περιθώρια: 0,031 (ἀρ.), 0,020 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου· τῆς ὑπογραφῆς ἐρυθρὰ καὶ χρυσῆ· ἐρυθρὰ εἰς πλεῖστα σημεῖα τοῦ κειμένου, χρονολογίαν καὶ στίξιν. Ἄνω ἀριστερᾶ περίτεχνος ἀνθεματῆ διακόσμησις περιλαμβάνουσα τὸ πρωτόγραμμα Β· ἄνω εἰς τὸ μέσον τὸ σύμβολον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. — Δύο ὀριζόντιοι, δύο κάθε-

τοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή: φθοραὶ τινες εἰς τὰ ἄκρα. Φωτ. 7.

Κάτωθι τοῦ κειμένου ἔχνη (χρώματος ἐρυθροῦ) τῆς ἄλλοτε προστετυπωμένης κηρίνης σφραγιδος, διαμ. 0,058.

Ἐπὶ τοῦ νότου ἢ ὑπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου καὶ σημεῖωμα (ἐλληνιστί): Τοῦ Μπογδάνμπεϊ¹ ἰωάννου κωνσταντίνου βοεβόδα | καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τέσσαρας | χιλιάδες ἄσπρα (χειρ ΙΗ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Σλαβονικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Δούκας, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 11 - 12) καὶ μὲ τὴν θέλησιν (*s hoteniem*) ὅλων τῶν Μολδαβῶν βογιάρων, δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτμω «Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν» Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 4000 ἄσπρα (*pinezi drobni*) ἑτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*vera*) τοῦ ἰδίου τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βοεβόδα Στεφάνου Δούκα, τοῦ υἱοῦ τοῦ βοεβόδα Șerban, τῶν συμβούλων του (8 ὀνόματα, στ. 24 - 27) καὶ τῶν λοιπῶν βογιάρων τῆς χώρας. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 28 - 30). Διατάσσει τὸν μέγα λογοθέτην Nicula Donici ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ (στ. 29 - 31).

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ γραφέως Axintie².

Ἐπογραφή τρίτου λογοθέτου (ἐπὶ τοῦ νότου).

Ἄρχειται: Въ имѣ ѡ(тъ)ца и с(ы)на и с(вя)т(а)го д(у)ха... Иω Κω(нс)тантин Дѣка ввевѡд Божію м(и)л(ос)тію г(ос)п(о)д(а)рѣ земл(и) Мѡлдавскѡ(и) (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Ἰω Κωνσταντῖνος Δούκας βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν τῆς χώρας Μολδαβίας...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Μπογδάνμπεϊ = ἡγεμὼν τῆς Μπογδανίας (= Μολδαβίας).

2. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ Axintie Uricar, γνωστοῦ χρονογράφου τῆς Μολδαβίας ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΙΗ' αἰ. Εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφο (τοῦ ἔτους 1702) σημειώνεται μόνον ὅτι «ἔγραψεν ὁ Axintie» χωρὶς δήλωσιν τοῦ τίτλου του, ἐνῶ εἰς τὸ ἔγγραφο ὑπ' ἀρ. 5 (τοῦ 1706) ὁ ἴδιος ὑπογράφει ὡς Axintie Uricar. Πράγματι, τῷ 1702 ὁ Axintie ἐγένετο γραφεὺς τῆς ἡγεμονικῆς γραμματείας, ἐνῶ τὸν τίτλον τοῦ uricar (= γραφέως τῶν

uric = αυτοκρατορικῶν, ἡγεμονικῶν ἐγγράφων) ἔλαβε, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 5, τῷ 1706 καὶ ὄχι τῷ 1707, ὡς ἐπιστεύετο μέχρι τοῦδε. Ὁ Axintie ἔγραψεν ἰδιοχείρως τὸ παρὸν ἔγγραφο, ἐνῶ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 5 ἀπλῶς ὑπογράφει, διὰ τοῦτο αἱ χεῖρες γραφῆς εἶναι διάφοροι εἰς τὰ δύο ἔγγραφα. — Περὶ τοῦ Axintie Uricar βλ. I. St. Petre, *Axintie Uricarul. Studiu si text*, Βουκουρέστι 1944 καὶ *Istoria Literaturii Române*, ἔκδ. Ἀκαδημίας, τόμ. Α', Βουκουρέστι 1964, σελ. 604 - 606. Περὶ τῆς λ. *uric* ἐκ τοῦ σλαβικοῦ *ourik* = ἡγεμονικὸν κτῆμα ἢ ἐκ τοῦ οὐγγρικοῦ *örök*, βλ. I. R. Mircea, *Notes*, σελ. 123. Περὶ τοῦ τίτλου τοῦ *uricar* βλ. I. - R. Mircea, *Contribution à la vie et à l'œuvre de Gavril Uric*, *Revue des Études Sud-Est Européennes* 6 (1968), σελ. 579 - 580.

5 "Ἐγγραφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀντιόχου Κωνσταντίνου Καντεμιῆ

ἔγγραφο (list, στ. 30) 29 Ἰουνίου 7214 (= 1706)
(εὐεργετικὸν γράμμα, πρβλ. *milovanie*, στ. 18, 28)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,482 \times 0,327$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,300 \times 0,277$. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ.), 0,015 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς: ἐρυθρὰ εἰς ἐπίκλησιν (στ. 1 - 2), λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου, ἀρχικὰ γράμματα. Τὸ πρωτόγραμμα Β ἐλλείπει (ὁ ἀντίστοιχος χῶρος ἔχει ἀφεθῆ λευκός). — Δύο κάθετοι, δύο ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή: ἐλαφρῶς ἐξίτηλον εἰς στ. 12.

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,017. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας καὶ τὸ ἔτος 1696, περίξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν: † ΙΩ ΑΗΤΙΩΧ ΚΩΣΤΑΗΤ(И)Η Β(ΟΕ)-Β(Ο)Д (= Ἰω Ἀντίοχος Κωνσταντίνου Βοεβόδας).

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *Τοῦ ἀντιόχου Κωνσταντίνου βοεβόδα τοῦ (s. l.) μπογδάνμεί | καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ δημητριου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰω(άν)ου | διαλαμβάνον διὰ τέσσαρας χιλιάδας ἄσπρα | νὰ δίδονται εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Θεολόγου τὸν κάθε χρόν[ον]* (χειρ ΙΗ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Σλαβονική γλῶσσα, κυριλλική γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἀντίοχος Κωνσταντίνου, ἡγεμὼν (*gos-podar*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 10 - 12) καὶ μετὰ τὴν θέλησιν (*s hoteniem*) τοῦ συμβουλίου τῶν βογιάρων, δωρεῖται εἰς τὴν «Μεγάλην Ἐκκλησίαν» Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου (στ. 16) 4000 ἄσπρα (*pinezi drobni*) ἐτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως

τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*vera*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ ἀδελφοῦ του βοεβόδα Δημητρίου¹, τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου καὶ τῶν συμβούλων του (9 ὀνόματα, στ. 22 - 26). Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν καὶ τὸ ἔλεος (στ. 28). Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του.

Χρονολογία.

Ἵπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἵπογραφή τοῦ Axintie Uricar².

Ἄ ρ χ ε τ α ι : [B]ъ имя отца и с(ы)на и с(вя)т(а)гω духа... Мы Іω Α(η)τίωκ Κω(с)тантин воеводъ Б(о)жіею м(и)л(о)с(т)ію г(о)п(о)д(а)рѣ... (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Ἡμεῖς Іω Ἀντίοχος Κωνσταντίνου βοεβόδας, ἐλέω Θεοῦ ἡγεμών...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ : Marcu Beza, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 183 (φωτ.), σελ. 185 (μνεία).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Πρόκειται περὶ τοῦ Δημητρίου Καντεμίρ, διατελέσαντος δις ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας (19 Μαρτίου - 8 Ἀπριλίου 1693, 23 Νοεμβρίου 1710 - 15 Ἰουλίου 1711) καὶ ιστορικοῦ. Βλ. P. P. Panaitescu, *Dimitrie Cantemir, Viața și opera*, Βουκουρέστι 1958. Πρβλ. V. Căndea, Εἰσαγωγὴν εἰς ἔκδ. *Dimitrie Cantemir Divanul*, Βουκουρέστι 1969. *Istoria Literaturii Române*, τόμ. Α', σελ. 607 - 639.

2. Βλ. ἄνωτέρω, σελ. 281, ἔγγρ. ἀρ. 4, σχόλιον 2.

6 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Ρακόβιτσα

(εὐεργετικὸν γράμμα, πρβλ. *miluire*, στ. 25) 29 Ἀπριλίου 7233 (= 1725)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,485 × 0,309. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^τ) 0,260 × 0,265. Περιθώρια: 0,031 (ἀρ.), 0,012 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς γραφέως· μαύρη μετὰ χρυσοῦς κόνεως ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· ἐρυθρὰ εἰς πρωτόγραμμα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου (στ. 2, 2 - 3, 12 - 13, 20), ἀρχικὰ γράμματα, χρονολογίαν. Ἄνω ἀριστερᾶ σταυρὸς με ἀνθεμωτὴν διακόσμησιν χρώματος μαύρου καὶ ἐρυθροῦ. Εἰς στ. 22 λέξεις διορθωθεῖσαι. — Δύο ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις· ἕχνη παλαιότερας ὀριζοντίου διπλώσεως. — Διατήρησις πολὺ καλή. Φωτ. 8.

Σ φ ρ α γ ί ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,023, εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας με στέμμα καὶ τὸ ἔτος 1707, περίξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν, ἐξίτηλον: † Ιω Μίχαι β(οε)β(οδ) Β(ο)жію м(илостю) (= Ιω Μιχαήλ βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ).

Σ η μ ε ι ὠ μ α τ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): α') τω χρυσόβουλον το παλεόν (χειρ ΙΗ' αί.). — β') γράμμα του ἰωάννου μιχαήλ ῥάκοβιτσα | βοεβόδα ὑποσχομένου νὰ δίδῃ τὸν κάθε χρόνον | τέσσαρας χιλιάδες λιανὰ ἄσπρα | ἦγουν τοῦ μπογδάνμπέϊ (χειρ ΙΗ' αί.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλικὴ γραφὴ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Μιχαήλ Ρακόβιτσα, ἡγεμὼν (*domnu*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagosloveniija*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 9 - 10) καὶ μετὰ τὴν θέλησιν (*vrerea*) τοῦ συμβουλίου (*sfatul*) τῶν βογιάρων, δωρεῖται εἰς τὴν «Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν» Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου 4000 ἄσπρα (*bani mănunți*) ἑτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἐξόδα μεταβάσεως τῶν προσερχομένων διὰ τὴν παραβῆν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν συμβούλων του (10 ὀνόματα, στ. 21 - 23). Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν καὶ τὸ ἔλεος. Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην *Ilie Catargiul* ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίω κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς τρίτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου *Toader Costachi*.

Ἐπογραφή τοῦ γραφέως.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: *Intru numele Tatălui și a Fiiului... Io Mihai Racoviță voenod...* (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ... Ιω Μιχαήλ Ρακόβιτσα βοεβόδας...).

7 Ἐγγραφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου Β' Γκίκα

(εὐεργετικὸν γράμμα, πρβλ. *miluire*, στ. 18, 29) 1 Ἀπριλίου 7236 (-1728)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνοειδοῦς, διαστάσεων 0,496 × 0,331. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^α) 0,310 × 0,285. Περιθώρια: 0,038 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κει-

μένου· τῆς ὑπογραφῆς μαύρη μετὰ χρυσῆς κόνεως, ἐρυθρὰ εἰς πρωτόγραμμα, ἀρχικά τινα γράμματα, λέξεις τινὰς κειμένου (στ. 2, 3, 14, 15, 17, 18, 23), στίξιν. Ἄνω ἀριστερᾶ σταυρὸς μετὰ περίτεχνον διακόσμησιν. — Δύο ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλή: σχισμαί τινες εἰς τὰς διπλώσεις, ἐνιαχοῦ σητόβρωτον καὶ ἐξίτηλον.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,018, ἐλαφρῶς ἐξίτηλος, φέρουσα ἐντὸς ἀνθεμωτῆς διακοσμῆσεως τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. Δὲν διακρίνεται ἐπιγραφή.

Σ η μ ε ι ὡ μ α τ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): α') χρυσόβουλλον τοῦ εὐσεβεστάτου | ἡγεμόνος πάσης μολδοβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰω(άν)ου Γρηγορίου γκέκα | βοεβόδα. Δωρηθὲν ἐν ἔτει ἀπλ¹ (χειρ ΙΘ' αἰ.). — β') Τοῦ ἀγίου ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς πάτμου (χειρ ΙΗ' αἰ.). — γ') Κοῦροῦτζεσεμαί² (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Γρηγόριος Γκίκας, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 10 - 12) καὶ μετὰ τὴν θέλησιν (*vrerea*) τοῦ συμβουλίου (*sfatul*) τῶν βογιάρων τῆς Μολδαβίας, δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 4000 ἄσπρα (*bani mănuiți*) ἑτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν εἴσπραξιν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ τοῦ βοεβόδα Σκαρλάτου καὶ τῶν βογιάρων (10 ὀνόματα, στ. 24 - 27). Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν καὶ τὸ ἔλεος. Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην Gavril Miculescu ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονίαν του.

Χρονολογία.

Ἵπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἵπογραφή τοῦ [γραφέως] Ἰον υἱοῦ τοῦ Pavel.

Ἄ ρ χ ε τ α ι: *Întru numele Tatălui și Fiiului... Io Grigorii Ghica voevod...* (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ... Ἰω Γρηγόριος Γκίκας βοεβόδας...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Marcu Beza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 183 (φωτ.), σελ. 185 (μνεία).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ὁ γραφεὺς τοῦ σημειώματος ἀπέδωκε λανθασμένως τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν 7236 διὰ τοῦ ἔτους 1730 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1728.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Κουρούτσεσμε, προαστίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1803 ἐλειτούργει ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, βλ. Τ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὐ λ ο υ, Ἡ Σχολὴ Κουρουτζεσμέ, ΕΕΣΒ 36 (1968), σελ. 161 - 240. Πρβλ. Β. Μ υ σ τ α κ ῖ δ ο υ, Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρούτσεσμε, Παρνασσός 11 (1887), σελ. 93 κέ. — Ἡ ἐπὶ τοῦ νότου τοῦ ἐγγράφου ἀναγραφή τοῦ τοπωνυμίου τούτου πρέπει πιθανάτα νὰ συναφθῇ μὲ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν συνεκεντροῦντο συνήθως αἱ ἐκ τῶν παριστρῶν ἡγεμονῶν δωρεαὶ καὶ συχνὰ μετεφέροντο ἐκεῖ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ἢ διὰ νὰ μεταφραστοῦν (πρβλ. κατωτέρω, σελ. 289, ἔγγρ. ἀρ. 9) ἢ διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἀποδεικτικοὶ τίτλοι.

8 Ἐγγραφοὺν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Γρηγορίου Β' Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisou*, στ. 11, 24)

8 Ὀκτωβρίου 7257 (= 1748)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : α') *Πρωτότυπον*. Χάρτης περγαμηνοειδής, διαστάσεων 0,700 × 0,503. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,426 (τοῦ κυρίως κειμένου 0,325) × 0,427. Περιθώρια: 0,040 (ἀρ.), 0,030 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα καὶ μονόγραμμα ἡγεμόνος. Ἄνω, εἰς τὰ δύο ἄκρα, ἐντὸς ὀρθογωνίων πλαισίων, πολύχρωμος ἀνθεματῆ διακόσμησις· εἰς τὸ μέσον, ἐντὸς ἀνθεματοῦ στρογγύλου πλαισίου, τὰ ἐμβλήματα τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας¹. — Δύο κάθετοι, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλή: σχισμαὶ εἰς τὰς διπλώσεις καὶ περὶ τὸ μέσον (τελευταῖος στίχος).

Σ φ ρ α γ ῖ ς προστετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, κηρίνη, κεκαλυμμένη διὰ χάρτου ἀπολήγοντος εἰς περίτεχρον ἀστεροειδὲς σχῆμα, διαμ. 0,175. Ἡ σφραγίς, διαμ. 0,047, φέρει εἰς τὸ μέσον ἐντὸς ἀνθεματῆς διακοσμήσεως τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας¹ καὶ πέριξ τὴν ἐπιγραφὴν (λίαν ἐφθαρμένην καὶ σθητόβρωτον (σλαβιστί): иω григоріе гика воевода б(о)жію милостію господар зем]ли зггровлахи[скои] (= Ἰωάννης Γρηγόριος Γκίκας βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμῶν τῆς χώρας Οὐγγροβλαχίας). Φωτ. 198.

Σ η μ ε ῖ ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): τοῦ Θεολόγου) τῆς νήσου Πάτμου | χρυσόβουλλον τῆς βλαχίας) | διὰ γρόσια) — 30 | ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίῳ 1749² | τοῦ αὐθέντου Ἰωάννου Γρηγορίου Γκίκα (χειρ ΙΘ' αἰ.).

β') Δύο ἐλληνικαὶ μεταφράσεις, σύγχρονοι τοῦ πρωτοτύπου, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ νότου ἀκολουθῶν σημειωμάτων: Εἰς τὴν πρώτην: Ἴσον ἀπαράλλακτον | του χρυσοβούλλου τῆς βλαχίας | του αὐθέντου Γρηγορίου βόδα | ἐν ἔτει Χ(ριστο)ῦ 1749. — Εἰς τὴν δευτέραν: α') Ἴσον τοῦ χρυσοβούλλου τῆς βλαχίας) | τοῦ αὐθέντου Γρηγορίου γκίκα | βόδα ἐν ἔτει ,αζμθ' | διὰ γρόσια 30. — β') ἀνεπαύθη εἰς τοὺς 1752 καὶ ἔγινεν | ὁ υἱὸς αὐτοῦ ματθαῖος σεπτεμ-

βρίου α-η³. — γ') και εις τους 1753 ματου έγινε μετάθεσις | εις τας αυθεν-
 τείας γινομένων του μεν ματθαίου | μπογδανί(ας) του δε κωνσταντίνου βλα-
 χίας⁴. — δ') το καθολικόν το εδωσα του | ποστελνίκου αλεξάνδρου δράκου |
 δια να το ανακαινίση να μας στείλη | και το ελεος. όμως που είδαμε τίποτε. |
 1753 εδωσε τω παπ(α) Ιακώβου πα|παδούλη τα 60 γρ(όσια) και το χρυ|σό-
 βουλλον το παλαιόν με το εστειλε⁵.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανική γλώσσα, κυριλλική γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ο βοεβόδας Γρηγόριος Γκίκας, ήγεμών (*gospodar*)
 τής Βλαχίας, ήγρονος του ήγεμόνος Γρηγορίου Γκίκια, λαβών υπ' όψιν το
 «χρυσόβουλλον» τής πρώτης αυτού ήγεμονίας⁶, το όποϊον ειχεν απολεσθη,
 και επειδή ή εν Πάτμω Μονή Ιωάννου του Θεολόγου εύρίσκεται εις δυσχερή
 θέσιν και ένδειαν, δωρεΐται εις αυτήν τριάκοντα τάλληρα (*talleri*) έτησίως
 εκ του εισοδήματος των άλυκων (*ocene*) τής χώρας, καταβλητέα άνευ ουδεμιās
 άντιρρήσεως κατά μήνα Μάρτιον εκάστου έτους. Ποιεΐται εκκλησιν προς τους
 διαδόχους ήγεμόνας όπως άνανεώσουν την δωρεάν. Η δωρεά επικυροΐται υπό
 του συμβουλίου (*sfatul*) των μεγάλων βογιάρων του Διβανίου (12 όνόματα,
 στ. 21 - 24). Το έγγραφον έγράφη υπό του λογοθέτου του Διβανίου.

Χρονολογία.

Υπογραφή του ήγεμόνος. Σφραγίς.

Υπογραφή του ελέγξαντος μεγάλου λογοθέτου Κωνσταντίνου Brin-
 coveanu⁷.

Αρχεταί: *M(i)l(os)tiju B(o)ziju Io Grigorie Ghica voevod...
 Cei ce sănărgascu bunăitățile...* (= 'Ελέω Θεού Ιω Γρηγόριος Γκίκας βοε-
 βόδας... Αύτοί οι όποϊοι πραγματοποιοϋν αγαθοεργίας...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Το έγγραφον και ή σφραγίς φέρουν τα έμβλήματα και των δύο ήγεμονιών, διότι,
 όταν ο Γρηγόριος Γκίκας απέλυσεν εκ τής Βλαχίας το παρόν, ειχεν ήδη διατελέσει ήγεμών
 τής Μολδαβίας (βλ. άνωτέρω, σελ. 274). Δια την σφραγιδα βλ. *Maria Dogaru,
 Sigiliile cancelariei domnești a Tarii Românești între anii 1715 - 1821, Revista
 Arhivelor 32 (1970), σελ. 401 κέ. και εικ. 14.*

2. Απεδόθη λανθασμένως το από κτίσεως κόσμου έτος δια του 1749 αντί του όρθου
 1748. Το αυτό λάθος παρατηρεΐται και εις τα σημειώματα των μεταφράσεων. Το λάθος
 τουτο είναι σύνηθες εις τα σημειώματα, όσάκις πρόκειται περι των μηνών Σεπτεμβρίου -
 Δεκεμβρίου, διότι αφαιροϋνται από του από κτίσεως κόσμου έτους 5508 αντί του όρθου
 5509.

3. Πράγματι ο ήγεμών Γρηγόριος Β' Γκίκας απέθανε τον Αύγουστον του 1752,
 διεδέχθη δε αυτόν εις την ήγεμονίαν τής Βλαχίας ο υίός του Ματθαίος. Βλ. κατωτέρω,
 σελ. 323 - 324, Πίν. Β'.

4. Πρόκειται περι του Ματθαίου Γκίκια και του Κωνσταντίνου Τσεχάν Ρακόβιτσα.

Εἰς τοὺς σχετικούς καταλόγους τὸ γεγονός σημειοῦται κατὰ Ἰούνιον 1753: Πρβλ. *Documente privind Istoria României*, τόμ. Α', σελ. 494. Βλ. κατωτέρω, σελ. 324, Πίν. Β'.

5. Ὑποθέτω ὅτι τὸ νόημα τοῦ σημειώματος εἶναι τὸ ἀκόλουθον: ὁ γράφων, ὑπεύθυνος προφανῶς διὰ τὴν εἰσπραξίν τῆς δωρεᾶς, ἔδωκε τὸ «καθολικὸν» (= τὸ σχετικὸν ἔγγραφον;) εἰς τὸν ποστέλνικον (= Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν) Ἀλέξανδρον Δράκον, διὰ νὰ φροντίσῃ νὰ ἀνανεώσῃ (ἀνακαινίσῃ) τοῦτο [ὑπὸ τοῦ νέου ἡγεμόνος] καὶ νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν Μονὴν τὴν σχετικὴν δωρεάν. Ἡ δωρεὰ ὅμως δὲν ἐστάλη. Τὸ διάβημα ἐγίνε πιθανώτατα κατὰ τὸ ἔτος 1752, ὅποτε σημειοῦται πράγματι ἀλλαγὴ ἡγεμόνος. Πάντως τὸ ἐπόμενον ἔτος 1753, ὁ ποστέλνικος ἔδωκεν εἰς τὸν παπᾶ - Ἰάκωβον 60 γρόσια, δηλαδὴ τὴν δωρεάν δύο ἐτῶν, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μονὴν τὸ «παλαιὸν χρυσοβούλλον» (πιθανώτατα πρόκειται περὶ τοῦ χρυσοβούλλου τῆς πρώτης ἡγεμονίας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, τὸ ὁποῖον μνημονεύεται καὶ εἰς τὸ ἔγγραφον, βλ. ἐπόμενον σχόλιον).

6. Πρόκειται προφανῶς περὶ ἔγγραφου τῆς πρώτης ἡγεμονίας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα ἐν Βλαχίᾳ (1733 - 1735), ἀπὸ ὅπου ἀπολύει καὶ τὸ παρόν. Τὸ χρυσοβούλλον τοῦτο ὑπαινίσσεται προφανῶς καὶ τὸ δ' σημεῖωμα τῆς μεταφράσεως (βλ. ἀνωτέρω, σχόλιον 5). Τοιοῦτον ὅμως ἔγγραφον ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου δὲν ἐσώθη. Ἀντιθέτως σώζεται ἔγγραφον τῆς πρώτης ἡγεμονίας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα ἐν Μολδαβίᾳ (1726 - 1733): πρόκειται περὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 ἔγγραφου τοῦ ἔτους 1728.

7. Constantin Brîncoveanu: δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ τοῦ ὁμωνύμου ἡγεμόνος, ὁ ὁποῖος ἡγεμόνευσεν εἰς τὴν Βλαχίαν κατὰ τὰ ἔτη 1688 - 1714.

9

Ἔγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Μιχαήλ Τσεχὰν Ρακόβιτσα

(εὐεργητικὸν γράμμα)

26 Σεπτεμβρίου 7259 (= 1750)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : α') *Πρωτότυπον*. Χάρτης στιλπνός, διαστάσεων $0,614 \times 0,442$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια $0,350 \times 0,365$. Περιθώρια: 0,065 (ἀρ.), 0,015 (δεξ.). — Μελάνη κειμένου καὶ ὑπογραφῶν μαύρη· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, στίξιν (ἐνίοτε ὑπὸ μορφὴν ἀνθεμίων), πλαίσιον καὶ διακοσμητικὰ στοιχεῖα κάτωθι κειμένου, χρονολογίαν. Ἄνωθι καὶ κάτωθι τοῦ κειμένου τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. Κάτω, ἐντὸς δέλτου, ἡ ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἡ χρονολογία. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, τρεῖς κάθετοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Ἄνωθι τοῦ κειμένου, ἐκατέρωθεν τοῦ ἐμβλήματος τῆς Μολδαβίας, τὰ ἀρχικά (κυριλλικά): $\text{I} \omega \kappa | \text{M} \psi | \text{P} \text{B} | \text{D} \text{M} \text{L}$ (= Io C(ostantin) M(ihail) C(ehan) R(acoviță) V(oevod) D(omnul) M(o)l(dovei) (= Io Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχὰν Ρακόβιτσα βοεβόδας ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας).

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,025, (λίαν ἐφθαρμένη). Εἰς τὸ μέσον τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. Ἡ ἐπιγραφή, λίαν δυσδιάκριτος, ἔφερε τὰ ἀρχικά τοῦ ἡγεμόνος (διὰ κυριλλικῶν γραμμάτων): $\text{I} \omega | \kappa \omega || \text{P} | \text{B}$ (= Io Co(stantin) R(acoviță) V(oevod)).

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *Τοῦ ἁγίου Ἰω(άνν)ου τοῦ θεολόγου τ(ῆς) Πάτμου | χρυσόβουλλον τῆς μπογδανί(ας) | διὰ γρόσια — 50 | ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίῳ 1751¹ | τοῦ ἀθέντου Ἰω(άννου) Κωνσταντίνου μιχαλι | ῥακοβιτζα.*

β') Δύο ἐλληνικαὶ μεταφράσεις, σύγχρονοι τοῦ πρωτοτύπου. Εἰς τὴν πρώτην, τὸ ἀκλόουθον σημείωμα: *Τὸ ἴσον τοῦ χρυσο|βούλου τῆς Μπογδα- νί(ας) | ὁποῦ ἐμεταγλωττήσαμε | εἰς τὴν Πόλιν | 1751².*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβι- τσα, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν αἰτήσεως τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν εἰς αὐτὸν τὸ «χρυσόβουλλον» τοῦ μακαρίτου ἡγεμόνος Δούκα τοῦ Παλαιοῦ³, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδώρησεν εἰς αὐτοὺς 4000 ἄσπρα (*bani*) ἔτησίως, ἀνανεώνει τὴν δωρεάν καὶ δωρεῖται εἰς τὴν ὡς ἄνω Μονήν, ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama gospod*), 50 λεί ἐτησίως, καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐχωνται ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς χώρας του. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἐπικυρώσουν τὴν ὡς ἄνω δωρεάν.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος τρίτου Λογοθέτου Paladi.

Ἐπογραφή τοῦ συντάξαντος λογοθέτου.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: *Io Costa(n)ti(n) Mihail Ceha(n) Racoviț(ă)... De vreme ce părinții călugări... (= Ἰω Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα... Ἐποῦ οἱ πατέρες μοναχοί...).*

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Παρατηρεῖται καὶ ἐδῶ τὸ αὐτὸ λάθος ἀποδόσεως τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτους (1751 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1750).

2. Βλ. ἀνωτέρω, ἔγγρ. 7, σχόλιον 2.

3. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 3, τοῦ ἔτους 1670.

10 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ματθαίου Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisouul*, στ. 12, 26)

29 Ἰανουαρίου 1753

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: *Πρωτότυπον*. Χάρτης δυτικὸς, διαστάσεων 0,731 × 0,518 - 0,522. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,307 × 0,430. Περιθώρια:

0,054 (άρ.), 0,034 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη τοῦ κειμένου· ἐρυθρά εἰς ἐπι-
τιτλον καὶ ἀρχικὰ γράμματα. Πρωτόγραμμα με ἀνθεμωτὴν διακόσμησιν· ὑπο-
γραφὴ ἐντὸς δέλτου. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. — Διατήρη-
σις πολὺ καλὴ: σχισμαὶ τινες εἰς τὰς διπλώσεις.

Σφραγίς προστετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, κεκαλυμμένη διὰ
χάρτου ἀπολήγοντος εἰς περίτεχον ἀστεροειδὲς σχῆμα, διαμ. 0,161. Ἡ σφρα-
γίς, διαμ. 0,047, φέρει εἰς τὸ μέσον θυρεὸν μετὰ τὸ ἔμβλημα τῆς Βλαχίας καὶ
πέριξ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί): *иω матею гика воєвод б(о)жію м(и)л(о)стію*
г(о)сп(о)д(а)р земле гровлахскоє 1752 (= Ἴω Ματθαῖος Γκίκας βοεβόδας
ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν τῆς χώρας Οὐγγροβλαχίας 1752)¹. Φωτ. 20α.

Σημειώματα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): α') τοῦ ἁγίου Ἰω(άν-
νου) τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου (ΙΗ' αἰ.). — β') χρυσόβουλον τῆς βλαχί(ας)
διὰ γρόσι(α) 30 | ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίῳ 1753 ματθαίου βοεβόδα (ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφὴ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Ματθαῖος Γκίκας, ἡγεμὼν (*gospodar*)
τῆς Βλαχίας, υἱὸς τοῦ μακαρίτου Γρηγορίου Γκίκα, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ «χρυ-
σόβουλλον» τοῦ πατρὸς του², τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀπολεσθῆ, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐν
Πάτμῳ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὐρίσκεται εἰς δυσχερῆ θέσιν καὶ ἔνδειαν,
δωρεῖται εἰς αὐτήν, ὡς εἶχε πράξει καὶ ὁ πατήρ του, τριάκοντα τάλληρα (*taler*)
ἐτησίως, ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀλυκῶν (*οcne*) τῆς χώρας, καταβλητέα
κατὰ μῆνα Μάρτιον ἐκάστου ἔτους. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους
ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν (*inițarească*) τὴν δωρεάν διὰ νέων χρυσοβούλλων.
Ἡ δωρεὰ ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ συμβουλίου (*sfatul*) τοῦ στέμματος (12 ὀνό-
ματα, στ. 20 - 23). Τὸ ἔγγραφο συντάχθη (*ispravnic*) ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογο-
θέτου Stefan Vacarescul καὶ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ, μικροῦ λογοθέτου τοῦ
Διβανίου³, ἐν Βουκουρεστίῳ, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Μονόγραμμα καὶ ὑπογραφὴ τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἵπογραφὴ τοῦ συντάξαντος μεγάλου λογοθέτου.

Ἵπογραφὴ τοῦ ἐλέγξαντος δευτέρου λογοθέτου⁴.

Ἄρχειται: *M(i)l(ost)iju B(o)žiju Io Matei Ghica Voєvod. . . Cei
ce sǎnǎrșascu bunătățile. . .* (= Ἐλέω Θεοῦ Ἴω Ματθαῖος Γκίκας βοεβό-
δας. . . Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πραγματοποιοῦν ἀγαθοεργίας. . .).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Πρβλ. M. Dogaru, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 401 καὶ εἰκ. 17 (τὸ ἔτος καὶ αἱ διαστά-
σεις διάφοροι).

2. Πρόκειται ἢ περὶ τοῦ ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 8 τοῦ ἔτους 1748 ἢ περὶ τοῦ μνημονευο-

μένου εις τοῦτο «χρυσόβουλλου τῆς πρώτης ἡγεμονίας» τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐσώθη (βλ. ἄνωτέρω, σελ. 288, ἔγγρ. 8, σχόλιον 6).

3. Πρβλ. καὶ ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 8 (τοῦ ἔτους 1748), τὸ ὁποῖον, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς γραφῆς, ἐγράφη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφέως.

4. Πρβλ. Iorga, *Histoire des Roumains*, τόμ. Ζ', σελ. 200/201 εἰκ. 8, ἔγγραφον τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ἀπολυθὲν ἐν Βλαχία τῷ 1752: ἡ αὐτὴ ὑπογραφή τοῦ μεγάλου λογοθέτου, ἀνάλογος ἢ διάταξις τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς σφραγίδος, ἂν καὶ τὸ Πατμιακὸν ἔγγραφον εἶναι ἀπλουστέρας ἐμφανίσεως.

11 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ματθαίου Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisouul*, στ. 28)

15 Ἰουνίου 7262 (= 1754)

(πρβλ. ἐπὶ τοῦ νότου: *ispisoc cel de milă*

= ἔγγραφον εὐεργεσίας)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων $0,523 \times 0,370$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^τ) $0,400 \times 0,290$. Περιθώρια: 0,050 (ἀρ.), 0,037 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη τοῦ κειμένου· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, σταυρὸν καὶ πρωτόγραμμα, ἀρχικὰ γράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου, μονόγραμμα ἡγεμόνος καὶ σφραγίδα. Περίτεχνος διακόσμησης εἰς σταυρὸν, πρωτόγραμμα καὶ πλαίσιον σφραγίδος. — Δύο κάθετοι διπλώσεις, ἕχνη πέντε ὀριζοντίων καὶ τριῶν καθέτων παλαιότερων διπλώσεων. — Διατήρησις καλή: τὸ κάτω ἡμισυ μετὰ τὸν στ. 16 εἶχεν ἀποκοπῆ, τοῦτο ἀνεύρομεν καὶ ἀποκατεστήσαμεν· σχισμαὶ τινες εἰς τὰς διπλώσεις.

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐντὸς πλαισίου, ὀκταγωνική, διαμ. 0,026. Εἰς τὸ μέσον, ἐντὸς στηθαίου, τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, ἄνωθι τούτων δύο στέμματα ἐκατέρωθεν σταυροῦ. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἡ ἐπιγραφή: $I\omega | M\Gamma || \Gamma | B$ (= Io M(a)t(ei) G(hica) V(oenod) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1753.

Σημεῖωμα ἐπὶ τοῦ νότου σύγχρονον τοῦ ἐγγράφου (ρουμανιστί): *i(s)riso(c) cel de milă* (= ἔγγραφον εὐεργεσίας).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ματθαῖος Γκίκας, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ «χρυσόβουλλον» τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Ρακόβιτσα¹ ὡς καὶ ἄλλα «χρυσόβουλλα» τῶν ἡγεμόνων ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμω Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, καὶ ἐπειδὴ ἡ Μονὴ αὕτη εὐρίσκεται εἰς οἰκονομικὴν ἀθλιότητα καὶ στερεῖται τῶν ἀναγκαίων, δωρεῖται εἰς αὐτὴν 50 λέι ἐτησίως ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama domnească*), καταβλητέα τῇ 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐ-

χωνται ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὑπὲρ μνήμης τοῦ πατρός του Γρηγορίου Γκίκα (στ. 19). Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința*) τῶν δύο υἱῶν του καὶ τῶν συμβούλων του (14 ὀνόματα, στ. 23 - 27). Ἐγγράφη ἐν Ἰασίφ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς δευτέρας ἡγεμονίας του².

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου.

Κατάστρωσις (στ. 32 - 33).

Ἄρχειται: *Cu mila lui D(um)n(e)zeu Io Matei Ghica Vo(e)vod Domn Țărăi Moldovei... De vreme ce părinții călugări... (= Ἐλέφ Θεοῦ Ἰω Ματθαῖος Γκίκας βοεβόδας ἡγεμῶν τῆς χώρας Μολδαβίας... Ἄφοῦ οἱ πατέρες μοναχοί...).*

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐγγράφου τοῦ προκατόχου του εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας (= ὑπ' ἀρ. 9 ἡμετέρου ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1750).

2. Ὡς γνωστόν, ὁ Ματθαῖος Γκίκας ἡγεμόνευσε μόνον μίαν φοράν εἰς τὴν Μολδαβίαν (1753 - 1756), εὐθὺς μετὰ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας (1752 - 1753). Ἐπομένως ἡ ἡγεμονία τῆς Μολδαβίας χαρακτηρίζεται εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφο ὡς δευτέρα, διότι συνυπελογίσθη καὶ ἡ ἡγεμονία τῆς Βλαχίας. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω, σελ. 273.

12 Ἐγγραφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 7 καὶ 20) 7265 (Σεπτ. 1756 - Μάρτιος 1757)¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηοειδοῦς, διαστάσεων 0,485 × 0,356. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^α) 0,295 × 0,310. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ.), 0,020 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς τρίτου λογοθέτου· καστανόχρους ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου (στ. 1, 2, 6, 8, 9, 14, 17) καὶ στίξιν. Ἄνω ἀριστερᾶ ἀνθεμωτὸς σταυρὸς χρώματος μαύρου καὶ ἐρυθροῦ. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, μία κάθετος δίπλωσις. — Διατήρησις καλή.

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,025. Εἰς τὸ μέσον τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας καὶ ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: *hw | kw || mч | pк | вв* (= Io Co(nstantin) M(ihail) C(ehan) R(acoviță) V(oe)v(od) (= Ἰω Κωνσταντίνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα Βοεβόδας) καὶ τὸ ἔτος 1753.

Σημεῖωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *χρυσόβουλλον τ(ῆς) μπογδανί(ας) | τοῦ ἀθθέντου ἰω(άν)ου Κωνσταντίνου | μιχαήλ ρακόβιτσα | διὰ γρ. 50.*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανική γλῶσσα, κυριλλική γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν αἰτήσεως τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν εἰς αὐτὸν τὰ «χρυσόβουλλα» προγενεστέρων ἡγεμόνων καθὼς καὶ ἰδικόν του «χρυσόβουλλον» ἀπολυθὲν κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονίαν του², ἀνανεώνει τὴν πρὸς τὴν Μονὴν δωρεάν, ἥτοι 50 λεί ἐτησίως, ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama domniască*), καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐχωνται ὑπὲρ αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν προκατόχων του ἡγεμόνων καὶ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης τῆς χώρας του. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ λογοθέτου Tanase ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος τρίτου λογοθέτου Ștefan Buhăescu.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : *Io Constandin M(i)hail C(e)han Rac(o)viță... De vreme ce cuniozii parinți călugări... (= Ἰω Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα... Ἀφοῦ οἱ ὄσοι πατέρες μοναχοί...).*

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ἡ ἡμερομηνία ἀπολύσεως τοῦ ἐγγράφου δὲν παρέχεται. Τὸ ἔτος 7265 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1756 - Σεπτεμβρίου 1757, τὸ ἐγγράφον ὅμως πρέπει νὰ χρονολογηθῇ μεταξὺ Σεπτεμβρίου 1756 καὶ Μαρτίου 1757, διότι ἤδη ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1757 ὁ Κωνσταντῖνος Ρακόβιτσα εἶχεν ἀπομακρυνθῆ τῆς ἡγεμονίας. Βλ. κατωτέρω, σελ. 324, Πίν. Β'.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 ἡμετέρου ἐγγράφου, τοῦ ἔτους 1750.

13 Ἐγγράφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἰωάννου Θεοδώρου Καλλιμάχη

χρυσόβουλλον (*hrison*, στ. 7, 17)

20 Σεπτεμβρίου 7268 (= 1759)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,450 × 0,318. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) 0,215 × 0,284. Περιθώρια : 0,031 (ἀρ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου, τῆς ὑπογραφῆς ἐξίτηλος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου (στ. 1, 2, 5, 7, 8). Εἰς στ. 12 λέξις διορθωθεῖσα. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ φ ρ α γ ἰ ς προστετυπωμένη, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαστ. 0,030 ×

0,027. Φέρει εις τὸ μέσον τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας, ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: $I\omega \parallel I\omega \parallel \Theta \parallel D \parallel B \parallel B$ (= $I\omega \text{ } \acute{\iota}\omega$ (ἀννης) Θ (εο)δ(ώρου) B (οε)β(όδας) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1759. Φωτ. 20β.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *Χρυσόβουλλον τ(ῆς) μπογδανί(ας) | τοῦ ἀθέντου Ἰω(άνν)ου : Ἰωάννου | διὰ γρόσια 50 | 1760¹ (χειρ IH' αἰ.).*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἰωάννης Θεοδώρου, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ «χρυσόβουλλα» τῶν προγενεστέρων ἡγεμόνων, δωρεῖται πρὸς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama domniască*) 50 λεί ἐτησίως, καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐχωνται ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων του, ὑπὲρ τῶν προγενεστέρων ἡγεμόνων καὶ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης τοῦ λαοῦ του (στ. 13). Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ ὑπὸ τοῦ Simion Burgheli (στ. 17).

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος τρίτου λογοθέτου Mihalache Bogdan.

Ἀρχεται: *Cu mila lu(i) D(um)n(e)zeu Io Ioan Theodor Vo(e)vod... De vreme ce cuviiioşii parinţi călugări...* (= Ἐλέφ Θεοῦ $I\omega \text{ } \acute{\iota}\omega$ ἀννης Θεοδώρου βοεβόδας... Ἀφοῦ οἱ ὄσιοι πατέρες μοναχοί...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἀπεδόθη λαθασμένως τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος διὰ τοῦ 1760 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1759.

14 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου Γ' Ἀλεξάνδρου Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisouu*, στ. 2)

12 Αὐγούστου 1764

25 Νοεμβρίου 1776 ἢ 1777¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περιγαμηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,545 \times 0,385$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,255 \times 0,335$. Περιθώρια: 0,037 (ἀρ.), 0,015 (δεξ.).— Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς λογοθέτου· ὑπόφαιος πρώτης ὑπογρα-

φῆς ἡγεμόνος· μαύρη μετὰ χρυσῆς κόνεως δευτέρας ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή. Φωτ. 9 - 10.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ πρώτου ἐγγράφου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,018. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας, ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: Γ | Γ || Α | Γ || Β | Β (= G(rigorie) A(lexandru) G(hica) V(oe)v(od) (= Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας Βοεβόδας) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1764.

Ἐτέρα σ φ ρ α γ ῖ ς, τετυπωμένη κάτωθι τοῦ δευτέρου ἐγγράφου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,021. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας, ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: Γ | Ρ || Α | Λ || Γ | Κ || Β Β (= Gr(igorie) Al(e-xandru) G(hi)c(a) V(oe)v(od) (= Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας Βοεβόδας) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1777¹.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας, ἡγεμόνων (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου «χρυσόβουλλα» τῶν προγενεστέρων ἡγεμόνων, δωρεῖται εἰς τὴν ὡς ἄνω Μονὴν ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama domniască*) 50 λεί ἐτησίως, καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν.

Χρονολογία (12 Αὐγούστου 1764).

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέξαντος τρίτου λογοθέτου Lascarachi Roset.

Ἐπικύρωσις τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἡγεμονίαν. Χρονολογία (25 Νοεμβρίου 1777)².

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: *Cu mila lui Dumnezeu Io Grigorie Alexandru Ghica... Facem știre cu acestu hrisonu...* (= Ἐλέφ Θεοῦ Ἰω Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας... Γνωστοποιούμεν διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Διὰ τὴν χρονολογίαν βλ. ἐπόμενον σχόλιον.

2. Ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου μεταγενεστέρα καταγραφή νέου πρωτοτύπου ἐγγράφου ἐν εἴδει ἀνανεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως δὲν ἦτο ἀσυνήθης εἰς τὴν Ρουμανικὴν διπλωματικὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Σλαβικὴν (βλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἔγγραφα*, σελ. 242). Ἡ παρούσα ὁμως ἐπικύρωσις παρέχει προβλήματα. Διότι τὸ κείμενον φέρει χρονολογίαν 25 Νοεμβρίου 1777 ἢ ἴσως 1776 (τὸ τελευταῖον στοιχεῖον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωσθῇ ὡς ζ' ἢ ὡς ς'), εἰς τὴν σφραγίδα ἀναγράφεται

τὸ ἔτος 1777, ἐνῶ ὁ ὑπογράφων τοῦτο ἡγεμὼν (ὁ αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀπολύει καὶ τὸ κυρίως ἔγγραφον) Γρηγόριος Γ' Ἀλεξάνδρου Γκίικας ἡγεμόνευσε διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1774 μέχρι τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1777, ὅποτε ἐφανεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων (περὶ τῆς χρονολογίας βλ. *Documente*, τόμ. Α', σελ. 494. Πρβλ. καὶ N. Iorga, *Histoire des Roumains*, τόμ. Ζ', Βουκουρέστι 1940, σελ. 401 - 407, ὅπου ἐν ἐκτάσει τὰ τοῦ τέλους τοῦ Γρηγορίου Γκίικα — ὡς χρονολογία ἕμως ἀναφέρεται ἡ 11 Ὀκτωβρίου 1777). Ἐπομένως, ἡ χρονολογία 25 Νοεμβρίου 1777, ἡ ὁποία συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἔτος τῆς σφραγιδος, εἶναι ἀδύνατος, διότι τότε ὁ Γρηγόριος Γκίικας ἔχει μόνον δὲν ἦτο πλέον ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, ἀλλ' εἶχεν ἤδη φονευθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ καὶ ἡ χρονολογία 25 Νοεμβρίου 1776 παρουσιάζει ἐπίσης δυσκολίας, διότι δὲν συμπίπτει πρὸς τὸ ἔτος τῆς σφραγιδος : ὡς εἶναι φυσικόν, τὸ ἀναγραφόμενον ἐπὶ τῆς σφραγιδος ἔτος εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι προγενέστερον ἀλλ' ἔχει μεταγενέστερον τῆς χρονολογίας τοῦ ἐγγράφου (βλ. κατωτέρω, σελ. 326 - 7, Πίν. Γ'). Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπικύρωσις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὡς πλαστή : οὔτε τὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα, οὔτε τὸ περιεχόμενον δικαιολογοῦν τοῦτο. Πράγματι, ἡ ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὴν ἐπικύρωσιν εἶναι, καθ' ἡμᾶς, ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ κυρίως ἐγγράφου (παραλείπεται μόνον τὸ *Iw*, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ κυρίως ἔγγραφον ἴσως εἶχε γραφῆ ὑπὸ τοῦ γραφέως)· καὶ ἐὰν ὅμως ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ὑπογραφή ἦτο δυνατόν νὰ χαλκευθῆ, ἡ σφραγίς παραμένει ἀσφαλὲς στοιχεῖον γνησιότητος. Ἐξ ἄλλου, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἡ ἐπικύρωσις ἐπαναλαμβάνει τὴν ἤδη παραχωρηθεῖσαν ἐτησίαν δωρεάν ἐκ 50 λέι, ἐνῶ ὁ διάδοχος τοῦ Γκίικα, Κωνσταντῖνος Μουρούζης, παρεχώρησε τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔτος 1778 γενναίαν χορηγίαν ἀνερχομένην εἰς 700 λέι (βλ. ἀνωτέρω, σελ. 261). Κατὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον δεχόμεθα τὴν γνησιότητα τῆς ἐπικυρώσεως, εἶναι δυνατόν νὰ διατυπωθοῦν αἱ ἀκόλουθοι ὑποθέσεις, ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον πιθαναί: α') ὅτι ἡ ἡμερομηνία 25 Νοεμβρίου ὀφείλεται εἰς λάθος ἐκ παραδρομῆς τοῦ γραφέως — πρᾶγμα ἐλάχιστα πιθανόν· β') ὅτι ἡ χρονολογία 25 Νοεμβρίου 1777 εἶναι ὀρθή, ὅποτε θὰ πρέπη νὰ ἐπανεξετασθῆ ἡ χρονολόγησις τοῦ φόνου τοῦ Γκίικα καὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη — καὶ δὲν γνωρίζομεν ἐὰν τὰ δεδομένα ἐπιτρέπουν τοῦτο· γ') ὅτι ἡ χρονολογία εἶναι 25 Νοεμβρίου 1776, ὅποτε πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ κείμενον συνετάχθη μὲν τὴν 25 Νοεμβρίου 1776, δηλαδή κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1776, ὑπεγράφη δὲ καὶ ἐσφραγίσθη μετὰ τινα χρόνον, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους 1777. Ἡ τρίτη ἄποψις, κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε δεδομένα, φαίνεται καὶ ἡ περισσότερον πιθανή. Πάντως τὸ πρόβλημα παραμένει πρὸς ἐπίλυσιν.

15 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου

χρυσόβουλλον (*hrison*, στ. 2)

(*hrisonulu*, στ. 10)

(*hrisonul*, στ. 12)

1 Ἰανουαρίου 1801

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεων 0,540 × 0,393. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) 0,262 × 0,350. Περιθώρια: 0,033 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου (ἐνιαχοῦ ἐξίτηλος) καὶ ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· καστανόχρους τῶν δύο ὑπογραφῶν· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, ἀρχικά γράμματα, λέξεις

τινάς τοῦ κειμένου (στ. 3, 7, 11 - 12), χρονολογίαν καὶ σφραγίδα. — Εἰλητόν-
μία ὀριζόντιος παλαιότερα δίπλωσις. — Διατήρησις ἀρίστη.

Σφραγίς, τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ.
0,061, φέρουσα εἰς τὸ μέσον ἐντὸς πλαισίου με ἀνθεμωτὴν διακόσμησιν τὸ
ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας κάτω δὲ τὸ ἔτος 1799. Πέριξ ἡ ἐπιγραφή (ρουμανι-
στί): † [Ιω Κωστανδ]ΙΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡῸ ΙΨΙΛΑΝΤ ΒΩΕΒΩΔ ΚῸ ΜΙΛΑ ΛῸΙ Δ(Ὸ)-
ΜΗ(Ε)ΖῸῤ ΔΟΜΗῤ Α ΤΟΑΤῤ ΜΟ[λδοβίη] (= Ἰω Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου
Ἐψηλάντης βοεβόδας, ἐλέω Θεοῦ ἡγεμῶν πάσης Μολδαβίας) ¹.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ἐψηλάν-
της, ἡγεμῶν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ παλαιὸν «χρυσό-
βουλλον» τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Καλλιμάχου ² καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐν
Πάτμῳ Μονῇ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὐρίσκεται εἰς ἔνδειαν, δωρεῖται εἰς
αὐτὴν 50 λεί ἐτησίως ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν ἡγεμονικῶν ἀλυκῶν. Διατάσσει
τὸν ὑπεύθυνον τῶν ἀλυκῶν (*caṭăgasi de ospa*) ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν δωρεάν.
Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς μετέπειτα ἡγεμόνας ὅπως ἐπικυρώσουν τὴν
δωρεάν (στ. 10 - 11). Ἐγγραφή ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς πρώτης
ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας του (στ. 13).

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέξαντος μεγάλου βεστιαρίτου.

Ἐπογραφή τοῦ καταστρώσαντος εἰς τὸ κατάστιχον τῆς βεστιαρίας.

Ἀρχεταί: *Cu mila lui Dumnezeu Io Constantiu Alexandru Ipsilant... Sa faci ştire cu acest hrisov* (= Ἐλέω Θεοῦ Ἰω Κωνσταντῖνος Ἀλε-
ξάνδρου Ἐψηλάντης... Γνωστοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Πρβλ. κατωτέρω σελ. 302, ἐπιγραφὴν σφραγίδος τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 ἐγγράφου τοῦ
αὐτοῦ ἡγεμόνος (Βλαχία, 1803).

2. Τὸ ἐγγραφον τοῦτο δὲν ἐσώθη. Ὁ Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης ὑπῆρξεν ἡγεμῶν
τῆς Μολδαβίας ἀπὸ τῆς 25 Ἀπριλίου 1795 μέχρι τῆς 7 Μαρτίου 1799.

16 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Σούτσου

χρυσόβουλλον (στ. 24)

Ἰούνιος 1802

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περ-
γαμνοειδοῦς, διαστάσεων 0,557 × 0,397. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ)

0,420 × 0,367. Περιθώρια: 0,030 (άρ.). — Μελάνη μαύρη· έρυθρά εις έπίτιτλον, πρωτόγραμμα και σφραγιδα. — Είλητόν· τρεΐς όριζόντιοι, μία κάθετος παλαιότερα δίπλωσις. — Διατήρησις πολυ καλά: φθοραί τινες εις τὰ άκρα και τὰς διπλώσεις (πρβλ. στ. 13). Φωτ. 11 - 12.

Σ φ ρ α γ ι ς τετυπωμένη κάτωθι του κειμένου, έρυθρόχρους, διαμ. 0,061. Εις τὸ μέσον έντός πλαισίου τὸ έμβλημα τῆς Μολδαβίας, κάτω τὸ έτος 1801. Πέριξ ἡ έπιγραφή: ИΩ ΑΛΕΞΑΝДΡЪ . . . ИЛИ СЧИЖЛ ВОВЕВОД КЪ МИЛА ЛХИ Д(Ъ)МНЕЗЪЪ ДОМНЪ А ТОВАТЪ МОЛДОВИИ (= Ιω 'Αλέξανδρος . . . . Σουτσοσ βεβοδάσ, έλέω Θεου ἡγεμών πάσης Μολδαβίας).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: 'Ελληνική.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: 'Ο 'Αλέξανδρος Σουτσοσ, ἡγεμών τῆς Μολδαβίας, λαβὼν γνώσιν «χρυσοβούλλου» (στ. 7) έκδοθέντος σχετικῶς προσφάτως ὑπέρ τῆς έν Πάτμω Μονῆς¹, τὸ όποϊον «άμέλεια και ραθυμία τῶν προϊσταμένων αὐτῆς» εἶχε περιπέσει εις άχρηστίαν (στ. 7 - 8), άπεφάσισεν ὅπως άνανέωση και έπικυρώση τουτο, φροντίση δέ περι «του κλεινου εκεινου μουσειου» (στ. 9) παρέχων «ρανίδα έλέους» εις τους εκει φοιτῶντας μαθητάς. 'Οθεν, διατάσσει ὅπως παρέχωνται κατ' έτος εκ τῶν άλυκῶν (άλοπηγιών) τῆς ἡγεμονίας Μολδοβλαχίας 500 γρόσια «χάριν έλέους και περιθάλψεως» τῶν εὐδοκιμωτέρων και ένδεστέρων μαθητῶν. Τὸ ως άνω ποσὸν θά άποστέλλεται μερίμνη τῆς ένταῦθα έπιτροπῆς πρὸς τὸν ἡγούμενον τῆς έν Πάτμω Μονῆς, «έπισταμένων και τῶν έν Βασιλευούση έπιτρόπων τῆς ρηθείσης σχολῆς τῶν εκ του ρουφετίου τῶν γουναράδων»², θά διανέμεται δέ ὑπὸ του ἡγουμένου, έν γνώσει τῶν προηγουμένων και τῶν προεστώτων τῆς Μονῆς, εις τους έπιμελεστέρους τῶν μαθητῶν, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν εκάστοτε διδασκάλων. Πρὸς άπόδειξιν τῆς δικαίας διανομῆς δέον ὅπως στέλλεται έτησίως άναφορὰ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ του ἡγουμένου, τῶν προηγουμένων και τῶν προεστώτων τῆς Μονῆς, ως και τῶν εκάστοτε διδασκάλων και τῶν έλεουμένων μαθητῶν και έσφραγισμένη δια τῆς σφραγιδος τῆς Μονῆς. 'Ο ἡγεμών ζητεῖ ὅπως τὸ ὄνομα αὐτου και τῶν προγόνων του μνημονεύωνται εις τὴν παρρησίαν. Ποιεῖται εκκλησιν πρὸς τους μετέπειτα ἡγεμόνας ὅπως παρέχουν άνελλιπῶς τὴν δωρεάν. 'Εξεδόθη τὸ παρὸν χρυσόβουλλον έν 'Ιασιῶ κατὰ τὸ πρῶτον έτος τῆς πρώτης έν Μολδαβία ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

'Υπογραφή ἡγεμόνος. Σφραγίς.

'Υπογραφή του θεωρήσαντος τρίτου λογοθέτου.

'Υπογραφή του καταστρώσαντος εις τὸν κώδικα τῆς βεστιαρίας (σελ. 2).

"Α ρ χ ε τ α ι : Εὐδαίμονασ τωόντι και τῆς άθανάτου μοίρας αξίους οὐκ άλλους τινὰς τῶν ανθρώπων οί τὴν σοφίαν νυμφευσάμενοι άπεφῆγαντο . . .

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας (Ὀκτώβριος 1777 - Αὐγούστος 1782), περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 18 ἔγγραφον: βλ. κατωτέρω, σελ. 300. Περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἀπολυθέντος τῷ 1778, διὰ τοῦ ὁποίου παρέχονται 700 λέει ἔτησίως εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Πάτμου διὰ τοὺς ἐνδεεστεροὺς καὶ ἐπιμελεστεροὺς μαθητάς, βλ. ἀνωτέρω, σελ. 261.

2. Ἡ μεσολάβησις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ρουφετίου τῶν Γουναράδων εἶναι εὐεξήγητος, διότι ἡ δωρεὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν Πατμιάδα Σχολὴν, ἡ δὲ συντεχνία τῶν Γουναράδων ἦτο ἡ προστάτις τῆς Σχολῆς καὶ εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὅλην ἐπιστάσιαν καὶ διαχειρίσιν τῶν εἰσοδημάτων τῆς, βλ. Μ. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, 'Ἡ Πατμιάς Σχολή, σελ. 34 κέ. καὶ 40.

17 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας
Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρούζη

χρυσόβουλλον (*hrisou*, στ. 2, 11)

10 Μαρτίου 1803

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον, ἐκ χάρτου περιγαμηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,496 \times 0,368$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,265 \times 0,316$. Περιθώρια: 0,042 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη· καστανόχρους τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μεγάλου βεστιαρίτου· ὑπόφαιος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ καταστρώσαντος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, ἀρχικά τινὰ γράμματα (στ. 4, 6, 8), λέξεις τινὰς (στ. 8), τελευταῖον στίχον καὶ χρονολογίαν. — Μία κάθετος, μία ὀριζόντιος δίπλωσις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ. 0,058. Εἰς τὸ μέσον τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας καὶ κάτω τὸ ἔτος 1802. Πέριξ ἡ ἐπιγραφή: † ιω αλ(ε)ΞΑΝΔΡῶ ΚΟΣΤΑΝΔΙΝ ΜΗΡῶЗ ВОЕВОД КЪ МИЛА ЛЪИ Д(Ъ)ΜΗ(Ε)ΖЪЗ ДΟΜΝΗ Α ΤΟΑΤЬ ΜΟΛΔΟΒΙΕ (= Ἴω Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου Μουρούζης βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμῶν πάσης Μολδαβίας).

Σ η μ ε ῖ ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): ἔγγραφα Μολδαβίας (χειρ Κ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλικὴ γραφή· ὑπογραφή ἡγεμόνος καὶ τρίτου λογοθέτου ἐλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου Μουρούζης, ἡγεμῶν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, εἰσακούσας τὴν αἴτησιν τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ παλαιὰ «χρυσόβουλλα», δωρεῖται εἰς τὴν ὡς ἄνω Μονὴν 50 λέει ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἡγεμονικῶν ἀλυκῶν (*osna gospod*). Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδό-

χους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἐξεδόθη ἐν Ἰασίῳ, τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Μολδαβία δευτέρας ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος μεγάλου βεστιαρίτου Sturza.

Ἐπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου.

Ἐπογραφή τοῦ καταστρώσαντος τοῦτο εἰς τὸν κώδικα (*condica*) τῆς βεστιαρίας Vasile Veisa.

Ἄρχειται: *Cu mila lui Dumnezeu Noi Alexandru Costandin Muruz... Să faci știre cu acest hrison...* (=Ἐλέω Θεοῦ Ἡμεῖς Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου Μουρούζη... Γνωστοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου...).

18 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρούζη

χρυσόβουλλον (στ. 28)

Μάρτιος 1803

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεων 0,543 × 0,397. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) 0,405 × 0,351. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου· καστανόχρους τῆς ὑπογραφῆς τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ καταστρώσαντος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον. — Εἰλητόν· τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι παλαιότεραι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή. Φωτ. 13 - 14.

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ. 0,058, ἀπολύτως ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 17. Διὰ τὴν περιγραφὴν βλ. ἀνωτέρω, σελ. 299, ἔγγραφο ὑπ' ἀρ. 17.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ἑλληνικὴ τοῦ κειμένου· ρουμανικὴ εἰς ἐπίτιτλον καὶ κατάστρωσιν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ πατὴρ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη εἶχε δωρήσει διὰ «χρυσόβουλλον», καταστρωθέντος εἰς τὸν κώδικα τῆς «αὐθεντικῆς βεστιαρίας», 700 γρόσια ἔτησίως ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (ἐκ τοῦ βάμματος τῆς αὐθεντίας... Μολδοβλαχίας) «χάριν ἐλέους καὶ βοήθειας» τῶν ἐνδεεστέρων καὶ εὐδοκιμοτέρων μαθητῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Σχολῆς¹. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔλεος τοῦτο σὺν τῷ χρόνῳ ἐτέθη εἰς ἀχρησίαν, ὁ ἡγεμὼν, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως συμβάλῃ «εἰς τὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν καὶ τῶν κοινωφελῶν ἔργων συντήρησιν τε καὶ αὐξήσιν», σεβόμενος δὲ καὶ τὰς πατρικὰς ἐντολάς,

ἀπεφάσισεν ὅπως ἀνανεώσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ (ἀναναιῖσαι καὶ ἐμπεδῶσαι) τὴν δωρεάν. Διό, διατάσσει ὅπως δίδωνται κατ' ἔτος πρὸς τὴν ὡς ἄνω Σχολήν, διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀπόρων μαθητῶν, 700 γρόσια «ἀπὸ τοῦ βάμματος (ἐκ τῆς τῶν ἄσπρων ἀγορᾶς) τῆς. . . αὐθεντίας Μολδοβλαχίας», καταβλητέα εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου, τῶν προηγουμένων καὶ τῶν προσεστώτων τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς ὀρισθέντα ἐνταῦθα «ἐπίτροπον» (στ. 18). Τὸ ποσὸν θὰ ἀποστέλλεται, φροντίδαις «τῶν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ἐκ τοῦ βουφείου τῶν γουναράδων ἐπιτρόπων τῆς αὐτῆς Σχολῆς»² (στ. 19), πρὸς τὸν ἡγούμενον, ὅστις ὀφείλει μετὰ τῶν προηγουμένων καὶ προσεστώτων νὰ διανέμῃ ταῦτα εἰς τοὺς μαθητὰς κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν πρὸς τὰ μαθήματα ἐπίδοσιν ἐκάστου. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δικαίας διανομῆς, δεόν ὅπως συντάσσεται ἐτησίως ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου, τῶν προηγουμένων, τῶν προσεστώτων τῆς Σχολῆς καὶ τῶν «ἐλεουμένων» μαθητῶν καὶ ἐσφραγισμένη διὰ τῆς σφραγίδος τῆς Μονῆς. Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς μετέπειτα ἡγεμόνας ὅπως παράσχουν καὶ ἐπαυξήσουν τὴν ὡς ἄνω δωρεάν. Τὸ παρὸν ἐξεδόθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς δευτέρας ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τρίτου λογοθέτου.

Κατάστρωσις εἰς τὸν κώδικα τῆς βεστιαρίας. Ἐπογραφή³.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : Πάνθ' ὅσα καλῶς προεθέσπισαν καὶ εἰς ἀρετὴν ἀφοροῦντα τῶν ἐν αὐτοῖς κτημάτων τὸ ἀναφαίρετον ὄντως καὶ ἄριστον. . .

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 261 καὶ σελ. 299, ἔγγρ. 16, σχόλιον 1.

2. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω, σελ. 299, ἔγγρ. 16, σχόλιον 2.

3. Ἐπογραμμίζομεν τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ μῆνα (πιθανῶς δὲ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν) ἐξεδόθησαν δύο ἔγγραφα τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ὑπὲρ τῆς Πάτμου : τὸ ἐν ὑπὲρ τῆς Μονῆς (ὑπ' ἀρ. 17) καὶ τὸ ἄλλο ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῆς (ὑπ' ἀρ. 18). — Ἡ γραφή τοῦ παρόντος ἔγγραφου, γραφέντος ὑπὸ ἐλληνομαθοῦς γραφέως, εἶναι διάφορος τῆς τοῦ ὑπ' ἀρ. 17, ἢ ὑπογραφή ὁμοῦ τοῦ τρίτου λογοθέτου εἶναι καὶ εἰς τὰ δύο ἢ αὐτή.

19 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 32, 37)

12 Ἰουνίου 7311 (= 1803)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Χάρτης περγαμνηοειδής, διαστάσεων 0,665 - 0,788 × 0,552. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,568 × 0,460.

Περιθώρια: 0,040 (ἀρ.), 0,045 (δεξ.). — Μελάνη καστανόχρους βαθεία· ἐρυθρά εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, ὀνόματα βοεβόδων (στ. 31 - 32) καὶ ὑποσημείωσιν ἡγεμόνος· μαύρη εἰς τὰς ὑπογραφάς. Ἡ ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος ἐντὸς περιτέχνου πλαισίου ἐν εἶδει δέλτου. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλή: φθοραὶ τινες εἰς τὰ ἄκρα, κάτω ἀριστερᾶ ἔλλείπει μικρὸν τμήμα, ὅπου πιθανῶς ἡ ὑπογραφή τοῦ καταστρώσαντος. Φωτ. 15 - 16.

Σ φ ρ α γ ί ς, τετυπωμένη κάτωθι τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγεμόνος, ἐρυθρόχρους, διαμ. 0,062. Εἰς τὸ μέσον δύο μορφαὶ ἐκατέρωθεν θυρεοῦ μὲ τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας καὶ κάτω τὸ ἔτος 1802. Πέριξ ἡ ἐπιγραφή: † Ἰω Κωστανδιν Αλεξανδρῆ Ἰψιλαντ β(οε)β(ο)δ κϛ μιλα λρη δρημνεζεϛ домн а тоатъ цара ρημъньскъ (= Ἰω Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντης βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης χώρας Ρουμανίας). Πέριξ, ἐντὸς στρογγύλων πλαισίων, τὰ σύμβολα 17 περιοχῶν τῆς χώρας¹. Φωτ. 20γ.

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): χρυσόβουλλον Βουκουρεστί(ου) (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντης, ἡγεμὼν (*gospod*) τῆς Βλαχίας, γνωρίζων τὴν παρακμὴν, τὴν ἔνδειαν καὶ τὸ ἄγονον τῆς γῆς εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἡ ἐν Πάτμῳ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ ἡ ἐλληνικῆς παιδείας σχολὴ αὐτῆς (*școala de învățatura cărții elinești*), λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ «χρυσόβουλλα» δωρεᾶς τῶν παλαιότερων ἡγεμόνων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ πατρὸς του², δωρεῖται εἰς τὴν Μονὴν 60 τάλληρα (*taller*) ἔτησίως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀλυκῶν (*ocne*) τῆς χώρας, ὡσαύτως δὲ δύο ἄσπρα (*bani*) κατὰ *vadră*³ καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν «ὑπέρπυρον» (*pișcă*)⁴, ἐκ τῆς δεκάτης ἐπὶ τοῦ οἴνου (*vinariici*) 27 «κοινοτήτων» (*popor*)⁵ τοῦ καδιλικίου τοῦ Dolj (ἀναφέρονται 29 χωρία ἀποτελοῦντα 27 φορολογικὰς ἐνότητας, στ. 8 - 10). Ἡ καταγραφή εἰς τὰ κατάστιχα (*ca-tastif*) θὰ γίνεταί ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ παραλαμβάνῃ τὸ συγκεντροῦμενον ποσόν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου θὰ καταβάλλωνται 100 τάλληρα εἰς τὴν γυναικείαν μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (*Izvorul Vieții*, στ. 15), τὸ δὲ ὑπόλοιπον θὰ διατίθεται δι' ἐπισκευὰς τῆς Μονῆς, διὰ τὴν Σχολὴν καὶ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἀπόρων μαθητῶν⁶.

Ὁ ἡγεμὼν ἐπικυρώνει ὡσαύτως τὸ πρὸς τὴν Μονὴν κληροδότημα τοῦ Χατζῆ Δημητράκη Παπάζογλου⁷, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπικυρωθῆ διὰ γράμματος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (*Tarigrad*)⁸ καὶ διὰ «χρυσοβούλων» τῶν προγενεστέρων ἡγεμόνων⁹. Τὸ ποσόν, ἦτοι 410 τάλληρα ἔτησίως,

θὰ καταβάλλεται ὑπὸ τῶν κληρονόμων (*clironomos*) τοῦ Χατζῆ Δημητράκη α') ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντος ἐν Βουκουρεστίῳ πανδοχείου, κειμένου ἔναντι τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοῦ καὶ β') ἐκ τῶν ἐν Valea Negovanilor¹⁰ καὶ Valea Mieilor ἀμπελῶν. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω εἰσοδημάτων οἱ κληρονόμοι ὀφείλουν νὰ καταβάλλουν ἔτησίως 50 τάλληρα εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ 50 τάλληρα εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ὀρους Σινᾶ (*Sina Oros*). Εἰς τὰς ἀνωτέρω πρὸς τὴν Μονὴν Πάτμου δωρεὰς οἱ ἡγεμόνες εἶχον προσθέσει ποσὸν ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸν «ἐπὶ τοῦ καπνοῦ» (*fumarit*) φόρον τῶν καταστημάτων τοῦ ὡς ἄνω πανδοχείου. Τὸ πανδοχεῖον μετὰ τῶν καταστημάτων, τῶν ἀποθηκῶν καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων ἀπαλλάσσεται τῶν φόρων (ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν διαχειριστῶν τοῦ πανδοχείου καὶ τῶν προσκτισμάτων του, στ. 28 - 29)¹¹.

Τὸ ἐγγράφον κυροῦται διὰ τῆς ὑπογραφῆς καὶ τῆς σφραγιδος τοῦ ἡγεμόνος καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας (*credința*) τῶν πέντε υἱῶν του καὶ τοῦ Διβανίου του (16 ὀνόματα, στ. 31 - 36). Συνετάχθη καὶ ἠλέχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Isaac Ralet. Ἐγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ, ὑπὸ τοῦ λογοθέτου ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων (*za taina*) Hristache, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πρώτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέξαντος μεγάλου λογοθέτου.

Ἐπογραφή τοῦ δευτέρου λογοθέτου.

Ἄρχειται: *Io Costandin Alexandru Ipsilan(t) V(oe)u(o)d i G(os)pod... Cei ce sănărșesc bunătățile... (= Ἰω Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντης βοεβόδας καὶ ἡγεμών... Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πραγματοποιοῦν ἀγαθοεργίας...).*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, τόμ. Η', σελ. 415 - 416. Πρβλ. C. C. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains à l'enseignement de la péninsule Balkanique et du Proche Orient*, *Revue Roumaine d'Histoire* 9 (1970), σελ. 831 - 832.

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Πρβλ. Dogaru, *Sigiliile cancelariei domnești...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 418, εἰκ. 48.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας κατὰ τὰ ἔτη 1774 - 1782, 1796 - 1797 καὶ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας κατὰ τὰ ἔτη 1787 - 1788. Τὸ σχετικὸν ἐγγράφον ἐξεδόθη κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονίαν του ἐν Βλαχίᾳ: βλ. Urechia, *Istoria Românilor*, τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331.

3. *Vadră* (ἐκ τῆς λ. *vedro*) = μέτρον χωρητικότητος ὑγρῶν, ἀντιστοιχοῦν πρὸς 13 - 15 λίτρας.

4. *Pirpär* (ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ *ὑπέρπυρον*) = ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰ. εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας εἶδος φόρου : βλ. O. Iliescu, *L'hyperpère byzantin au Bas-Danube du XIe au Xe siècle*, *Revue des Études Sud-est Européennes* 7 (1969), σελ. 116.

5. *Poror* (ἐκ τῆς λ. *populus* = λαός) = τὸ σύνολον τῶν φορολογουμένων διὰ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἀμπέλων καὶ ἐπὶ τοῦ οἴνου· ἀντιστοιχεῖ συνήθως πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐνὸς χωρίου. Ὁ ὄρος σημαίνει ὡσαύτως τὸ σύνολον τῶν ἀνηκόντων εἰς μίαν κοινότητα.

6. Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, σελ. 261, ἡ δωρεὰ ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτὴν ἐδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (βλ. καὶ σχόλιον 2), ἀνενώθη ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη τῷ 1793 (βλ. *Pîrnuțã, Documents*, σελ. 648 § 3), ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του δι' ἐγγράφου τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1797 (βλ. *Urechia, Istoria Românilor*, τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331), ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Χαντζερλή τὴν 27 Ἰουλίου 1798 (αὐτόθι, σελ. 449 - 450), ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου, ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Καρατζᾶ τὴν 26 Ἰουλίου 1813 (βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 20) καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου τῷ 1819 (*Pîrnuțã*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 648 § 5). Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 259 καὶ 261, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

7. Χατζῆ Δημητράκη Παπάζογλου : πλούσιος ἔμπορος ἐκ Βουκουρεστίου, πατὴρ τοῦ γνωστοῦ ιστοριογράφου τῆς πόλεως τοῦ Βουκουρεστίου, δράσας κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰ. καὶ ἀποθανὼν ὀλίγον πρὸ τοῦ 1803 (βλ. ἀνωτέρω, σελ. 258 ὑποσ. 5). Τὸ κληροδοτήμα του πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου ἐγένετο τὴν 6 Ἀπριλίου 1785 ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλ Σούτσου, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξέδωκε σχετικὸν ἐπικυρωτικὸν χρυσόβουλλον. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω, σελ. 258.

8. Ἡ ἐπικύρωσις τοῦ κληροδοτήματος ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Προκοπίου κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1785: βλ. Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν Ρουμανίας, *Φάκ.* 596, Ν^ο 111 (κατὰ *Giurescu*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 832 καὶ ὑποσ. 62).

9. Ἐκ τῶν χρυσοβούλλων τούτων ρητῶς μαρτυρεῖται μόνον τὸ ἀπολυθὲν ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ Σούτσου τῷ 1785, βλ. ἀνωτέρω σχόλιον 7.

10. Ἡ λεγομένη σήμερον *Valea Călugărească*.

11. Ἡ δωρεὰ τοῦ Παπάζογλου διατηρήθη τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1785 μέχρι τοῦ 1813, βλ. ἀνωτέρω, σελ. 258 καὶ ὑποσ. 4 - 5.

20

Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἰωάννου Γεωργίου Καρατζᾶ

χρυσόβουλλον (*hrisou*, στ. 29)

(*hrisouul*, στ. 34)

26 Ἰουλίου 1813

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : α') *Πρωτότυπον*. Χάρτης περγαμνηνοειδής, διαστάσεων 0,782 × 0,534. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,546 × 0,467. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ., δεξ.). — Μελάνη καστανόχρους βαθεῖα κειμένου καὶ ὑπογραφῆς καταστρώσαντος· μαύρη τῆς ὑποσημειώσεως τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μεγάλου λογοθέτου· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, λέξεις τινὰς (στ. 4, 28) καὶ διακοσμῆσεις· ὑπογραφή ἡγεμόνος ἐντὸς δέλτου. — Μία κάθετος, τέσσαρες ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διάμ. 0,064. Εἰς τὸ μέσον δύο μορφαὶ ἐκατέρωθεν τοῦ ἐμβλήματος τῆς Βλαχίας, κάτω τὸ ἔτος 1812. Πέριξ ἡ ἐπιγραφή: *Io Ioan Γεωργίε Καρατζῆ β(οε)β(οδ) κϋ μιλα (λ)ϋ(ι) δ(ϋ)μνεζεϋ δ(ο)μν α τοατῆ царα ρϋμνῆσκῆ (= Ἴω Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζῆς βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμῶν πάσης χώρας Ρουμανίας). Πέριξ, ἐντὸς στρογγύλων πλαισίων, τὰ σύμβολα 17 περιοχῶν τῆς Βλαχίας. Φωτ. 20δ.*

β') Μετάφρασις Ἑλληνικῆ (ΙΘ' αἰ.). Ἐπὶ τοῦ νότου φέρει τὸ ἀκόλουθον σημεῖωμα: *"Ἴσον τοῦ χρυσοβούλου παπάζογλου χανίου καὶ μακαρή|του τοῦ τε ἐν πάτμο μοναστηρή(ου) καὶ σχολῆς.*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζῆς, ἡγεμῶν (*gospodar*) τῆς Βλαχίας, γνωρίζων τὴν παρακμὴν, τὴν ἔνδειαν καὶ τὸ ἄγονον τῆς γῆς κτλ. κτλ. [Τὸ περιεχόμενον τοῦ παρόντος εἶναι ἀπολύτως ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 ἐγγράφου, ὡς πρὸς τὴν διάταξιν, τὸ σκεπτικόν, τοὺς εὐεργετούμενους, τὰ διατιθέμενα ποσὰ καὶ τὴν προέλευσιν τούτων. Διαφέρει — πλὴν βεβαίως τῶν προσωπικῶν στοιχείων τοῦ ἀπολύοντος ἡγεμόνος — κατὰ τοῦτο μόνον: ὅτι τὸ ποσὸν τῆς παγίας δωρεᾶς ἀνέρχεται εἰς 50 τάλληρα ἀντὶ τῶν 60 τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου].

Τὸ ἐγγραφοῦν κυροῦται διὰ τῆς ὑπογραφῆς καὶ τῆς σφραγιδος τοῦ ἡγεμόνος καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας (*credința*) τῶν δύο υἱῶν του καὶ τοῦ Διβανίου του (16 ὀνόματα, σελ. 29 - 33). Συνετάχθη καὶ ἠλέχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Grigorie Golescu. Ἐγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πρώτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέξαντος μεγάλου λογοθέτου.

Ἐπογραφή τοῦ καταστρώσαντος εἰς τὸν οἰκεῖον κώδικα Răducanu ¹.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: *Io Ioan Gheorghie Caragea V(oe)v(o)da... Cei ce s'ănărășesc bunătățile... (= Ἴω Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζῆς βοεβόδας... Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πραγματοποιοῦν ἀγαθοεργίας...).*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: *Urechia, Istoria Românilor*, τόμ. X/A, σελ. 208 - 210. Πρβλ. Giurescu, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 831.

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Πρβλ. Iorga, *Histoire des Roumains*, τόμ. Η', σελ. 246 - 247 εἰκ. 23: ἐγγραφοῦν τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ἀπολυθέν ἐν Βλαχίᾳ τῷ 1818: ἡ αὐτὴ χεὶρ γραφῆς τοῦ

έγγραφου, πανομοιότυπον τὸ ἐπίτιτλον καὶ ἡ ὑποσημείωσις, τὸ Πατριακὸν ὅμως δὲν φέρει διακοσμήσεις. Διὰ τὴν σφραγίδα βλ. M. D o g a r u, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 419, εἰκ. 50.

21 Ἔγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Σκαρλάτου Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχης

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 2, 14)

7 Νοεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,330 - 0,340 × 0,370. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^τ) 0,260 × 0,333. Περιθώρια: 0,028 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη καστανόχρους· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, ἀρχικά γράμματα, λέξεις τινὰς (στ. 5, 11, 13 - 14), χρονολογίαν. — Εἰλητόν· ἔχνη τριῶν καθέτων διπλώσεων. — Διατήρησις μετρία: φθοραὶ τινες εἰς τὰ ἄκρα (πρβλ. στ. 8, 12)· τὸ κάτω τμήμα, ὅπου πιθανῶς ὑπογραφαὶ λογοθετῶν καὶ γραφέων, ἐλλεῖπει.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διάμ. 0,063. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔβλημα τῆς Μολδαβίας, πέριξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν (ἐν μέρει ἐσβησμένην): **ΙΩΑΝΗ¹ ΣΚΑΡΛΑΤ(Υ) ΑΛΕΞΑΝΔΡΥ ΚΑΛΛΙΜΑΧ(Η) Β(ΟΕ)Β(ΟΔ) ΚΥ ΜΙΛ[ΑΛΥΗ ΔΥ]ΜΗΕΖΕΥ ΔΩΜΗΥ Α ΤΟΑΤΙ ЦΑΡΑ ΜΟΛΔΑΒΙΕИ 1806** (= Ἰωάννης¹ Σκαρλάτος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχης βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὸν πάσης χώρας Μολδαβίας). Φωτ. 20ε.

Ἐπὶ τοῦ νότου σ η μ ε ῖ ω μ α (ἐλληνιστί): *σχολεῖον Πάτμου* (χειρ IΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Σκαρλάτος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχης, ἡγεμὸν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν γραπτῆς αἰτήσεως τῶν ἐπιτρόπων (*epitropos*) τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς (*școala eliniască*) τῆς νήσου Πάτμου, λαβὼν δὲ ὑπ' ὄψιν τὰ παλαιὰ «χρυσόβουλλα» ἐλέους (*miluire*) διὰ τῶν ὁποίων ἐδίδοντο πρὸς τὴν σχολὴν 700 λεί ἐτησίως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama gospod*)², ἀνανεώνει τὴν ὡς ἄνω ἐτησίαν δωρεάν, διὰ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας καὶ νὰ βοηθήσῃ τοὺς πτωχοὺς μαθητάς, λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, ὥστε νὰ σπουδάζουν ἀπηλλαγμένοι ὑλικῶν δυσχερειῶν. Τὸ ὡς ἄνω ποσὸν θὰ καταβάλλεται εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Μονῆς (*vechili*)³.

Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας, ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 13 - 14). Ἐγρᾶφη ἐν Ἰασίῳ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἐν Μολδαβίᾳ δευτέρας ἡγεμονίας⁴ του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφὴ τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : *Sa face ştire da acest hrisov a Domnii mele...* (= Γνωστοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου τῆς αὐθεντίας μου...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Περί τοῦ *Iov*, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ καὶ ὑπὸ τὸν τύπον *Ioan - Ioanu* βλ. E. Vir-tosu, *Titulatura Domnilor şti asocierea la Domnie în Ţara Românească şti Moldova (pînă în secolul al XVI-lea)*, Βουκουρέστι 1960, σελ. 11 κέ. Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 271.

2. Πρόκειται κυρίως περὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, βλ. ἀνωτέρω, σελ. 261.

3. *Vechili* = κατώτεροι ὑπάλληλοι, ἀντιπρόσωποι τοῦ κτηματίου.

4. Τὸ ἔτος 1815 εἶναι τὸ τέταρτον ἔτος ὅχι τῆς δευτέρας ἀλλὰ τῆς τρίτης ἐν Μολδαβία ἡγεμονίας τοῦ Σκαρλάτου Καλλιμάχη (βλ. κατωτέρω, σελ. 325, Πίν. Β').

22 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαήλ Σούτσου

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 2, 14)

18 Ἀπριλίου 1820

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,531 \times 0,382$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,280$ ($0,155$ κυρίως κειμένου) $\times 0,342$. Περιθώρια: $0,030$ (ἀρ.), $0,011$ (δεξ.). — Ἡ αὐτὴ χεὶρ γραφῆς πρὸς τὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 21 ἐγγράφου. — Μελάνη καστανόχρους βαθεῖα τοῦ κειμένου· μαύρη τῶν ὑπογραφῶν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ τρίτου λογοθέτου· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, ἀρχικὰ γράμματα, τελευταίαν παράγραφον (στ. 14 - 15), χρονολογίαν. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ φ ρ α γ ί ε ς, τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ. $0,070$. Εἰς τὸ μέσον φέρει θυρεὸν μὲ τὸ ἔβλημα τῆς Μολδαβίας, πέριξ δὲ ἐντὸς 16 στρογγύλων πλαισίων τὰ σύμβολα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς χώρας. Πέριξ ἡ ἐπιγραφὴ (ἐν μέρει ἐσβησμένη): † 1819 [Ἰωα]ηϛ¹ Μίχαηλ Γρηγορία Сѣцѣл в(о)в(о)д кѣ мѣла лѣи дѣмнезѣѣ дѣмнѣ а тѣатѣ цѣра Мѣлѣвѣи (= Ἰωάννης Μιχαήλ Γρηγορίου Σούτσος βοεβόδας ἐλέφ Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης χώρας Μολδαβίας).

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *σχολεῖον Πάτμου* (χεὶρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφὴ· ἐλληνιστὶ ἢ ὑπογραφὴ τοῦ τρίτου λογοθέτου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Μιχαήλ Γρηγορίου Σούτσος, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν γραπτῆς αἰτήσεως τῶν ἐπιτρόπων (*epitropos*) τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς (*şcoala eliniască*) Πάτμου καὶ λαβὼν

ὕπ' ὄψιν τὰ παλαιὰ «χρυσόβουλλα» ἐλέους (*miluire*), διὰ τῶν ὁποίων ἐδίδοντο πρὸς τὴν σχολὴν 700 λεί ἐτησίως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama gospod*), ἀνανεώνει τῆς ὡς ἄνω ἐτησίαν δωρεάν, διὰ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας καὶ διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς πτωχοὺς μαθητάς, λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, ὥστε νὰ σπουδάσουν ἀπηλλαγμένοι ὑλικῶν δυσχερειῶν. Διατάσσει τὸν διαχειριστὴν τῶν ἡγεμονικῶν φόρων (*vamezi*) ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Μολδαβίᾳ πρώτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος μεγάλου βεστιαρίτου Iordache Roset.

Ἐπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου.

Ἐπογραφή τοῦ καταστρώσαντος εἰς τὸ κατάστιχον τῆς βεστιαρίας (*condica visteriei*) Costandin Veisa.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : *Să face știre cu acest hrison a Domnii mele...* (= Γνωστοποιεῖ διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου τῆς αὐθεντίας μου...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Περὶ τοῦ τύπου *Ioanu* βλ. ἀνωτέρω, ἔγγρ. 21, σχόλιον 1.

Β' ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΚΡΑΤΙΚΑ, ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

23 Ἄφιερωτικὸν γράμμα Ἀνίτζας Γολιάσκας

γράμμα (στ. 5)

20 Φεβρουαρίου 7267 (= 1759)

ἀφιερωτικὸν γράμμα (στ. 73)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **A'**) Τὸ ἔγγραφον παραδίδεται εἰς **ἐλληνικὴν μετάφρασιν ἐξ ἀντιγράφου κεκυρωμένου** ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Οὐγγροβλαχίας [Σκαρλάτου] Γρηγορίου [Γκίκα] καὶ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου¹ : πρβλ. σημείωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐγγράφου : *Πάσης Οὐγκροβλαχίας Γρηγόριος ἐπιβεβαιοῖ. | Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἀφιερώσεως Γράμματος | Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετος ἐπιβεβαιοῖ. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,350 × 0,248. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. Περιθώρια: 0,025 (ἀρ.).*

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (δι' ἄλλης χειρός): *Ἴσον ἀπαράλλαχ[ον] του προ|τοτίπου τῆς ἀφιερώσεως γρά|ματος τῆς Βλαχίας — Φυλάρετος | ἐπιβεβαιοῖ | 7267 | 1759.*

B') Ἄντιγραφον τῆς μεταφράσεως: Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, δια-

στάσεων $0,350 \times 0,242$. Γεγραμμένη επιφάνεια: (φ. 1^γ - 2^γ) $0,245 \times 0,211$, (φ. 2^ν) $0,130 \times 0,220$. — Εἰς τὴν ἀρχὴν σημειοῦται: Ἰσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἀφιερωτικοῦ | γράμματος ἀπὸ βλαχικῆς διαλέκτου εἰς ῥωμαϊκὴν | μετενεχθέντος | ὁ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετος ἐπιβεβαιοί.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐγγράφου, τὸ ὅποιον εἶχε συνταχθῆ ἔν πρωτοτύπῳ εἰς τὴν Ρουμανικὴν, ὡς δηλοῦται καὶ εἰς τὸ Β' ἀντίγραφον (ἀπὸ βλαχικῆς διαλέκτου εἰς ῥωμαϊκὴν μετενεχθέντος).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ἐπικύρωσις τοῦ ἡγεμόνος «πάσης Οὐγγροβλαχίας» [Σκαρλάτου] Γρηγορίου [Γκίικα] καὶ τοῦ μητροπολίτου «Οὐγγροβλαχίας» Φιλάρετου.

Ἡ Ἀνίτζα Γολιάσκα, θυγάτηρ τοῦ Ράδουλ Σπαθάρ Γολέσκουλ, βεβαιοῦ διὰ τοῦ παρόντος γράμματος πρὸς τὴν βασιλικὴν καὶ σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Πάτμου καὶ τὸν καθηγούμενον αὐτῆς κῦρ Ἀθανάσιον, ὅτι οἱ πρόγονοί της εἶχον ἰδρῦσει μοναστήριον τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὀνομαζόμενον Βιέρεσουλ καὶ κείμενον εἰς τὸ καδηλίκιον Μουστζέλο ². Ἐνεκα ὁμῶς ἀνωμαλίας τῶν καιρῶν, τὸ μοναστήριον τοῦτο εὗρέθη εἰς ἀδυναμίαν νὰ συντηρηθῆ καὶ νὰ καταβάλλῃ τοὺς σχετικoὺς φόρους εἰς τὸ δημόσιον (τὸ δημόσιον τῆς βιστιαρίας). Διὰ τοῦτο, ἡ Ἀνίτζα Γολιάσκα ἀπεφάσισεν ὅπως προσαρτήσῃ τὸ μοναστήριον μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς περιουσίας εἰς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου ὡς μετόχιον αὐτῆς (κάμω μετόχι, προσκυνήσω).

Καθορίζεται ὅτι ὁ ἡγούμενος τοῦ ὡς ἄνω μοναστηρίου θὰ ἀποστέλλεται ὑπὸ τῆς Μονῆς Πάτμου, οὗτος δέ, ἅμα τῇ ἀφίξει του, ὀφείλει νὰ γνωστοποιῆ τὸν διορισμόν του εἰς τὸν ἐκάστοτε μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας διὰ τὴν σχετικὴν ἔγκρισιν, ὡς καὶ εἰς τὸν ἡγεμόνα Οὐγγροβλαχίας καὶ τοὺς μεγάλους ἄρχοντας τοῦ Διβανίου. Ὁ ἡγούμενος ὀφείλει νὰ διαχειρίζεται καλῶς τὰ τοῦ μοναστηρίου, νὰ καταβάλλῃ τὸν σχετικὸν φόρον εἰς τὸ δημόσιον καὶ νὰ ἀποστέλλῃ 100 γρόσια ἐτησίως εἰς τὴν Μονὴν Πάτμου, νὰ μνημονεύῃ δὲ τὸ ὄνομα τῆς δωρητρίας καὶ τῶν προγόνων αὐτῆς. Εἰς περίπτωσιν καταχρήσεων τοῦ ἡγουμένου, ἢ ὡς ἄνω Ἀνίτζα ἢ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὀφείλου νὰ γνωστοποιήσουν τοῦτο εἰς τὸν μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου διὰ τὴν ἀνάκλησιν καὶ ἀντικατάστασιν του.

Ἡ προσκύρωσις τοῦ Βιέρεσουλ εἰς τὴν Μονὴν Πάτμου ἐγένετο οἰκεία βουλήσει τῆς δωρητρίας καὶ μετ' τὴν ἔγκρισιν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετου, ἐγνωστοποιήθη δὲ εἰς τοὺς μεγάλους ἄρχοντας τοῦ Διβανίου. Ὁ ἡγεμὼν Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννης Σκαρλάτος Γρηγορίου Γκίικας ἐπεκύρωσε (ἐστερέωσε) ταύτην διὰ χρυσοβούλλου ³.

Ἀπαγορεύεται εἰς οἰονδήποτε κληρικὸν ἢ λαϊκὸν (ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου ἢ ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ) νὰ καταπατήσῃ τὴν ὡς ἄνω προσκύρωσιν.

Τὸ ἀφιερωτικὸν γράμμα ἐκυρώθη διὰ τῆς ὑπογραφῆς καὶ τῆς σφραγίδος τῆς δωρητρίας καὶ διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἀρχόντων μαρτύρων.

Χρονολογία.

11 ὑπογραφαί.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : † Ἐγὼ ἡ Ἀνίτζα Γολιάσκα ἡ θυγατέρα τοῦ μακαρίτου Ράδουλ σπαθάρ Γολέσκουλ βεβαιῶνω διὰ τοῦ παρόντος μου γράμματος εἰς τὸ ἄγιον καὶ ἱερὸν μοναστήριον τῆς Πάτμου. . .

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ὡς ἔτι δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῆ ἡ ἀντίθετος ἄποψις, ὅτι δηλαδή τὸ ἔγγραφο, ὑπὸ τὴν παραδιδόμενην μορφήν του, δὲν εἶναι ἐλληνικὴ μετάφρασις ἐκ κεκυρωμένου, ρουμανιστὶ γεγραμμένου, ἀντιγράφου, ἀλλὰ ἀντίγραφον τῆς κεκυρωμένης ἐλληνικῆς μεταφράσεως, ὅμως τὸ σημεῖωμα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐγγράφου (*Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου. . .*) μᾶλλον ἀποκλείει αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. — Περὶ τοῦ Φιλαρέτου Οὐγγροβλαχίας βλ. N. Șerbănescu, *Mitropolitii Ungrovlahiei*, Biserica Ortodoxa Română 77 (1959), σελ. 793.

2. Μουστίζελο: ἐπαρχία κειμένη εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Καρπαθίων, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα Cîmpulung Muscel, πρώτη πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας, κεῖται 130 χλμ. Β. - ΒΔ. τοῦ Βουκουρεστίου.

3. Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, δὲν ἐσώθη.

24 Ἐγγραφοὶ τῆς Ποστελνιτσιᾶς τῆς Μολδαβίας

(συστατικόν, πρβλ. στ. 17: *sa scrie dumnea*)-
v(oastra) . . . sa fie primit)

18 Ἰουλίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,350 × 0,232. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^ρ) 0,215 × 0,205. Περιθώρια: 0,027 (ἀρ.) — Μελάνη καστανόχρους· τῆς ὑπογραφῆς καστανόχρους μετὰ χρυσοῦς κόνεως. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή: σχισμαί τινες εἰς τὰς διπλώσεις.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή. Ὑπογραφὴ ἐλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ φέρων τὴν παροῦσαν κύρ Ἰάκωβος, ἡγούμενος τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἀφήχθη [εἰς Μολδαβίαν] κομίζων συστατικὰ γράμματα (*sistisitoare*), διὰ νὰ ζητήσῃ, μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ μητροπολίτου τῆς χώρας, τὴν ἐλεημοσύνην (*miluire*) τῶν βογιάρων καὶ τῶν ἐμπόρων, καθ' ὅσον ἡ Μονὴ τῆς Πάτμου ἔχει

βαρύτατα χρέη, ἡ δὲ διαβίωσις τῶν ἐκεῖ μοναχῶν ἔχει καταστῆ προβληματική. Διὰ ταῦτα ἡ Ποστελνιτσία τῆς Μολδαβίας ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς δημοσίους λειτουργοὺς (*dregătorilor*) καλῶν αὐτοὺς ὅπως παράσχουν εἰς τὸν ἡγούμενον Ἰάκωβον πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή.

Ἀρχεταί: *De la Postelnicie. | Arătătorul aceştii cărţi, cunioşia Sa chir Iacov...* (= Ἐκ τῆς Ποστελνιτσίας. Ὁ ἐπιφέρων τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἡ πανοσιότης του ὁ κύρ Ἰάκωβος...).

25 Ἐγγραφοὶ τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμίν

(σύστασις, πρβλ. στ. 11 : *sfatuim* = συνιστῶμεν) 25 Ἰουλίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,325 × 0,206. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^ρ) 0,265 × 0,193 - 0,180. Περιθώρια: 0,026 (ἀρ.). — Μελάνη καστανόχρους. — Διατήρησις πολὺ καλή. Φωτ. 17.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμίν¹ καλεῖ τοὺς ἡγουμένους ἑπτὰ μονῶν (*Neamţ - Secul, Slatina, Rîşca, Bisericani, Pîngăraţi, Zberent - Zagavlia* καὶ *Coşula*)² ὅπως καταβάλουν εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ποσὸν ἀνερχόμενον συνολικῶς εἰς 417 λεί (ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα 7 ἡγουμένων μετὰ τοῦ καταβλητέου ὑφ' ἐκάστου ποσοῦ, στ. 1 - 9). Ἐπίσης ὀρίζει ὅπως ἕκαστος οἰκονόμος, πρωτοπαπᾶς καὶ σακελλάριος καταβάλλῃ 5 λεί, ἕκαστος ἱερεὺς 1 λεί, ἕκαστος διάκονος 20 παράδες (*parale*), οἱ δὲ λαϊκοὶ τὸ κατὰ δύναμιν. Τὰ δωρούμενα ποσὰ ὀφείλουν νὰ καταγράφωνται εἰς κεκυρωμένον κατάστιχον (*condica*) φερόμενον ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς Πάτμου.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ μητροπολίτου.

Ἀρχεταί: *Lei/200 Preacunosul arhimandrit³ şi stareţ chyr Sylvestru...* (στ. 1 - 2) ... *Pentru care lei parinteşte sfatuim* (στ. 10 - 11) (= 200 λεί ὁ πανοσιώτατος ἀρχιμανδρίτης καὶ ἡγούμενος κύρ Σύλβεστρος... Διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο συνιστῶμεν πατρικῶς...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Περί τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμίν (1803 - 1808, 1812 - 42), βλ. G. h. I. Moisesescu - Șt. Lupșă - Al. Filipașcu, *Istoria Bisericii Române*, τόμ. Β', Βουκουρέστι 1957, σελ. 383 - 6, 392 - 6, 425 - 30, 439 κέ. (εἰκῶν εἰς σελ. 385).

2. Αἱ μνημονεύμεναι μοναὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν βορειοανατολικὴν περιοχὴν τῆς Μολδαβίας. Τινὲς τούτων εἶναι γνωστὰ μοναστικά κέντρα, ὡς ἡ περίφημος μονὴ τοῦ Neamț, ἀνακαινισθεῖσα τῷ 1497 ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Μεγάλου, ἡ Bisericană, τῆς ὁποίας ἡ ἀνοικοδόμησις ἤρχισεν ἐπίσης ἐπὶ Στεφάνου τοῦ Μεγάλου, καὶ ἡ Pîngărați, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Alexandru Lăpușneanu τῷ 1560.

3. *Stareț*: ὁ ἡγούμενος μονῆς· ἐνίοτε, εἰς παλαιότερα ἔγγραφα, ἐν γένει ὁ γέρων μοναχός.

26 Ἔγγραφον τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμίν

(ἔκκλησις καὶ σύστασις, πρβλ. στ. 27, 38)

[Ἰούλιος 1815]¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : Ἄντιγραφον. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις 0,410 × 0,245. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^{rv}) 0,333 × 0,220, (φ. 2^r) 0,112 × 0,215. Περιθώρια: 0,025 (ἀρ.). — Μελάνη μαύρη· τῆς ὑπογραφῆς ἐξίτηλος. — Μία ὀριζόντιος, μία κάθετος δίπλωσις. — Διατήρησις πολὺ καλὴ: σχισμαὶ εἰς τὰ ἄκρα.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμίν ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς χώρας, καλῶν αὐτοὺς ὅπως παράσχουν τὴν βοήθειαν των πρὸς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Διότι, ὡς συνάγεται ἐξ ἐπιστολῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ ἡγουμένου Ἰακώβου (στ. 19 - 20), ἡ Μονὴ αὕτη κινδυνεύει ἐξ αἰτίας τῶν χρεῶν νὰ καταρρεύσῃ, οἱ δὲ μοναχοὶ νὰ διασκορπισθοῦν (στ. 23 - 24). Ὁ ἡγούμενος Ἰακώβος, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἅγια λείψανα (ἀναφέρονται ὀνομαστικῶς, στ. 45 - 50), ἐπιφορτίζεται νὰ συλλέξῃ τὰς δωρεὰς καταγράφων εἰς εἰδικὸν κατάστιχον (*condica*) τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν, οἱ ὅποιοι καὶ θὰ μνημονεύωνται εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ἐπογραφὴ μητροπολίτου Βενιαμίν.

(Σημείωσις :) ἡ ἔκκλησις αὕτη ὀφείλει νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τὴν ἔκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς².

Ἄρχειται : *Preaosfințitor și iubitorilor de D(um)nezeu episcopri...* (= Πρὸς τοὺς ὀσιωτάτους καὶ φιλοθέους ἐπισκόπους...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Τὸ ἔγγραφον δὲν φέρει χρονολογίαν. Ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενον τοῦ συνάπτεται ἀμεσώτατα μετὰ τὸ ὑπ' ἀρ. 25 ἔγγρ. τῆς 25 Ἰουλίου 1815, τὸ ὁποῖον ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμίν, χρονολογοῦμεν καὶ τὸ παρὸν ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου 1815. Ὑποθέτομεν μάλιστα, μετ' ἐπιφυλάξεως, ὅτι τὸ παρὸν, ὡς γενικώτερον, προηγῆθη τοῦ ὑπ' ἀρ. 25 ἔγγράφου.

2. Εἰς τὸ παρὸν ἀντίγραφον ἢ ὑπογραφή τοῦ μητροπολίτου καὶ ἡ σημείωσις ἐγράφησαν δι' ἄλλης χειρὸς, διαφόρου τοῦ κειμένου.

27 Ἐγγραφον τοῦ οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ τοῦ Δοροχοῦ Γεωργίου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

24 Αὐγούστου 1815

(πρβλ. καὶ σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,355 × 0,106. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^r - 2^r. — Μελάνη μαύρη, ἐλαφρῶς ἐξίτηλος· ἐπικύρωσις καὶ ὑπογραφή δι' ἄλλης χειρὸς καὶ μελάνης χρώματος καστανοῦ. — Ἰχνη τριῶν ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή: φθοραὶ τινες εἰς τὰ ἄκρα.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (φ. 2^v) (ἑλληνιστί): *Κατάστιχον τοῦ οἰκονόμου κὺρ Γεωργίου | ἀπὸ χωρίων Πομοῦρα καὶ Δοροχοῦ γ(ρ)όσι(α) 85 (χειρ ΙΘ' αἰ.).*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (87 ὀνόματα) 32 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Δοροχοῦ¹ Μολδαβίας. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 85 λέι. Ἐπικύρωσις ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ τῆς ἐπαρχίας Δοροχοῦ Γεωργίου.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή.

Ἄρχειται : *Izvod de preoți(i), diaconi...* (= Κατάλογος τῶν ἱερέων, διακόνων...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ πόλις Δοροχοῦ (Dorohei) κεῖται 38 χλμ. ΒΑ. τῆς Suceava καὶ 135 χλμ. ΒΔ. τοῦ Ἰασίου.

28 "Ἐγγραφον τοῦ πρωτοπαπᾶ τῆς Χέρτζα Βασιλείου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

24 Αὐγούστου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,318 \times 0,110$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^r-2^r. — Μελάνη καστανόχρους. — Ἰχνη τριῶν ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (φ. 2^v) (ἐλληνιστί): τοῦ (πρωτο)π(απᾶ) κὲρ Βασιλεί(ου) : ἀπὸ τὸ χωρίον : χέρσα. | γρ(ό)σ(ια) 63 (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (62 ὀνόματα) εἴκοσι τεσσάρων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Χέρτζα¹ Μολδαβίας. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 63 λέι. Ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Βασιλείου.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή.

Ἄρχειται : *Izvod de preoți și diacon(i)* . . . (= Κατάλογος τῶν ἱερέων καὶ διακόνων . . .).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ πόλις Herța εὑρίσκεται μεταξὺ Dorohoi καὶ Cernăuți εἰς τὴν βόρειον Μπουκοβίαν, σήμερον ἐκτὸς τῶν ρουμανικῶν συνόρων.

29 "Ἐγγραφον τοῦ οἰκονόμου τῆς Σουτσάβα Συμεῶν

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

1 Σεπτεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Τετράφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,355 \times 0,110$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^r-3^v. — Μελάνη μαύρη· τὸ τελευταῖον τμῆμα τοῦ καταστίχου, ἢ ἐπικύρωσις καὶ ἡ ὑπογραφή δι' ἄλλης χειρὸς καὶ μελάνης χρώματος καστανοῦ. — Ἰχνη τριῶν ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (φ. 4^v) (ἐλληνιστί): ἀπόδειξις τοῦ οἰκονόμου φουλτουζενί(ου)¹ εὐθυμί(ου) γρ(ό)σ(ια) 150 (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος τῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου εἰσφορῶν τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (159 ὀνόματα) 29 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Σουτσάβα² [Μολδαβίας]. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσόν, ἀνερχόμενον εἰς 151 λεί, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου Συμεῶν εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Πάτμου ἀρχιμανδρίτην Ἰάκωβον.

Χρονολογία.

Ἑπογραφή.

Ἀρχειοτ. : *Izvod de preoșii i diaconii* (= Κατάλογος τῶν ἱερέων καὶ διακόνων...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Τὸ Φουλτουτζένι (Fălticeni) κεῖται 24 χλμ. νοτίως τῆς Suceava. — Τὸ ὄνομα τοῦ οἰκονόμου ἀπεδόθη λαθησμένως.

2. Ἡ Suceava, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Μολδαβίας, κεῖται 124 χλμ. ΒΔ. τοῦ Ἰασίου.

30 Ἐγγραφοὶ τοῦ πρωτοπαπᾶ τοῦ Χιρλάου Μιχαήλ

[κατάστιχον]

4 Ὀκτωβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,340 × 0,210. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^r - 2^r. — Μελάνη μαύρη. — Ἰχνη μιᾶς ὀριζοντίου καὶ μιᾶς καθέτου διπλώσεως. — Διατήρησις καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): Ἀπόδειξις τοῦ πρωτοπαπᾶ | κὺρ Μιχαήλ ἀπὸ τὸ Χερ|λόβι ἄσπρ(α) γροσία 76 : 20 (χεῖρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς ὑπὲρ τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (77 ὀνόματα) 38 χωρίων τῆς περιοχῆς Hirliu¹ Μολδαβίας. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσόν, ἀνερχόμενον εἰς 76 λεί καὶ 20 παράδες, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Μιχαήλ εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Πάτμου Ἰάκωβον.

Χρονολογία.

Ἑπογραφή.

Ἀρχειοτ. : *Satele, Lei, Par(ale). || Totoești. 1. — Preotul Constantin...* (= Χωρία, Λεί, Παράδες || (χωρίον) Τοτοέστι, (λεί) 1. — Ἱερεὺς Κωνσταντῖνος...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ πόλις Hirliu κεῖται περίπου 50 χλμ. δυτικῶς τοῦ Ἰασίου.

31 "Εγγραφον τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἰωάννου

[ἀπόδειξις]

21 Ὀκτωβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,127 \times 0,200$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ. — Μελάνη μαύρη. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): ἀπόδειξις πρωτόπαππα | Πασχαλί(ου) γρο(ό)σ(ια) 90 : 20¹ (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ἀπόδειξις ποσοῦ 19 λεί, τὸ ὁποῖον ὁ πρωτοπαπᾶς Ἰωάννης παρέδωκεν εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Μονῆς Πάτμου κὺρ Ἰάκωβον, ἐκ τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων (1 λεί ἕκαστος) καὶ τῶν διακόνων (20 παράδες ἕκαστος).

Χρονολογία.

Ἐπογραφή.

Ἄρχεται: *Lei 19. Adic(ă) nouăsprezăci...* (= 19 λεί. "Ἦτοι δέκα ἐννέα...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ σημείωσις εἶναι λανθασμένη καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα καὶ ὡς πρὸς τὸ ποσόν. Πιθανῶς κατὰ τὴν καταγραφὴν ἔγινε σύγχυσις τούτου μὲ ἄλλο, μὴ διασωθέν, ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα.

32 "Εγγραφον τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Νεκταρίου

(σύστασις, πρβλ. στ. 5, *va insființăm*,
στ. 11, *va îndemniăm*)

4 Δεκεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,345 \times 0,244$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^ρ) $0,315 \times 0,224$. Περιθώρια: 0,030 (ἀρ.). — Μελάνη καστανόχρους βαθεῖα. — Διατήρησις πολὺ καλή: ἐλαφρῶς σητόβρωτον περὶ τὸ μέσον. Φωτ. 18.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή. Ἡ ὑπογραφή ἐλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας Νεκτάριος ¹, λαβὼν γνῶσιν τῆς ἀπανταχούσης (*pandahusa*) τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (*Tarigrad*) ὑπὲρ τῆς «σταυροπηγιακῆς» Μονῆς τοῦ Ἁγίου Θεολόγου, καὶ ἐπειδὴ ἡ Μονὴ αὕτη, ἐξ αἰτίας τῶν ὑφισταμένων ταραχῶν, ἔχει περιπέσει εἰς παρακμὴν, ἀδυνατεῖ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τῆς καὶ κινδυνεύει νὰ καταρρεύσῃ, ἀπευθύνεται εἰς τοὺς λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, καλῶν αὐτοὺς ὅπως παρᾶσχουν τὴν βοήθειάν των καὶ δώσουν τὸ «ἐλεός» των (*miluita*) εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς ὡς ἄνω Μονῆς Ἰάκωβον, ὁ ὁποῖος ἔχει φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἅγια λείψανα (ἀπαρίθμησις τούτων κάτωθεν τοῦ ἐγγράφου, στ. 17 - 24) ² διὰ τὴν τέλεσιν λειτουργιῶν.

Χρονολογία.

Ἑπογραφή τοῦ μητροπολίτου.

Ἀρχεταί : *Iubitiorilor da Dumnezeu frați episcopi, preacunoșilor arhimandriți...* (= Πρὸς τοὺς φιλοθέους ἀδελφοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς πανοσιωτάτους ἀρχιμανδρίτας...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ὁ Νεκτάριος ἦτο Ἕλλην τὴν καταγωγὴν μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας κατὰ τὰ ἔτη 1812 - 1819: βλ. N. I. Șerbanescu, *Mitropoliții Ungrovlahiei*, Biserica Ortodoxa Romîna 77 (1959), σελ. 805.

2. Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 311, ἔγγρ. ἀρ. 26.

33 "Ἐγγραφοὶ τοῦ ἱερέως τοῦ Τίργου Φρουμὸς Βασιλείου

(κατάλογος, πρβλ. *numărul*, στ. 2)

26 Δεκεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,385 × 0,114. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. — Μελάνη καστανόχρους. — Ἰχνη πέντε ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημεῖωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *Τιργοφορμόσι* = νὰ τὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν | οἰκονόμον ὄντα εἰς Γιάσι = (χεῖρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς [ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πιάτμου] 43 ἱερέων καὶ 2 διακόνων τῆς περιοχῆς Cărligătura [Μολδαβίας], ὑπογεγραμμένος ὑπὸ τοῦ ἱερέως (*ierei*) Βασιλείου ἐκ τῆς πόλεως Tîrgu Frumos ¹.

Χρονολογία (φ. 1^ρ).

Ἑπογραφή (φ. 2^ρ).

Ἄ ρ χ ε τ α ι : *Cărligătura | Numărul preoșilor ce sã afla...* (= *Cărligătura | Ὁ ἀριθμὸς τῶν εὐρισκομένων ἱερέων...*).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ἡ πόλις Țîrgu Frumos κεῖται 46 χλμ. δυτικῶς τοῦ Ἰασίου.

34 Ἔγγραφο τῆς Ποστελνιτσίας τῆς Μολδαβίας

(ἄδεια διελεύσεως, πρβλ. στ. 3 - 4,

13 Μαΐου 1816

are sa umble pri țara)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,303 × 0,215. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^ρ) 0,075 × 0,186. Περιθώρια: 0,027 (ἀρ.). — Μελάνη καστονόχρους βαθεία. — Διατήρησις πολὺ καλή.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή· ὑπογραφή ἑλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ἐπειδὴ ὁ ἡγούμενος τῆς Πάτμου κύρ Ἰάκωβος, κατόπιν σχετικῆς ἀδείας τοῦ βοεβόδα, ἐνεργεῖ περιοδείαν εἰς τὴν χώραν διὰ νὰ συλλέξῃ ἐλεημοσύνην (*milostenie*), ἡ Ποστελνιτσία (*Postelnicia*) γνωστοποιεῖ τοῦτο διὰ τοῦ παρόντος εἰς τοὺς δημοσίους λειτουργοὺς (*dregatorie*) τῶν ἐπαρχιῶν καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτοὺς ὅπως παραχωρήσουν εἰς τὸν ὡς ἄνω ἡγούμενον συνοδείαν ἑνὸς ἀνδρὸς κατὰ τὴν μετάβασίν του ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον δι' ἀσφάλειαν αὐτοῦ.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή: Ἰ. Νέγρης.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : *De la Postelnicie | Cuvioșii Sa chir Iacov...* (Ἐκ τῆς Ποστελνιτσίας | Ἡ πανοσιότης του ὁ κύρ Ἰάκωβος...).

35 Ἔγγραφο τοῦ πρωτοπαπᾶ τοῦ Ρωμᾶν Ἀθανασίου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

13 Ἰουλίου 1816

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,373 × 0,117. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. — Μελάνη μαύρη. — Τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *Καταγραφή τοῦ ἁγίου προτοπαππα τῆς ἁγ(ίας) ἐπισκο|πῆς Ῥωμαν(ου) κυρίου Ἀθανασίου ἐκ τοῦ ὁποίου | ἔλαβον γρ(όσια) 70 = τὴν βοήθειαν τῶν ὑπ' αὐτὸν | ἱερέων (χειρ ΙΘ' αἰ.).*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Κατάλογος εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (74 ὀνόματα) 38 χωρίων καὶ ἐκκλησιῶν τῆς περιοχῆς Ρωμάν¹ [Μολδαβίας] ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμω Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Τὴν εἰσφορὰν, ἣ ὁποία ἀνέρχεται εἰς 70 λεί, εἰσέπραξεν ὁ ἡγούμενος Ἰάκωβος.

Χρονολογία (φ. 1^r).

Ὑπογραφή τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἀθανασίου (φ. 2^r).

Ἄ ρ χ ε τ α ι: *Izvod de preoșii carii | au dat...* (= Κατάλογος τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι ἔδωκαν...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ἡ πόλις Roman κεῖται 67 χλμ. ΝΔ. τοῦ Ἰασίου.

36 Ἐγγραφοῦν τοῦ οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ τοῦ Μποτοσάνι Δαρείου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 2)

[1815 - 1816]¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,338 × 0,140. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^r-2^r. — Μελάνη καστανόχρους ἐξίτηλος. — Ἐπτὰ ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *Ἀπόδειξις τοῦ πρωτοπαππα Ποτοσανίου Δαρείου | γρ(ό)σ(ια) 100 παρ(ά)δ(ες) 20 (χειρ ΙΘ' αἰ.).*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Κατάστιχον εἰσφορῶν τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (91 ὀνόματα) 42 χωρίων καὶ ἐκκλησιῶν τῆς περιοχῆς Botosani² [Μολδαβίας] ὑπὲρ τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου. Τὴν εἰσφορὰν ἀνερχομένην εἰς 100 λεί καὶ 20 παράδες εἰσέπραξεν ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Πάτμου ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος.

Ὑπογραφή τοῦ οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ Δαρείου.

Ἄ ρ χ ε τ α ι: *Ținutul Botoș(ani), | Izvod de preoș(i), diiacon(i)...* (= Ἡ περιοχὴ τοῦ Μποτοσάνι | Κατάλογος τῶν ἱερέων, διακόνων...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ἡ χρονολογία δὲν παρέχεται. Ἐκ τοῦ περιεχομένου του, χρονολογοῦμεν τὸ ἔγγραφο μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1815 - 1816, διότι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μαρτυρεῖται ἡ ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου διενέργεια ἐράνου ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Ἰακώβου εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας.

2. Ἡ πόλις Botoșani κεῖται 34 χλμ. ΝΑ. - Α. τῆς Suceava καὶ 102 γλμ. ΒΔ. τοῦ Ἰασίου.

ΜΑΡΙΑ ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ καὶ ΙΟΝ - RADU MIRCEA

ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΡΧΕΙΟΥ ΠΑΤΜΟΥ
Α' ΗΓΕΜΟΝΙΚΑ (1 - 22)
(17 Μολδαβίας - 5 Βλαχίας)

α/α έγγρ.	Ήμερομηνία έκδόσεως έγγράφου	Τίτλος έγγράφου	*Όνομα έκδόντες ήγεμόνες	Χώρα	Γλώσσα
1	30 Αύγουστου	1584 list	Πέτρος ό Χωλός	Μολδαβία	σλαβονική
2	΄Απρίλιος	1670 χρυσόβουλλον	΄Αντώνιος din Popești	Βλαχία	ρουμανική
3	4 ΄Ιουνίου	1670 list	[Γεώργιος] Δούκας	Μολδαβία	σλαβονική
4	25 ΄Ιουλίου	1702 list	Κωνσταντίνος Δούκας	Μολδαβία	σλαβονική
5	29 ΄Ιουνίου	1706 list	΄Αντίοχος Κωνσταντίνου Καντεμύρ	Μολδαβία	σλαβονική
6	29 ΄Απριλίου	1725 εύεργετικόν γράμμα	Μιχαήλ Ρακόβιτσα	Μολδαβία	ρουμανική
7	1 ΄Απριλίου	1728 εύεργετικόν γράμμα	Γρηγόριος Β΄ Γκίκας	Μολδαβία	ρουμανική
8	8 ΄Οκτωβρίου	1748 χρυσόβουλλον	Γρηγόριος Β΄ Γκίκας	Βλαχία	ρουμανική
9	26 Σεπτεμβρίου	1750 [εύεργετικόν γράμμα]	Κωνσταντίνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα	Μολδαβία	ρουμανική
10	29 ΄Ιανουαρίου	1753 χρυσόβουλλον	Ματθαίος Γκίκας	Βλαχία	ρουμανική
11	15 ΄Ιουνίου	1754 χρυσόβουλλον	Ματθαίος Γκίκας	Μολδαβία	ρουμανική
12	Σεπτ. 1756 - Μάρτ. 1757	1757 χρυσόβουλλον	Κωνσταντίνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα	Μολδαβία	ρουμανική
13	20 Σεπτεμβρίου	1759 χρυσόβουλλον	΄Ιωάννης Θεοδώρου Καλλιμάχης	Μολδαβία	ρουμανική
14	12 Αύγουστου	1764 χρυσόβουλλον		Μολδαβία	ρουμανική
15	25 Νοεμβρίου	1776 ή 1777 χρυσόβουλλον	Γρηγόριος Γ΄ Γκίκας	Μολδαβία	ρουμανική
16	1 ΄Ιανουαρίου	1801 χρυσόβουλλον	Κωνσταντίνος ΄Υψηλάντης	Μολδαβία	ρουμανική
17	10 Μαρτίου	1802 χρυσόβουλλον	΄Αλέξανδρος Σούτσος	Μολδαβία	έλληνική
18	Μάρτιος	1803 χρυσόβουλλον	΄Αλέξανδρος Μουρούζης	Μολδαβία	ρουμανική
19	12 ΄Ιουνίου	1803 χρυσόβουλλον	΄Αλέξανδρος Μουρούζης	Μολδαβία	έλληνική
20	26 ΄Ιουλίου	1803 χρυσόβουλλον	Κωνσταντίνος ΄Υψηλάντης	Βλαχία	ρουμανική
21	7 Νοεμβρίου	1813 χρυσόβουλλον	΄Ιωάννης Καρατζάς	Βλαχία	ρουμανική
22	18 ΄Απριλίου	1815 χρυσόβουλλον	Σκαρλάτος Καλλιμάχης	Μολδαβία	ρουμανική
		1820 χρυσόβουλλον	Μιχαήλ Σούτσος	Μολδαβία	ρουμανική

ΠΙΝΑΚ Α' (συνέχεια)

Β' ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΚΡΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ (23 - 36)
(12 Μολδαβίας - 2 Βλαχίας)

α/α έγγρ.	Ἡμερομηνία ἐκδόσεως ἐγγράφου	Τίτλος ἐγγράφου	Ἐκδότης	Χώρα	Γλώσσα
23	20 Φεβρουαρίου 1759	ἀφιερωτικὸν γράμμα	Ἄνιτζα Γολιάσκα	Βλαχία	(ἐλλ. μετάφρ.)
24	18 Ἰουλίου 1815	[συστατικόν]	Ποστελνιτσία Μολδαβίας	Μολδαβία	ρουμανικὴ
25	25 Ἰουλίου 1815	[σύστασις]	Μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμίν	Μολδαβία	ρουμανικὴ
26	[Ἰούλιος 1815]	[ἐκκλησιαστικὴ καὶ σύστασις]	Μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμίν	Μολδαβία	ρουμανικὴ
27	24 Αὐγούστου 1815	κατάστιχον	Οἰκονόμος καὶ πρωτοπαπᾶς Γεώργιος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
28	24 Αὐγούστου 1815	κατάστιχον	Πρωτοπαπᾶς Βασίλειος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
29	1 Σεπτεμβρίου 1815	κατάστιχον	Οἰκονόμος Συμεὼν	Μολδαβία	ρουμανικὴ
30	4 Ὀκτωβρίου 1815	[κατάστιχον]	Πρωτοπαπᾶς Μιχαήλ	Μολδαβία	ρουμανικὴ
31	21 Ὀκτωβρίου 1815	[ἀπόδειξις]	Πρωτοπαπᾶς Ἰωάννης	Μολδαβία	ρουμανικὴ
32	4 Δεκεμβρίου 1815	[σύστασις]	Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας Νεκτάριος	Βλαχία	ρουμανικὴ
33	26 Δεκεμβρίου 1815	[κατάλογος]	Ἰερὺς Βασίλειος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
34	13 Μαΐου 1816	[ἄδεια διελεύσεως]	Ποστελνιτσία Μολδαβίας	Μολδαβία	ρουμανικὴ
35	13 Ἰουλίου 1816	κατάστιχον	Πρωτοπαπᾶς Ἀθανάσιος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
36	[1815 - 1816]	κατάστιχον	Πρωτοπαπᾶς Δαρεῖος	Μολδαβία	ρουμανικὴ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΗΓΕΜΟΝΩΝ
(ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ *Documente priind istoria României*, τόμ. Α', σελ. 485 - 496)

α/α εγγράφου	Ἡγεμόν	Μελοδεξίαις	Βλαχίαις
1	Πέτρος ὁ Χωλός	14 Ἰουν. 1574 - 23 Νοεμ. 1577 'Ἰαν. 1578 - 21 Νοεμ. 1579 Σεπτ. 1582 - 19 Αὐγ. 1591	
2	'Αντώνιος din Πορεști		3 Μαρτ. 1669 - Φεβρ. 1672
3	Γεώργιος Δούκας	Σεπτ. 1655 - Μάιος 1666 Νοέμ. 1668 - 10 Αὐγ. 1672 Νοέμ. 1678 - 25 Δεκεμ. 1683	Νοέμ. 1673 - Νοέμ. 1678
4	Κωνσταντῖνος Δούκας	'Ἀπρ. 1693 - 8 Δεκεμ. 1695 14 Σεπτ. 1700 - 'Ἰουν. 1703 Σεπτ. 1703	
5	'Αντίοχος Κωνσταντῖνου Καντεμίρ	8 Δεκ. 1695 - 14 Σεπτ. 1700 12 Φεβρ. 1705 - 20 Ἰουλ. 1707	
6	Μιχαήλ Ρακόβιτσα	Σεπτ. 1703 - 12 Φεβρ. 1705 20 Ἰουλ. 1707 - 17 Ὀκτ. 1709 25 Δεκεμ. 1715 - 25 Σεπτ. 1726	'Οκτ. 1730 - 'Οκτ. 1731 Σεπτ. 1741 - 'Ἰουλ. 1744
7 καὶ 8	Γρηγόριος Β' Γκίκας	26 Σεπτ. 1726 - 'Ἀπρ. 1733 16 Νοεμ. 1735 - 3 Σεπτ. 1739 'Οκτ. 1739 - 13 Σεπτ. 1741 Μάιος 1747 - 'Ἀπρ. 1748	5 Ἀπρ. 1733 - 16 Νοεμ. 1735 'Ἀπρ. 1748 - 23 Αὐγ. 1752

ΠΙΝΑΚΕ Β' (συνέχεια)

α/α έγγραφου	Ήμερών	Μολδαβίας	Βλαχίας
9 και 12	Κωνσταντίνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα	20 Αύγ. 1749 - 22 Ίουν. 1753 8 Φεβρ. 1756 - Μάρτ. 1757	Ίουν. 1753 - 8 Φεβρ. 1756 9 Μαρτ. 1763 - 26 Ίαν. 1764
10 και 11	Ματθαῖος Γκίκας	22 Ίουν. 1753 - 8 Φεβρ. 1756	24 Αύγ. (επικύρωσις 11 Σεπτ.) 1752 - Ίουν. 1753
23	Σκαρλάτος Γκίκας	Φεβρ. 1757 - Αύγ. 1758	Αύγ. 1758 - 5 Ίουν. 1761 18 Αύγ. 1765 - 2 Δεκ. 1766
13	Ίωάννης Θεοδώρου Καλλιμάχης	Αύγ. 1758 - Μάιος 1761	17 Οκτ. 1768 - 5 Νοεμ. 1769
14	Γρηγόριος Γ' Γκίκας	18 Μαρτ. 1764 - 23 Ίαν. 1767	
15 και 19	Κωνσταντίνος Ύψηλάντης	28 Σεπτ. 1774 - 1 Οκτ. 1777 7 Μαρτ. 1799 - 28 Ίουν. 1801	18 Αύγ. 1802 - 12 Αύγ. 1806 3 Οκτ. 1806 - 19 Μάιου 1807 27 Ίουλ. 1807 - 16 Αύγ. 1807
16	Αλέξανδρος Σούτσος	28 Ίουν. 1801 - 19 Σεπτ. 1802	20 Ίουν. 1802 - 18 Αύγ. 1802 12 Αύγ. 1806 - 1 Οκτ. 1806 4 Νοεμ. 1818 - 19 Ίαν. 1821

α. α. έγγραφο	'Ημερών	Μολδαβίας	Βλαχίας
17 και 18	'Αλέξανδρος Μουρούζης	Μάρτ. 1792 - 30 Δεκ. 1792	'Ιαν. 1793 - Αύγ. 1796 Φεβρ. 1799 - 'Οκτ. 1801
20	'Ιωάννης Καρατζάς	19 Σεπτ. 1802 - 12 Αύγ. 1806 5 'Οκτ. 1806 - 7 Μάρτ. 1807	27 Αύγ. 1812 - 29 Σεπτ. 1818
21	Σκαρλάτος Καλλιμάχης	12 Αύγ. 1806 - 'Οκτ. 1806 24 'Ιουλ. 1807 - 1 'Ιουν. 1810 27 Αύγ. 1812 - 20 'Ιουλ. 1819	Φεβρ. 1821 - 'Ιούν. 1821
22	Μιχαήλ Σούτσος	12 'Ιουν. 1819 - 29 Μάρτ. 1821	

ΠΙΝΑΞ Γ'

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΦΡΑΓΙΔΩΝ ΤΩΝ ΗΓΕΜΟΝΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

α/α έγγραφευ	Ήγεμόν	Χρονολογία έγγραφευ	Χώρα	Χρονολογία σφραγίδος	Παρατηρήσεις
1	Πέτρος δ Χωλός	1584	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
2	Αντώνιος din Porești	1670	Βλαχία	άνευ χρονολογίας	
3	Γεώργιος Δούκας	1670	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
4	Κωνσταντίνος Δούκας	1702	Μολδαβία		έλλείπει ή σφραγίς.
5	Αντόχος Καν-εμίρ	1706	Μολδαβία	1696	άντιστοιχεί εις α' έτος α' έν Μολ- δαβία ήγεμονίας, ένώ τδ έγγρα- φον άπελύθη κατά την β' ήγεμονίαν
6	Μιχαήλ Ρακόβιτσα	1725	Μολδαβία	1707	άντιστοιχεί εις α' έτος β' έν Μολ- δαβία ήγεμονίας, ένώ τδ έγγρα- φον άπελύθη κατά την γ' ήγεμονίαν
7	Γρηγόριος Β' Γκίκας	1728	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
8	Γρηγόριος Β' Γκίκας	1748	Βλαχία	άνευ χρονολογίας	
9	Κωνσταντίνος Τσεχάν Ρακόβιτσα	1750	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
10	Ματθαίος Γκίκας	1753	Βλαχία	1752	άντιστοιχεί εις τδ α' έτος τής έν Βλαχία ήγεμονίας
11	Ματθαίος Γκίκας	1754	Μολδαβία	1753	άντιστοιχεί εις τδ α' έτος τής έν Μολδαβία ήγεμονίας
12	Κωνσταντίνος Τσεχάν Ρακόβιτσα	1756/7	Μολδαβία	1753	άντιστοιχεί εις τδ τελευταίον έτος τής α' έν Μολδαβία ήγεμονίας, ένώ τδ έγγραφον άπελύθη κατά την β' ήγεμονίαν

ΠΙΝΑΞ Γ' (συνέχεια)

α/α γγράφου	Ἡμερῶν	Χρονολογία ἐγγράφου	Χώρα	Χρονολογία σφραγίδος	Παρατηρήσεις
13	Ἰωάννης Καλλιμάχης	1759	Μολδαβία	1759	
14α	Γρηγόριος Γ' Γκίκας	1764	Μολδαβία	1764	
14β	Γρηγόριος Γ' Γκίκας	1776 ἢ 1777	Μολδαβία	1777	
15	Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης	1801	Μολδαβία	1799	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβία ἡγεμονίας
16	Ἀλέξανδρος Σούτσος	1802	Μολδαβία	1801	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβία ἡγεμονίας
17/18	Ἀλέξανδρος Μουρούζης	1803	Μολδαβία	1802	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβία β' ἡγεμονίας
19	Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης	1803	Βλαχία	1802	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Βλα- χία α' ἡγεμονίας
20	Ἰωάννης Καρατζῆς	1813	Βλαχία	1812	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Βλα- χία α' ἡγεμονίας
21	Σικελᾶτος Καλλιμάχης	1815	Μολδαβία	1806	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβία α' ἡγεμονίας, ἐνῶ τὸ ἐγγρά- φον ἀπελύθη κατὰ τὴν γ' ἡγεμονίαν
22	Μιχαήλ Σούτσος	1820	Μολδαβία	1819	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβία ἡγεμονίας

The image shows a page from a handwritten Greek manuscript, identified as the beginning of a letter by Peter of Moldavia (1584). The text is written in a cursive script and is mostly illegible due to the high contrast and graininess of the scan. The page is numbered '2' in the top right corner. The text appears to be a formal letter or document, given the context provided in the caption.

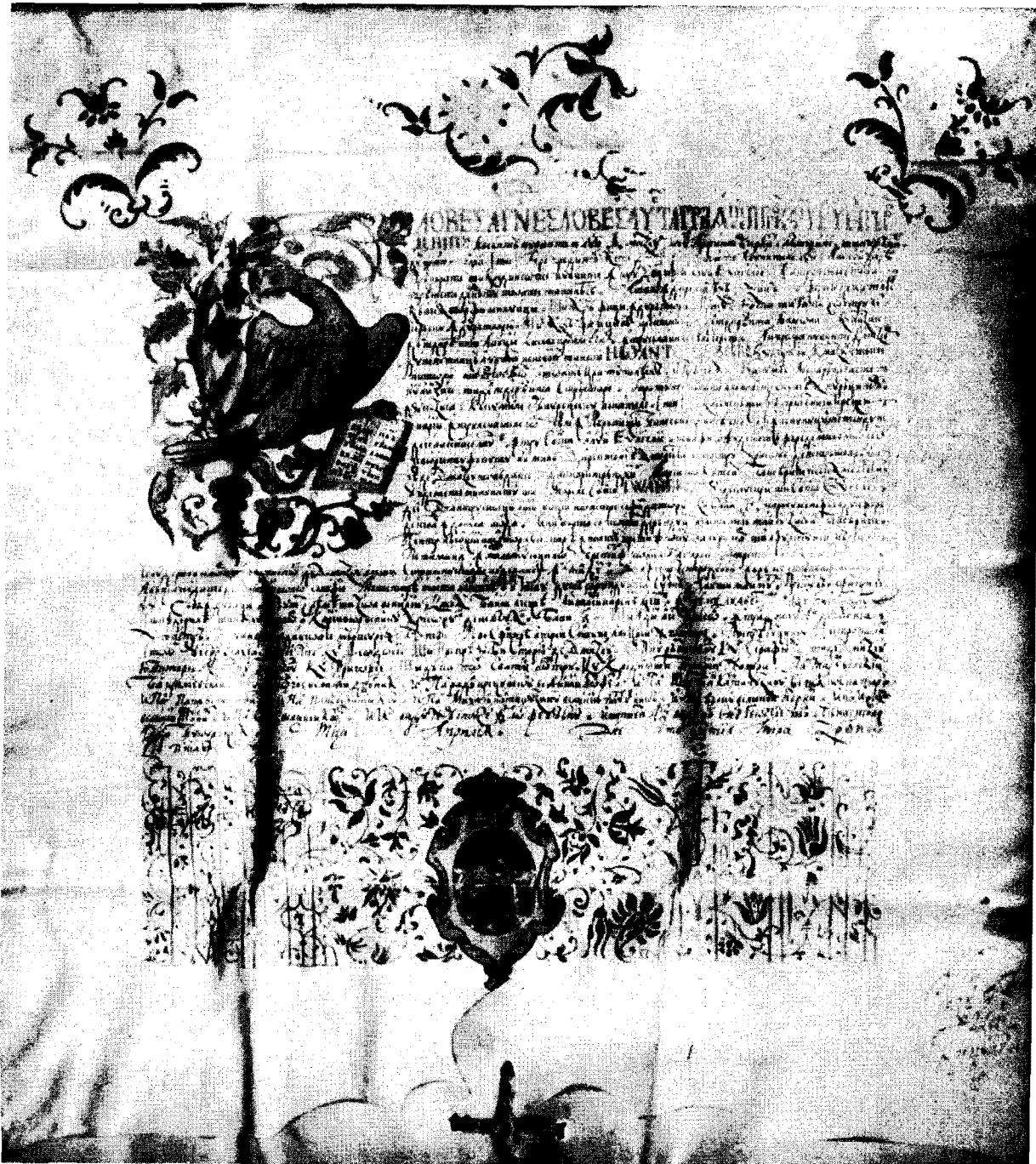
Ἡ ἀρχὴ ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωλόυ (1584).

Τὸ τέλος ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωλοῦ (1584).

Χρυσόβουλλον του ηγεμόνος της Βλαχίας Ἀντωνίου din Ρορεști (1670).

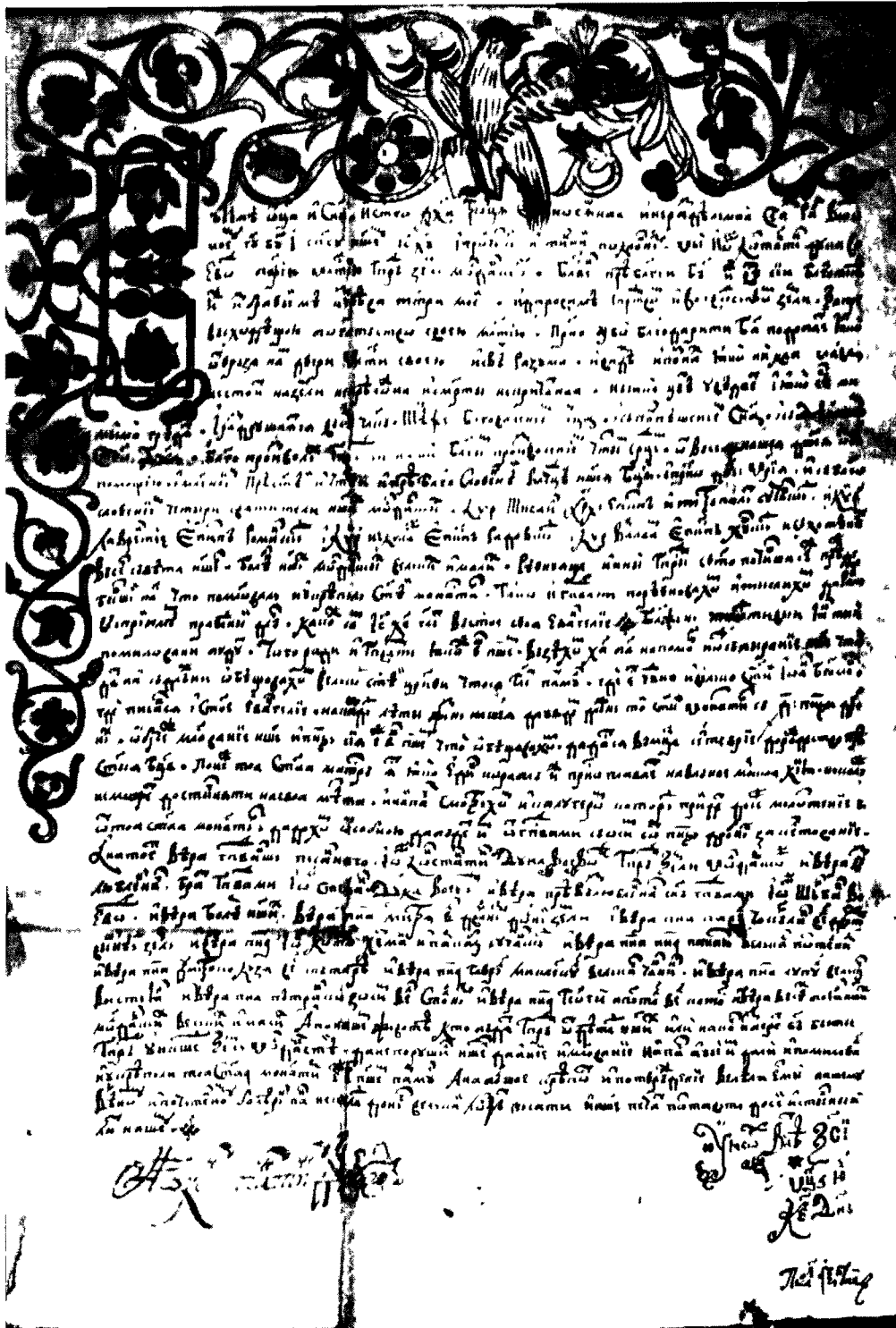
Ἡ ἀρχὴ ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνου τῆς Μολδαβίας Γεωργίου Δούκα (1670)

Το «έλος ἐγγράφου» τοῦ ἡγεμονοῦ τῆς Μολδαβίας Γεωργίου Δορία (1670).

"Εγγραφοn του ηγεμόνος της Μολδαβίας Κωνσταντίνου Δούκα (1702).

Handwritten text in a Cyrillic script, likely Old Church Slavonic, consisting of several lines of text.

Small handwritten text or notes located to the right of the central signature.

Handwritten signature or text at the bottom right of the page.

Small handwritten text or notes at the bottom right, below the signature.

Τὸ τέλος ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαήλ Ρακόβιτσα (1725)

... του ... και ...
... και ...
... και ...
... και ...
... και ...
... και ...
... και ...
... και ...
... και ...
... και ...

Alexandros

Αλεξάνδρου

Το τέλος χρυσούβουλλου του ήγειμόνος της Μολδαβίας, Αλεξάνδρου Σούτσου (1802).

Αὐτοῦ δὲ καὶ τὸν ἀποστόλου... ἡ ἀρχὴ χρυσοβούλλου τοῦ ἡγεμόνου τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Μουρούζη (1803).

Handwritten text in a cursive script, likely German, with some lines crossed out or obscured by a thick black bar at the top.

WIKOS...
WIKOS...
WIKOS...

WIKOS...
WIKOS...
WIKOS...

Handwritten signature or name.

Handwritten signature or name.

Τὸ τέλος χρυσοβούλλου τοῦ ἡγεμόνος ἄγης Βλασίου Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου (1803)

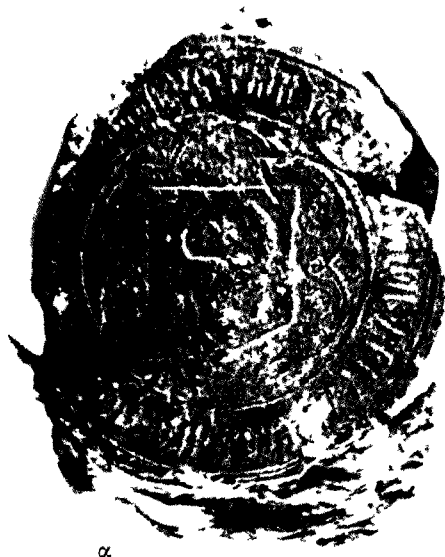

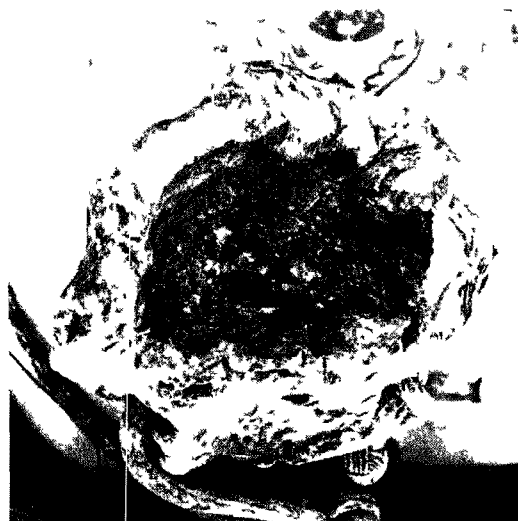

α

β

γ

δ

α') Σφραγίς Πέτρου τοῦ Λαλοῦ Μολδαβίας (1584) β') Σφραγίς Ἀντωνίου din Popești Βλαχίας (1670) γ) Σφραγίς Γεωργίου Δούκα Μολδαβίας (1670) δ') Σφραγίς Γρηγορίου Β' Γίλα Βλαχίας (1748)

α') Σφραγίς Ματθαίου Γλίκα Βλαχίας (1753). β') Σφραγίς Ἰωάννου Καλλιμάχη Μολδαβίας (1759). γ') Σφραγίς Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου Βλαχίας (1803). δ') Σφραγίς Ἰωάννου Καρατζᾶ Βλαχίας (1813). ε') Σφραγίς Σκαρλάτου Καλλιμάχη Μολδαβίας (1815).

